GEORGII WOLFFGANGI WEDELII,

MED. DOCTORIS, PROFESSORIS PUBLICI, ET MEDICI DUCALIS SAXONICI,

OPIOLOGIA

ad mentem

Academiæ Naturæ Curiosorum.

JENÆ,

SUMPTIBUS JOHANNIS FRITSCHII,
Bibliopolæ Lipsiensis.
TYPIS SAMUELIS KREBSII.

ANNO M. DC. LXXIV.

WELLCOME
LIBRARY
INSTITUTE

SERENISSIMIS ET CELSISSIMIS
PRINCIPIBUS AC DOMINIS,

DN. FRIDERICO,

Duci Saxoniæ, Juliaci, Cliviæ & Montium, Landgravio Thuringiæ, Marchioni Misniæ, Principali Dignitate Comiti Hennebergiæ, Comiti in Marcâ & Ravensburgi, Dynastæ in Ravenstein &c. &c.

DOMINO, DOMINO MEO CLEMENTISSIMO,

DN. MAGDALENÆ SIBYLLÆ,

Duci Saxoniæ, Juliaci, Cliviæ ac Montium, Landgraviæ Thuringiæ, Marchionissæ Misniæ & utriusque Lusatiæ, Principali Dignitate Comitissæ Hennebergiæ, Comitissæ de Marcâ, Ravensburgo & Barby, Dominæ Ravensteinii &c. &c.

DOMINÆ, DOMINÆ MEÆ CLEMENTISSIMÆ,

Salutem & felicitatem perpetuam!

SERENISSIMI PRINCIPES,

REdeunt ad Vos, quæ ſub veſtro auſpicio nata ſunt. Sive enim memoriâ repetam, quod in urbe veſtrâ primariâ benigniora fata per aliquot annos me ſubſiſtere juſſerint; ſive virtutum Veſtrarum admirer ſplendorem, qui æternus eſſe meretur; ſive humillimâ recordatione revolvam, quanta Gratiæ & Clementiæ Veſtræ erga meam tenuitatem fuerit magnitudo; non potui, quin lucubrationes haſce audeam in ſinu veſtro reponere, in quo ita foverentur, ut perpetuò poſthàc creſcerent.

Si qua excelſa animi dona in Domo Saxonicâ orbi videnda fuerunt, fuêre autem & ſunt immenſa, in Vobis hæc ſunt & omnia & cumulata. Neque tam poteſtate, quam ſummam nacti eſtis, quàm ſapientiâ, quâ Deum Opt. Max. imitamini, & virtutibus ſplendorem Ducâtuum Veſtrorum temperatis.

Felices, quibus contemplari licuit, quantâ humanitate & gratiâ ſublimis Veſtræ dignitatis fulgor decoratus ſit. Feliciſſimum Par, quod & gratiâ & amore & dotibus aliis vix aliud ſimile habet! Sed hæc orbis loquitur, hæc nulla temporis longinquitas, nulla fatorum offenſio delebit.

Occaſionem adeſſe vel leviſſimam gratulor mihi, quâ ſubjectiſſimo animo poſſim publicè pro ſalute & incolumitate Veſtrâ devotam ſuſpendere tabulam. Tantus Clementiæ Veſtræ cumulus eſt, ut referendæ gratiæ nullum mihi reliquerit locum, quis enim aſſequatur ſummum id faſtigium? quis dignè eloquatur? Abſim

Abſim licet quam maximè à meritis, adfuit tamen gratia Veſtra & indignum me clementiſſimè fovit. Deprædicare poſſum, gratias agere dignas, vel demereri nequeo. Si humiliora videbuntur, quæ offero, non dubito tamen è ſplendore Veſtro nomen eisdem comparare.

Vivite in exemplum ſeculi, in ornamentum orbis, in incrementum Sereniſſimæ Veſtræ Domûs, in ſalutem Patriæ, in famam virtutum Veſtrarum immortalem! Servet Vos Deus cum Sereniſſimâ prole geminâ, & Celſiſſimâ familiâ.

Felicitas perpetua irradiet Domum Veſtram Sereniſſimam, fortuna cingat thorum incomparabilem, æternus oblectet animos devinctiſſimos amor, ut ſinguli gaudeant, exultent & plauſibus vobis adſint univerſi. Dab. è muſæo Jenæ 1674. Cal. Octobr.

SS. CC. VV.

cliens humillimus

Georg. Wolffg. VVedelius, D.

PRÆFATIO AD LECTOREM.

ACtum agere videbar mihi, & iliada, quod ajunt, post Homerum scribere, cum de OPIO tractare sustinerem, adeò rem omnem penitus exhausisse jam videbantur *Döringius, Sala, Hartmannus, Pelshoferus, VVinclerus, Freitagius, Tillingius,* & reliqui, qui ex professo de eo sua ediderunt.

Dederam nihilominus fidem Societati nostræ, præcipuè cum ante hos quasi octo annos in superiori cathedrâ publicâ velitatione primam admovissem manum. Restabat dubia actio & virtus unde dependeret, dubia præparatio, quænam ad praxin magis genuina, dubia methodus eadem adhibendi, dubia alia.

Nolebam tamen cuiquam quid detrahere, unde ut sua relinquerem singulis, vix ausus sum extantia de eo scripta curatius vel evolvere, vel excerpere, eo ipso licet non *κατὰ πόδα* leges Societatis nostræ sequi potuerim, cum ex tantâ messe spicilegium ferè tantùm relictum sit.

Gravitate membrorum & cruciatu dolorum si quis quem levet, magnam inire gratiam ex *Tullio l.4. de finib.* nôram, graves verò esse solere offensiones, ex gravibus medicamentis, si quæ

culpa

culpa committatur, hinc quæ ex praxi clinicâ innotuerant mihi, videbantur vel ſaltim hâc in parte operæ pretium, ut innoteſcerent.

Ut Ageſilaus ȣ̓ μὴν ὕπνῳ γε δεσπότῃ, ἀλλ' ἀρχομένῳ ὑπὸ τῶν πράξεων ἐχρῆτο, *ſomnò non ut domino, ſed eo qui negotiis ipſius pareret, utebatur*; ita & opium impendendum ratus ſum, ut nec imbecillior medicina ſit quàm morbus, nec gravior.

En opium, quod ante biennium quidem luci exponendum decreveram, ſed & itineribus abreptus, & loci mutationibus impeditus, ut de negotiis concatenatis dicam nihil, nunc demum ſolvo fidem. Fruere his, ſi placet, Lector, & promiſſa à nobis alia, ut *Platonico* utar voto, ἐὰν θεὸς ἐθέλῃ, in poſterum expecta.

Nil arcani venditavimus, nec ſi naturæ ſecreta in receſſu quodam intueri licet nobis, integumentis atque involucris offundere tenebras ob eorum oculos animus eſt, qui iſta legere dignantur. Publico omnia debentur bono, & artis, præcipuè verò, quò omnia collimare debent, praxeos incremento. Si id impetravero, ſatis eſt, vel tantillum acceſſione noſtrâ adpoſitum; ſin minus, voluiſſe etiam ſat erit.

Cumque par ſit eos, qui generi humano res utiliſſimas conquirere, & perpenſas exploratasque memo-

memoriæ tradere concupierint, CUNCTA TENTARE, asserere nobis sanctè licebit, quæcunque protulimus, praxi & experientiæ esse superstructa, & sine fuco vel affectatione singula prolata. Si quæ desunt tentamina, non otio vel inertiæ adscribendus eorum defectus, sed negotiis. Quæ verò sequi possunt & elici plura, ex primordiis hisce propullulare facile est.

Concludimus verbis *Scaligeri patris l. 1. de plant. pag. 63.* & *176.* Nos in omnibus occasionibus, quæ sese offerent, ad officia literaria præstanda, nullum periculum recusamus; laudem nullam quærimus: culpâ volumus vacare. Quin enixè petimus, atque etiam oramus, ut vicissim absque contentione, sed humanè & liberaliter unusquisque conferat in medium, quod habet ad reipublicæ medicæ incrementum. Quantum enim sapientiâ & eruditione cedere videmur ingeniis felicioribus, tantum pudore certare, animi candore atque modestiâ superare certum est.

Vale Lector, & conatibus nostris fave.

Dab. è Musæo Cal. Octobr. 1674.

Q.D.B.V.

Q. D. B. V.

PROOEMIUM.

Ariæ opiniones in foro medico circa delectum medicamentorum ſimplicium circumferuntur. *Opiniones de ſimplicibus variæ:*

Sunt, qui domeſticis contenti remediis, extera ceu ſordes barbaras ſpernunt. Evenit ſæpius, ut mortalibus domeſtica ſordeſcant, peregrina verò & remota chara ſint & deſiderata. *Guil. Gilbert. de magnet. l.3.c.1.p.117.* *Alii domeſtica præferunt,*

1. Fruamur, *inquiunt iſti* cum *Hollerio*, more majorum, naturâ nobis domeſticâ & familiari: legatur materia nobiſcum edita, quamque ultronea natura promit. Aliis autem remediis veluti externâ manu & auxiliaribus copiis rarò uti conveniret, apud *Libav. contra Guibert.* imò orbi noſtro plantas mirandarum virium non denegatas, & juxtà *Plinium l. 22. H.N. c.23. & 24.* it. *l.24. c.1.* meliora interdum iis, quæ ab extero petuntur orbe, cœnare olitorem.

2. Non opus eſſe contendunt vero medico, huc atque illuc oculos ad diverſa circumflectere, ſed inſtar pudicæ virginis in terram habere defixos: in hâc enim ſub pedibus longè plus virium opumque hoc in theſauro naturæ, quàm India, Ægyptus, Barbaria, Græciaque ferant, inventurum. *Dornæus de generat. mineral. c.14. p.613.*

3. Hinc illa querela: Ut diſſolutis delitiis ſtomachus non admittebat cotidiana, quæ ſatu blandirētur noſtro, &

passim obvia alimenta, sed ab ultimo portanda erant oceano, quæ saperent fastidienti gulæ: ita Arabia ac India in medio æstimatæ sunt, & parvo ulceri medicina inde usque â rubro mari importata, cum remedia vera cotidiè pauperrimus quisque cœnaret. Si ex horto petita essent, aut quæsita herba vel frutex domesticus, jam nullâ artium erat futura medicina vilior. Durat isthæc persvasio perniciosa atque perversa, non solùm in maximâ vulgi parte, sed unà cum seculis inveteravit etiam in medicorum animis, prodesse nisi pretiosa non posse; ideò aspernantur vernacula, peregrinis & externi orbis remediis inhiantes. Tam procul descitum est à simplicitate veterum, quæ solis herbis in medicatione contenta fuit. *Salom. Albert. orat. de herbar. cognit.*

4. Ita scilicet quæ habemus, contemnimus, quæ non habemus, magnifacimus. Ita quærimus interdum, quod habemus; quod abest, habere putamus. Raritas enim conciliat rebus admirationem, & externa nescio quo fuco se adornant, & plerumq; notis patriæ rebus beatiora videntur. *Vid. Barcl. satyric. part. 1. pag. 3. & parte 5. pag. 511.*

alii peregrina mirantur; Contra hæc *instantes hi*, vim majorem, virtutesque eminentiores in peregrinis mirantur.

Constat, ait *Cardan. de sarsaparill.* Indicas res majori præditas esse virtute, etiam pro qualitatum ratione: Quodque generaliter peregrina medicamenta plus agant: aer autem atque cibi ac potus patrii, ad vitæ usum magis conducunt.

alii mediũ tenent. Nos mediam ingressi viam, nec nostra spernimus, nec, ubi opus est, exotica rejicimus, memores istius apud Poetam: *Nec verò terræ ferre omnes omnia possunt.*

Et *Galenum*: alia, *dicentem*, in aliis regionibus abundant, & meliora his, quæ alibi nascuntur, existunt, *l. 3. de compos. med. κα]. τόπ. c. 4.* Non

Non cœco amore noſtras exteris, multò minus novitatis pruritu exteras merces noſtris præferemus, ſed examinabimus iſtas, quid valeant, quid ferre recuſent. Scire annitamur, quæ nobis, ſi legitimus accedat uſus, maximum afferre ſoleant emolumentum, ſin temerarius, majora incommoda.

Diſtingvenda ſunt ſimplicia. *Alia* ætatem ferunt, absque ullâ cariei ferè notâ: *Alia* contrà ea putredini, cariei, ſitui obnoxia ſunt. *Aliis* carere commodè poſſumus, *aliis* minus. Concedendum hoc modo eſt, ſcordium noſtras v.g. vel diptamnum noſtratem eligendum eſſe præ Creticis. Quid enim opus eſt, ut vitiatâ & vetuſtâ utamur ſcobe verminosâ, cum in hortis decerpere liceat vegetam plantam? Quid attinet aliunde derivare aquas, ſi proprio in lare ex fonte ipſo bibi dulcius poſſint? Opium verò, ſuccinum, reſinæ & alia, vividiori ſulphure prædita, nullo corruptionis metu adſervari per plures annos queunt. *Diſtinctio.*

Nec ſanè in totum commodè carere poſſumus exoticis. Sic moſcho quid cordialius? croco quid thoraci aptius? cinamomo quid magis ſtomachicum? camphorâ quid penetrantius, & magis alexipharmacum?

Attendendum eſt τὸ εἶναι, καὶ τὸ εὖ εἶναι. Non ſolùm videndum, quid proſit, ſed, quid melius.

Siſtimus in medium *OPIUM*. Hoc an in noſtro climate produci poſſit, ſuo loco videbimus, quia tamen usque in hunc diem aſportari à peregrinis oris eſt ſolitum, cur hæc attulerimus, quivis videt. Sed ad rem. *Opium exhibetur.*

LIBRI I. SECT. I.

CAPUT I.

Opii ὀνοματολογίαν deſcribit.

Opium unde dictum. Opium Græcam agnoſcit originem, dictum ὄπιον ἀπὸ τοῦ ὀποῦ, *à ſucco*, unde Latini ſibi mutuati ſunt nomẽ, opium vocantes, licet *Bontius animadverſ. in Garc. c. 4. p. 42.* credat, Græculos, à vetuſtiſſimo populo, Indis & Arabibus vocabulum opii derivaſſe, cum ab omni memoriâ illi eo uſi ſint.

quid ὀπὸς ſeu ſuccus in plantis, Per ὀπὸν ſuccus non intelligitur quivis, in generaliſſimâ loquendi conſuetudine, ſed vegetabilis. Humorem in venis, totâque plantâ contentum ſimpliciter *Meneſtor* appellavit ὀπὸν, *ſuccum*, alii in quibusdam ſuccum, in aliis verò lacrymam. Vid. *Spigel. Iſagog. in rem herbar. l. 1. cap. 3. p. 24.*

& quomodo differat Succus hic cum variet in plantis tum *ſubſtantiâ*, cùm alius ſit *reſinoſus*, ut in pino arbore, lentiſco & aliis, alius *aqueus*, ut in betulâ, vite, &c. alius *lacteus*, ut in papavere, eſulâ, ſcorzonerâ & cæteris ſimilibus;

Tum *accidentibus* & extrahendi ſeu eliciendi modo: Quidam *ſponte* extillat, ut reſinæ, gummata: quidã *fiſſurâ*, ut betula, vitis: quidam *exprimitur*, ut in floribus roſarum, violarum &c. herbis, plantagine, rutâ; fructibus, uvis, pomis, pyris, cydoniis;

Hinc varia ſortitus eſt nomina: ὀπὸν, χυλὸν, δάκρυον, quæ, quid ſignificent propriè, dignum videtur diſquiſitione.

χυλός, Χυλὸς itaque in noſtris hiſce terminis denotat humorem ſeu liquorem, qui ex contusâ herbâ exprimitur aut elicitur, ſeu ſuccum expreſſum ex herbâ tritâ & contusâ; adeoque differentia τοῦ χυλοῦ à reliquis conſiſtit in expreſſione, unde id, quod ex herbis exprimitur, propriè dicitur χυλός.

δάκρυον, Δάκρυον ſeu lacryma vocatur ſuccus, qui ab inciſione factâ, vel ſpontê dimanat, & defluit, ſub ſe comprehendens & reſinas, & gummata & gummi-reſinas.

Ὀπὸς

ὀπὸς denique eſt quaſi vox omnium communis, & generalius aliquando vocabulum eorum, quæ ita ſtillant, & appellatur ὄνομα κοινὸν τῆς ὑγρότητος οἰκείας τῶν φυτῶν, *nomen commune humoris proprii plantarum*, teſte *Theophraſto l.9. hiſt. plant. c.1.* communiter itaq; deſignat qualemcunque liquorem, vel humorem, vel ſuccum, qui alicunde emanat, ſive id fiat mediante expreſſione, inciſione, vel etiam ſpontaneâ protruſione, luxuriantis ſubſtantifici ſucci, ut adeò modò ſuccum, modò lacrumam ſignificet. Vid. *Gorræus defin. med. & J. B. Sylvat. l. 1. de ther. compoſ. p. 143 ſeqq.* & ὀπός.

Hæc tria diverſa, ut ſub unum certum genus redigeret *Galenus*, quæcunque ex alio effluunt, ſive ſucci, ſive liquores, ſub humoris appellatione comprehendi debere præcepto generali ſtatuit, *comm. 5. in l. 6. epid.* Et hæc quidem generalis eſt nominum notio.

Specialiter verò ὀπὸς deſignat qualemcunque liquorem, non ſponte, ceu reſinæ & gummata nonnulla ſolent, ſed μετὰ καταχασμοῦ, *ſcarificatione*, caſtratione, terebratione, vel alio quovis modo facto vulnere effluentem, ceu ſunt opobalſamum, opopanax, galbanum & alia. Inter hæc duobus ὀποῦ nomen præ reliquis uſu & eminentiâ ſingulari obtigit I. ſucco ſilphii, ſeu laſerpitii, latinis laſerpitium, & aſa fœtida dicto, unde *Galenus in Lexico Hippocr.* ὀπὸς ὁ τοῦ σιλφίου καθ' ἐξοχὴν, *dicit*, ὥσπερ καὶ καυλός. *ſuccus ſilphii dicitur* ὀπὸς *per excellentiam, quemadmodum & ejusdem caulis. & l. 8. de med. facult. cap. 24.* ὀπὸν titulotenus pro aſâ eâdẽ ponit, ubi, *quamplures*, ſcribit, *habentur ſucci.* Quâvis enim radice inciſâ aut caule, quod ex vulnere craſſum ac lentum effluit, ſuccus eſt: cæterum ſpecialius, & veluti per excellentiam quandam Cyrenaicum ita nuncupant & Medicum & Syriacum. Opon verò Cyrenaicum hunc *Specialis τοῦ ὀποῦ acceptio.*

 aſam

asam fœtidam expressis verbis inter alios interpretatur *Petr. Picbot. l. de rbeumatism. p.136. Massaria l. de febr. c.27.* & *Matth. Sylvat. in Lexic. seu pandect.* licet alii per laser Syriacum eandem denotari malint.

2. II. Idem nomen κατ' ἐξοχὴν ab antiquis attributum fuit succo papaveris, qui ex ejusdem capitibus vulneratis exudans dictus est ὀπὸς & ὄπιον, utpote ad stupefaciendum doloresque sistendos longè valentissimum.

Itaque, ut rectè scribit *Spigel. l. c.* in quibusdam plantis propria sunt indita herbarũ succis seu liquoribus nomina: nam in papavere, qui è capitibus incisis emanat humor, *opium* nuncupatur; qui ex reliquis partibus, præcipue caule & foliis tusis, exprimitur, *meconium*, quo de paulò post.

Quid opiata & unde dicta. Hinc cum opium frequentius apud veteres misceretur antidotis, opiatæ nomen, ab ingrediente potissimum opio, impropriè tribuitur electuariis. Sic opiata Salomonis describitur à *Renodæo.* Sic tales opiatas sæpè describunt autores Practici alii, quorum exempla videri possunt apud *Horstium, VVeckerum, Hartmannum in praxi chimatr.* & alios.

Nomen opii Arabicum. Arabibus opium dici amfiam, vocalibus illis inter se commutatis, quod Aristoteles παραλλάττειν dixit, prolixè tradit *Scaliger exerc.175.* Mutata est hæc ipsa pronunciatio opii in amphionem & offium. De quo *Fragosus tract.4. med. Indor. cap.12. p.111:* Quod Lusitani dicunt amfiam, ab Arabibus (quos Indi sequuntur) dicitur ofium, deducto à Græcorum opio nomine. Pleraque enim nomina à linguâ Græcâ acceperunt Arabes, mutando P. in F. quod sint literæ multùm affines, ut pro Pœonia, Faunia, pro opio ofium. Parallela loca videri possunt apud *Garciam l.1. Hist. arom. cap.4.* qui modò citata verbotenus etiam tradit,

dit, & *Olearium in descript. itin. Persic. l. 5. c. 17. p. 597.* Verum nomen Arabicum est أَفْيُونْ Afiun (& ita in toto Oriente vocatur) i.q. لَبَنْ الْخَشْخَاشْ *Lac seu succus papaveris*, & quidem nigri, id est, ὀπὸς *opium vulgò cognitum.* Gol. in Lex. Arab. p. 128. (2.) i.q. *deliquium mentis & torporem afferre*, potius *Narcoticum:* & hinc *opium* dictum esse volunt. Sed prior est habenda etymologia Græca ἀπὸ τοῦ ὀποῦ, & posterior significatio Narcotismi. *Castellus in Lexic. Heptaglotto p. 200 & Golius in Lexico Arab. l. c.*

A *Paulo* nominatur τοῦ μήκωνος ὀπὸς papaveris succus *l. 5. c. 42.* quod ipsum cum adjuncto subjecto apud *Galenum*, & alios frequenter occurrit. *Synonyma alia. 1.*

Synonymum est *meconium*, autoritate *Pergameni l. 1. de antidotis c. 34.* ubi: papaveris liquorem & meconium & opium vocant, licet recentiores Dioscoridem & Plinium secuti ea distinguant. 2.

Interdum simpliciter *narcoticum* pro opio ponitur, unde *luminare majus sect. 1. p. 22.* rectè monet: quando simpliciter ponitur narcoticum, forte vel aliud, opium debet intelligi. *Sopio* antiquis dictum fuisse pro opium, annotat *Rhodius in not. ad Scribon. Largum compos. 21. p. 60.* unde *Galeottum Martium de promisc. doctrin. c. 5.* apud *Catullum carm. 38.* pro *scipionibus* legere sopionibus tradit. Audit & *lacruma papaveris Thebaici.* 3. 4.

Germanis dicitur **Mohnsafft/ Oelmagensafft/ Schlaffsafft.**

Duplex est opium, ratione collectionis. Quod scapo decussatim inciso emanat, κατ᾽ ἐξοχὴν & propriè opium vocatur: quod verò ex capitibus & foliis ejusdem concisis, expressis, vel, ut in succo glycyrrhizæ fieri solet, decoctis *Duæ species opii,*

ctis colligitur, *μηκώνιον*, *meconium* propriè dicitur, & quidem *passum*, si exsiccatum sit. Differentiam hanc annotavit, uti jam innuimus, ipse *Dioscorides*.

Quid meconium?

1. Meconium varias obtinet significationes. *Interdum* enim sumitur 1. pro *succo papaveris*, seu *opio* ipso, ut è *Galeni* modò citato loco patet, & *l. 1. de compos. med. per genera c. 6.* ubi, *meconium*, ait, *ita autem nominatur papaveris succus.*

2. 2. pro *semine papaveris*, quod observat *Martianus comm. in l. 1. sect. 3. de morb. mulier. p. 255.* unde in officinis extat sirupus de meconio, sive diacodium, simplex & compositum. Vid. *Pharmac. Londin. p. 109. 110.*

3. 3. pro *excremento atro*, piceove, quod ab infantibus recens natis emittitur, *περίττωμα*, verba sunt *Aristotelis l. 7. hist. animal. c. 10.* ὃ καλοῦσιν αἱ γυναῖκες μηκώνιον· χρῶμα δὲ τούτου αἱματῶδες, καὶ σφόδρα μέλαν, καὶ πιττῶδες. *Excrementum, quod papaverculum mulieres vocant, colore cruentum, atque admodum nigrum, & piceum.*

4. 4. Pro *peplo*, quo utitur *Hippocrates* ad purgandum, *l. 4. de vict. acut. c. 69.* & alibi, sive intelligatur papaver spumosum, sicut *Dioscorides l. 4. c. 172. & Galenus l. 8. simplic. c. 40.* scribunt, vid. *Brassavol. comm. in h. l. p. 251.* seu medicamentum purgans ex tithymalo paralio confectum. Appellatur enim *μήκων* quoque tithymalus paralius, teste *Dioscoride, Plinio, & Theophrasto l. 9. Hist. plant. cap. 8.* Vid. *Martian. p. 419. & Gorraeus in defin. med.*

5. 5. Pro *succo* papaveris expresso & compacto, contradistincto ab opio propriè & strictè sic dicto, quæ significatio hujus est loci.

An nostrum opium sit meconium? rationes pro affirmativa, prima,

Qualenam nostrum hodiè sit opium, quæritur, an ὀπὸς κατ' ἐξοχὴν λεγόμενος, *succus per excellentiam dictus opium, an verò meconium?*

Quod solùm meconium ad nos feratur & in usu sit, plurimorum est sententia, 1. ob copiam

&a-

piam & abundantiam. Commentator Dioſcoridis *Maranta* docet, cum opium ad nos in tantâ feratur copiâ, veriſimilius eſſe, non verum opium, ſed potius meconium illud eſſe.

2. Propter parandi modum. Unde idem ſentit *Matthiolus*, idem *Scaliger*, premi in uſum familiarem innuens: τὸ premi enim nil aliud notat, quàm expreſſionem ſucci tenuioris ſimul & craſſioris. Sic & *Nardius Noct. genial. 8. c. 7. p. 578.* opium vulgare confici ait ex ſucco expreſſo à totâ plantâ, ſoleque indurato. *Secunda,*

3. Ob feſtucas & folia, quæ in ejus maſsâ confractâ quandoque reperiuntur, (quæ quidem nos externè eidem circumvoluta plerumque, in maſsâ verò ipſa non facilè invenimus) quæ evincere creduntur, extractum illud eſſe, & torculari expreſſum ex capitibus & frondibus papaveris, *Ol. VVorm. l. 2. Muſæi c. 34. p. 228.* *Tertia.*

4. Ob additamenta, quæ genuino licet & verè parato addunt mercatores, teſte *Bellonio*, qui obſervat, compingi in Natoliâ ſeu Aſiâ minori opium ad pondus ℥iv. mercatores dimidium addere, & quod Venetias apportatur, ℔j. ſæpe ponderare. Addunt alii, Turcas non permittere exportari verum opium, imò alii cum *Cratone* planè dubitant, an noſtrum opium cum veterum congruat. *Quarta,*

Sed, licet oculari hæc quàm optimè decidi debeant teſtimonio, & experientiâ accuratiori, ſi tamen licet à viribus ſeu poſteriori concludere, videtur opium noſtrum conſtare partim ex opio, partim ex meconio, tum propter ſigna, quæ opio vero adſcribuntur, ardet enim; tum maximè propter vires, quibus pollet maximis. Incidunt procul dubio papaverum capita, & opium eliciunt, ſed partem ſucci expreſſi fortean miſcent. Cum ergò conceſſum ſit, μηκώνιον ἀδρανέστερον εἶναι τοῦ ὀποῦ, *meconium viribus* *Deciditur negativè.*

 longè

longè inferius esse opio, nostrum autem opium viribus istis omnibus, quæ opio attribuuntur, abundè instructum sit, necessum est, ut statuatur, opium nostrum non esse purum putum meconium.

Differentia opii & meconii. Cum ergò quæritur, *an differat opium à meconio?* Resp. utique, quia hoc expressione confit ex totâ plantâ, & χυλὸς est, illud castratione & vulneratione capitum effluit, χυλόςαγμα, ὀπὸς genuinus. Illud fortius, hoc ignavius operatur, unde secundum magis & minus differunt, sunt enim uti in animalibus, sic in plantis, triplicis concoctionis, velut effectus quidam, χυλὸς, χυμὸς, ὀπὸς, uti loquitur *Zvvingerus apud Craton. l.3. epist. 28. p.241.*

Vilissimum verò meconium est, teste *Bontio, animadvers. ad c.4. Garciæ p.42.* quod Indi Orientales infimæ sortis ex succo foliorum & stolonum papaveris parant & excoquunt, & hinc soli indurandum exponunt.

CAPUT II.

Πραγματολογίαν tractat.

HIs de opio quoad ὀνοματολογίαν prælibatis, subjungimus definitionem realem, ut positâ illâ, quæ ad hosce terminos spectant, melius enucleentur.

Opium definitur, quod sit *OPIUM est succus, ex capitum papaveris thyrsis seu scapis vulneratis prolectus & condensatus, sensus ligandi & potentiam movendi animalem ob vaporosa effluvia sistendi vim habens.*

Definitum est opium, quod describitur quoad genus seu rationem formalem, *succus.*

Succus, id probatur Succum esse opium, evincit nominis ipsius derivatio, capite præcedente tradita; Dictum enim est, ut ibi innuimus, opium peculiari nomine, cum sit papaveris succus,

isque

isque non liquidus, sed in sole inspissatus & quasi coagulatus.

Confirmatur hoc genus autoritate 1. *Galeni l.9. de comp. med. κατ. τόπ. cap.4.* & *l.8. cap.1.* ubi opium papaveris succus dicitur. 2. *Avicennæ lib. & tract.2. cap.526.* ubi definitur succus papaveris nigri. 3. *Scribonii Largi l.de comp.med. cap.48.* qui ibidem planè idem esse cum opio meconium asserit. *& confirmatur.*

Alii in eo quidem omnes conveniunt, elici ex papavere opium, quod & concessum & ex omni parte manifestum est, maximè tamen discrepant in definitione. Sic quidam *lac* appellant: quidam *liquorem lacteum*, vid. *Marcell. l. de medicam. c.8.* alii simpliciter per liquorem definiunt. Ita *Mylius, Basil. chim. l.6. p.1351. opium*, inquit, *est papaveris liquor: non igitur exiguo errore succus papaveris à multis vertitur, cum succus ejus dicatur meconium.* *Alii per lac, & liquorem,*

Per *lacrymam* definiunt plures. *Dioscorides l.4. cap.65.* nominat δάκρυον opium, succum verò papaveris ejusdem meconium. *Galenus libr. de antid. 2. cap.7.* opium, *ait*, esse lacrymam papaveris diversam ab ejus succo, & *l.1. de temperam. c.2.* ab eodem lacryma papaveris dicitur. Pollicem premit, qui verba Dioscoridis transscripsit, *Oribasius l.11. collect. medicinal.* in voce μήκων, & *Theophrastus Hist. plant. l.9. cap.8.* & alii. Jam verò, diversa esse, succum & lacrymam, ex *Galeno* colligitur *l.7. de med. facult. cap.29.* lacryma est aqueus quidam liquor, succus verò aliquid magis concretum. *per lacrymam,*

Par ratio est eorum, qui per *gummi* describunt, uti gummi seu lacrymam vocat *Garc. l.1. c.4.* Gummi papaveris nigri est opium, ait *Serapio cap. de papav.* gummi opium vocat *Felix Würtz. de curat. vuln. part.2. cap.16. p.294.* *per gummi.*

Hæc ut concilientur, notandum est, benè distinguendum *Conciliatio.*

dum esse inter hæc nomina, (quæ descripsimus *capite primo* latius,) latè & strictè, generaliter & specialiter, propriè & impropriè sumta. Interdum enim à medicis καταχρηστικῶς ὀπὸς ἀντὶ τοῦ χυλοῦ, ἤτοι χυλίσματος, & vice versâ voces hæ pro illâ usurpantur, ut annotat *Job. Anton. Saracen. Schol. in l. 4. c. 69. Diosc.* Adde, quæ superius de voce ὀπὸς diximus. Hanc nempe libertatem in nominum observatione sibi sumserunt medici, ut sæpe unum dictorum pro altero usurpent. Sic ipse *Galenus l. 6. meth. med. c. 2. circa med.* & *l. 3. de temp. c. 7.* Cyrenaicum ὀπὸν lacrymam appellat. Videatur & *M. Varro l. 2. de re rusticâ c. 11.* ubi eandem rem aliis ὀπὸν, aliis δάκρυον dictam expressis verbis innuit.

ὀπὸς tribuitur lactiferis. Illud verò maximè notatu dignum videtur, quod ὀπὸς specialiter attributus legitur plantis lactiferis. Ita lactucæ & chondrillæ liquor lacteusque succus ὀπὸς vocatur à *Diosc. l. 2. c. 161. l. 2 c. 166.* & idem apud *Galenum* passim occurrit.

Valeriola notatur. Labi videtur *Valeriola libr. 1. enarrat. 4.* opium, *dicens*, nativus quidam est plantæ succus, nempe meconii vocati, non factitia res, non arte effecta; nisi per meconium τὴν μήκωνα intelligat.

Opium simplex est. Clarum exinde evadit, non compositum quid esse opium, sed simplex. Utut enim quibusdam dicatur ex papaveris & hyoscyami succo illud componi, id tamen potiùs de adulterato, quàm legitimo & genuino valet.

CAPUT III.
Opii originem & patriam delineat.

Autores primi, qui Hippocrates opii expresse non meminit in scriptis suis, quæ extant. Ingreditur tamen antidotum ejusdem, de-

descriptam à *Nicol. Alexandr. 1. de comp. medicam. 378.* Et ipse *l. 6. epidem. sect. 6. text. 46.* meminit ὑπνικοῦ *soporiferi*, seu, ut ex contextu patet, narcotici.

Ast *Dioscorides* & *Galenus* illius usum noverunt & largè scriptis exposuerunt. Inde *Arabes* frequentiorem illius usum in forum medicum introduxerunt, varia illo exornantes composita. *Opii meminerunt.*

Dictum est, confieri opium ex papavere. Hoc cum vel *sativum* sit, vel *sylvestre*, & utriusque species plures dentur, in quatuor tamen quasi summa genera distinguitur. Vid. *Diosc. l. 4. c. 65.* *Papaveris species quatuor.*

Primum est *hortense*, quod Græcis θυλακίτης fuit dictum, tres alias species sub se comprehendens (α.) oblongum habet capitulum & semen candidum. (β.) Caput habet insidens demissumque, semen verò nigrum, à nonnullis πιθῖτις vocatum, hoc Dioscorides *sylvestre* papaver appellat. Dicitur tamen & ῥοιάς, quod ex scapo illius succus *emanet* lacteus. (γ.) tertia species quasi magis sylvestris, multò his longior & capitulo productiore. 1.

Alterum genus papaveris est *erraticum*, quod ῥοιάδα vocant; quod flos ejusdem protinus defluat, seu decidat, inter segetes in arvis plurimum nascens, oblongo capite, semine rufo. 2.

Tertium est *corniculatum* seu μήκων κερατίτης, dictum, semine sub calyculo inflexo pusillo & nigro recondito. 3.

Quartum est *spumosum*, seu Heracleum, ἀφρῶδες, totum candidum. Quibus jungi potest & *SPINOSUM*, flore flavo, & semine nigro. 4.

Opium prognascitur ex genere primo. Hoc verò cum duplex, ratione seminis ita distinctum, detur: *album* & *nigrum*, quodnam horum fundat de se & præbeat opium, disquisitionem meretur. *Opii origo ex primâ,*

ſemine nigro. *Plinio l. 20. c. 18.* & *Avicennâ lib. 2. c. 526.* autoribus, non abnuente *Dioſcoride l. c.* olim parabatur ex papavere nigro, quibus adſtipulantur *Renodæus*, *VVormius*, & alii complures, licet *ille* ex albo quoque papavere vulnerato optimum haberi opium à recentioribus ſtatui, ſcribat.

Alii indiſcriminatim ex papaveris capitibus, cortice inciſo in Thebaide & aliis locis calidioribus opium ſtillare aſſerunt.

ex albo, *Alii* ex ſolo albo fieri contendunt. Retulit illuſtri *Scaligero* Nicolaus Brixianus, præfectus ſtabulis Regis Navarræ, qui in Ponto, Bithyniâ, Ciliciâ diu egit, opium fieri ex albo papavere; ſeri paſſim multos agros, longè latèque, premique ad uſum familiarem, qui etiam Turcis ipſis ſit frequentiſſimus. *Exerc. 175.*

Adſtipulatur *Bellonius l. 3. obſ. c. 15.* ex albo papavere opium Turcas parare perhibens.

Addi his poteſt, quod *Garcias* refert, totâ Indiâ non facilè provenire papaver nigrum.

Nil tamen obſtat, quin dicamus, ex utrisque opium *ex illo tamen valentius.* parari poſſe. Sed an valentius ex nigro, quàm albo, ſi quæras; ℞ ex nigro valentius fieri probabile, quia hoc vaporibus excrementitiis ſylveſtribus, vel ſi mavis 🜍e magis abundat.

Modus præparandi Dioſcoridéus. MODUM præparandi exhibet *Dioſcorides l. 4. c. 65.* ex quo alii autores omnes eum tranſſcripsère. Cum enim meconii faciendi primum docuiſſet modum, ſubjungit: Ὀπίζοντας δὲ δεῖ, μετὰ τὸ τὰς δρόσους ἀνικμασθῆναι, περιγράφειν μαχαιρίῳ τὸν ἀστερίσκον, ὡς μὴ εἰς τὰ ἐντὸς διατρῆσαι, καὶ ἐκ πλαγίων δὲ τῆς κωδίας ἐπ' εὐθείας ἐκτέμνειν ἐξεπιπολῆς, καὶ ἀποψᾶν τὸ δάκρυον ἐπερχόμενον δακτύλῳ εἰς μύακα. *At opii faciendi ratio hæc eſt: Cùm ros exaruerit, ſtellulam* (quæ in ſummo papaveris capite viſitur) *cultello ita ſcarificare oportet,* ut

ut ne penitus intrò adigatur, & à capitis lateribus per directum summam cutim incidere, & erumpentem lacrymam digito in conchulam abstergere. Addit, redeundum esse non ita multò post, & postero quoque die, repetendamque denuò condensatam ex vulnere *pridem* facto lacrumam. Hæc in pilâ teri jubetur, & in pastillos coacta reponi.

Cauto tamen opus esse, concludit, ne liquor vestium affrictu deradatur & pereat, unde retrocedendum esse monet.

Eleganter modum huncce versibus expressit *Macer, in cap. de tribus papav. generibus*, ita canens:

Exuviis teneris opium faciunt capitellis
incisâ leviter summâ cute, lacque, quod inde
defluit, excipiunt cocleis, siccumque reservant
antidotis multis aptum, variisque medelis.

De *Meconio* verò ita pergit:

Sunt qui contundunt cum lacte suo capitella,
de quibus expressum siccant in sole liquorem &c.

Ex dictis efficitur, fieri opium ex incisione capitum papaveris ferè maturescentium, & TEMPUS, quo colligitur, ab autoribus nominatur *Majus & Junius, à Quercetano, VVeckero* & aliis. *Fit ex incisione tempore æstivo.*

LOCUS NATALIS opii est diversus. Olim plurimum & optimum opium mittebat non tam urbs Thebarum sola, quàm regio Thebaica, unde sicuti sena & rhabarbarum Alexandrinum, terebinthina Cypria &c. pro optimis habentur; ita opium Thebaicum, ceu genuinum & optimæ notæ censebatur, quod & hodierno die usu receptum est. *Locus natalis varius: Thebæ.*

A regibus Ægypti dicitur *Thebaicus*, teste *Isidoro*, sed à Thebis Cadmi dicitur *Thebanus*.

Thebæ fuerunt Ægypti oppida insulæ, urbsque: licet com-

commune nomen ſit variarum urbium, non procul à ſe invicem ſitarum, ſeu conterminarum; recenſent quippe Autores Theſſalicas, Bœoticas, Ægyptias, Troadas, Phthiotidas, *autore Plinio l.4. c.3. & 8. l.5. cap.19. l.36. c.8. Homer. l.9. Odyſſ. Solin. c.13. p.61. & c.12. p.58. Strabon. l.9. & 17. Geograph.* ubi Ægypti Thebas prope Alexandriam ſitas memorat. Ab hâc verò urbe & hodiè varia tum aliarum mercium, tum præcipuè medicamentorum ad nos feruntur genera, utut nonnulli Theſſalicam & Bœoticam inſulas longo ab Ægypto diſtare intervallo contendant. Et Thebas ipſas Ægyptias numero portarum fuiſſe nobiles, & ad eas commercia Arabes undique gentium ſubvexiſſe, autor eſt *Solinus polyhiſtor c.45. p.151.* addit: hinc regio Thebaica.

Cilicia, *Bellonius l.3. obſ. c.15.* in Paphlagoniâ, Cappadociâ, Ciliciâ, aliisque locis orientalibus opium parari largo proventu docet, integris jugeribus inter incolas diviſis, ex quibus quilibet majorem vel minorem copiam colligit. Nominat idem in ſpecie Acharan, Caracharan, Spartadam, Emetelindam. Alii in genere è Turciæ confini Aſiâ & *Natolia.* Natoliâ, Indiâque in Europam opium adferri ſcribunt.

Proventus largi ratio duplex, Hinc cum mirari quis poſſit, quomodo in tantâ copiâ paretur opium, huic dubio ſatisfit, dicto *Bellonii* loco. Cum enim integri agri, ut apud nos quibusdam locis cum cnico, glycyrrhizâ, & glaſto contingit, ſerantur papavere, quid obſtat, largâ meſſe provenire opium?

1. larga meſſis.

Accedit *ejusdem* teſtimonio, quod non ſolùm tanta papaverum ibi extet copia; ſed & quòd ſingulari diligentiâ magnoque legentium numero tantus conſurgat proventus, ut quinquaginta cameli opio onerati inde in Perſiam, Indiam, Europam, imò varias Turciæ regiones ipſas educantur, qui locus ſanè meretur legi integer.

Alte-

Alterum verò, quod huc facit, perquam notabile eſt, quod *Garcias lib. 1. c. 4.* prægrandi capite papaver in Indiâ creſcere perhibet, quod Caxcax, (aliis Caſchas) vocant, adeò ut binos ferè ſextarios in ſe continere poſſit, id eſt, uncias XXXV. ſeu ut alii vertunt, uncias LX. ut hinc *Renodæus* ſcribat, ejus capita ſingula ovi ſtruthiocameli magnitudinem æquare *ſect. 10. de mat. med. p. 278.* Quanta ex his capitibus cultello læſis opii dimanet ubertas, cuivis dijudicandum relinquimus. *1. Capitis papaverini capacitas.*

Optimum eſſe è Cairo allatum, *Garcias l. c.* inquit, cujus varia dentur genera: *1. Albicans;* hoc Thebaicum ipſi eſt. 2. quod ex Aden advehitur, aliiſque locis Erythræo mari vicinis, *nigrum & durum*, cujus pretium pro regionum varietate aut intenditur, aut minuitur. 3 quod in Indiâ, Cambajâ, Mandou, Chitor cogitur, *mollius* eſt, & magis *flaveſcit*, quo vulgò nos, ipſius ſunt verba, utimur. *Variat pro regionum diverſitate.*

In Ægypto adhuc hodiè magnâ provenire opium quantitate confirmat *VVansleb. relatione dell' Egitto p. 3. c. 6. p. 61.* ubi: vi ſono parimente in grand' abondanza le Droghe, comme opio, papaveri &c. &, *Bontio* teſte, *hiſt. nat. l. 2. c. 4. p. 20.* & *not. ad Garc. c. 4. p. 41.* opium electiſſimum dicitur *meſeri*, contractè *miſri*, (miſri verò eſt Ægyptus) & antiquorum eſt Thebaicum. Conferri meretur *P. Alpinus* qui *l. 4. c. 11. de med. Ægypt.* hunc ſuccum, *ait*, quo omnes utuntur, opium puta, ex locis Sajeth, ubi olim Thebarum urbs erat præclariſſima, deferunt; ibi etenim nigra papavera copioſiſſimè proveniunt, cœteriſque omnibus facultate præſtant, ex quorum capitibus ſuccum exprimunt, quem ſole ſiccant, atque ad uſum ſervant. *Profert opium Ægyptus etiamnum,*

In Javâ majore inſulâ orientalis Indiæ copioſè provenire offium affirmat *Georg. Andreas, itinerar. Ind. l. 1. cap. 10. p. 13.* item ex civitate Amadabath idem copioſè efferri, ibique dici theriacam offium, ſcribit idem *l. 1. cap. 19. p. 32.* *Java,*

Apulia, Ex Apuliâ Venetias afferri, non exiguâ copiâ, ait *Amatus Lusitanus l 4. in Dioscor. enarrat. 68. p. 426. J. B. Silvat. libr. 1. de comp. ther. c. 6.* Et *VVecker. antidotar. l. 1. s. 16. de liquoribus p. 135.* credit papaver, quod in Apuliâ crescit, regione siccâ & aridâ, in quâ rarò pluviæ cadunt, perfectissimum esse ad lacrymam parandam, modò diligenter secundum doctrinam Dioscoridis colligeretur, cùm ibi seratur admodum copiosè album, unde lacrymam colligunt, maximè in ducatu Barcensi.

an & nostrum clima? In nostro climate an præparari possit opium, digna ventilatu est quæstio. Pro affirmativâ stat *Quercetanus*, qui *Pharmac. dogmat. restit. cap 25. p 830.* docet, ut ait, juxta eandem normam & rationem ex nostro quoque papavere opium educere, quod suâ præstantiâ ac viribus veterum opio longè lateque sit anteferendum, seu, ut paulò post *p. 832.* loquitur, quod proprietatibus & effectibus suis vulgari isti, quantumvis longissimè advecto respondeat. Descriptionem verò ipsam eodem capite *p. 838.* subjungit.

℞. Sed licet negandum non sit, & nostrum papaver gaudere particulis sulphureis & soporiferis, anodynis, narcoticis, unde diacodium vulgare usus suos habet non contemnendos; vim tamen illam tantam esse, quanta in opio hactenus usuali peregrino, experientia refellit. Accedit calor, qui in Indiis & Asiâ longè major est, præ nostrate frigido Jove, hinc etiam magis coquitur illud seu gummeum seu sulphureum in papavere, ut de prærogativâ papaveris Asiatici peregrini, quam habet in magnitudine, nil amplius repetamus.

CAPUT IV.
De Notis & Electione Opii.

Opii Electio CIrca opium *electio duplex* observanda, 1. *respectu sui,* 2. *respectu aliorum.* Re-

Respectu sui consideratum opium 1. à natali loco maximè commendatur, uti jam delibavimus, Thebaicum. Ἐκ τῶν Θηβῶν τῶν αἰγυπτίων ὀπὸς ἰσχυρότατός ἐστιν. *Ab Ægyptiis petitum Thebis opium est potentissimum*, verba sunt *Galeni l.1. de antid. c.3.* unde licet interdum Hispanicum laudet, interdum Libycum; sæpius tamen commendat Thebaicum. *1. respectu sui, à patriâ,*

Aëtius interdum Asianum, aliquando & Achaicum nominat; *Avicenna* Ægyptiacum. In hunc usque diem officinæ nostræ & seplasiarii uno ore eligunt & commendant Thebaicum, ubi verò præparatum sit, non semper æquè norunt. Thebaicum ergò hoc si præscribitur, illud semper intelligitur, quod nobilius est aliis.

2. Notæ opii Dioscoridéæ attendi merentur. Κράτιστος δέ ἐστιν, *inquit*, ὀπὸς ὁ πυκνὸς καὶ βαρὺς, ἐν δὲ τῇ ὀσμῇ καρωτικὸς, πικρὸς ἐν τῇ γεύσει, εὐχερῶς διϊέμενος ὕδατι, λεῖος, λευκὸς, οὐ τραχὺς, οὔτε θρομβοειδὴς, οὔτε συστρεφόμενος ἐν τῷ διηθεῖσθαι ὡς κηρὸς, ἐν δὲ τῷ ἡλίῳ τεθεὶς, διαχεόμενος, καὶ πρὸς λύχνον ἐξαπτόμενος οὐ ζοφώδει φλογί· φυλάσσων τε μετὰ τὸ σβεσθῆναι τὴν ἐν τῇ ὀσμῇ δύναμιν. *Præstantissimum est opium densum & grave, odoratu soporiferum, gustu amarum, quodque facilè aquâ diluitur, læve, candidum, neque asperum, neque grumosum, quodque inter colandum non uti cera coit, densaturve, sed soli expositum diffunditur, & ad lucernam accensum, minimè atrâ obscurâve lucet flammâ: quod denique postquam extinctum fuerit, suam odoris vim etiamnum conservat.* *qualitatibus,*

Hæc meritò ceu normam proponimus nobis ante oculos, cum reliqui autores, veteres præsertim, pauca præter hæc ipsa Dioscoridéa ponant κριτήρια.

Ex recentioribus audiatur *Bellonius*, qui *l. c.* optimum pronunciat opium, quod amarum, gustu calido, fauces incendens, flavescens, leoninorum pilorum modo.

colore, *Color* in nostro opio hodiè probatur, ad aloen ferè accedens hepaticam, ex nigredine ruffescens, cum frangitur, splendore quodam nitens. Nec obstat, quod *Dioscorides* candidum illud requirat, (quod cum primâ specie Garciæ, albicante convenit) cùm procul dubio is vel ad lactea respexerit primordia, vel recens adhuc collectum statim, prius, quàm calor & aer ambiens illud alteret, innuat, latius paulò vocem candoris extendens.

odore, *Odor* adest vehemens, graveolens, nauseabundus, papaveraceam redolens prosapiam, uno verbo, κωδωνικός.

sapore, *Sapor* inest acris & amaricans, qualis itidem est papaveris, si gustetur, lactei liquoris. Primo gustu non omnem simul de se spargit saporem, sed sensim magis magisque illum in linguâ explicat.

consistentiâ, *Consistentiâ* compactum est, & grave, facilè aquâ, accedente simul calore, dissolvitur, non tamen instar ceræ & mucaginis cujusdam lentescit. Non rarum est & friabile, non asperum, nec grumosum, sed ponderosum, densum, solidum.

puritate, Quoad alia accidentia maximè eligitur *purum*. Licet enim quoad extimam vestem admixta interdum habeat sedimina, si modò interiora integra sint viscera, opium pro puro habetur. Solet utplurimum foliis propriis quasi tegi, quæ, si ad usum vocetur, facilè removeri possunt.

inflammabilitate, Flammæ objectum opium *accenditur*, nec atrâ obscurâque nec splendidâ lucidâque exardet flammâ, plus tamen ad obscurum vergente. Extinctum eandem vim odoris non retinet integram eodem gradu, uti prius, sed ex parte, papaveraceam videlicet. Accenditur, teste *Plinio l.20. c.18.* difficiliùs, & crebrò extinguitur.

Variat hæc inflammabilitas secundum siccitatem adjunctam, quæ iterum pro aere externo variat.

Ac-

Accensum laudanum seu extractum nostrum opii luculentâ candidâque exarsit flammâ, facilimè tamen seu statim extinguibili,& terreum relinquens pulverem. Contra extractum aloes nostrum purissimum licet, eâ promptitudine, ut opium, non accenditur, & plures relinquit feces, ceu cineres, ob fixum ⊖, & terrenum magma magis in eo abundans; minorem verò quantitatem τοῦ φλογιστοῦ 🜍ris.

Meconium nec accidentibus modò dictis, nec inflammabilitate cum opio, nisi perquam remoto gradu æquiparandum est, sed particulis multis heterogeneis, aqueis præsertim, terrestribus & similibus, ab opio vero diversis, pollet.

2. Respectu aliorum admixtorum

II. *Respectu aliorum* admistorum consideratum opium, veterum testimonio sæpius fuit adulteratum, quò majori lucro cederet mercatoribus, magno cum damno humani corporis.

Variorum, & horum dignotio ex priori fonte.

Dioscorides l.c. meminit variorum mangoniorum, v.g.1. glaucii, 2. gummi, 3. succi sylvestris lactucæ, quem, quod viribus papaveri aliquatenus sit similis, nonnullos olim meconio permiscuisse confirmat *l.2. c.166.* 4. adipis, quibus omnibus variè deturpatum dignoscendum benè monet, vitiari enim colorem à glaucio, quatenus aquâ solutum & colatum croceum tunc reddit colorem; odorem, consistentiam viresque à reliquis, unde fiat invalidum, inodorum, pellucidum, asperius,ut hinc liceat quasi generale axioma formare, illud opium, quod supra recensita non habet, ratione coloris, odoris, saporis, consistentiæ, & consequenter, virium, pro genuino neutiquam esse habendum.

Garcias l. c. scribit, à nonnullis statui adulteratum opium Indicum, quod odorem thymaleæ referat, subinfert

 tamen,

tamen, nec in Cambaja, nec totâ Indiâ, quoad sibi visum, provenire illam plantam.

Amatus Lusitanus comm. in Diosc. l. c. amaritudinem in opio repertam adscribit glaucio, vel succo agrestis lactucæ, quibus plerumque adulteretur, fatente id Dioscoride. Si enim opio, *addit*, naturalis illa inesset amaritudo, dubio procul calidum esset dicendum, non verò frigidum. Tantum potest præjudiciis occupata mens.

Opii per smicroscopium lustratio.

Per smicroscopii adhibitionem lustratum opium, apparuit nobis, integrum quidem, ut ŏium, vel minera ejus, striatum, fuscum cum candore, particulis tamen resinosis refertum. Derasæ verò particulæ inspectæ resinosum flavescens aliquid præ se ferebant, instar succini, resinæ pini &c.

CAPUT V.

Temperamentum opii, & 1. an sit frigidum, indagat.

De Temperie opii opiniones variæ,

LIcet nequeamus adeò certos assignare gradus temperaturæ rerum, unde *Galenus* alicubi scribit: *si cognoscerem gradum temperaturæ determinatum, crederem me esse Æsculapium*; annitendum tamen, ut eatenus illam eruamus, quatenus intellectui nostro patet aditus. Sed optandum esset, ut de solo gradu caloris vel frigoris dissentirent medici, & non de toto temperamento, & inverso planè intensionis qualitatum ordine.

Videbimus primò, an calidum sit, an frigidum opium, deinde, an caliditate an frigiditate somnum inducat, aliaque exequatur, quæ communi applausu simplici huic attribuuntur.

eorum, qui frigidum

Frigidum esse, communiter statuunt veteres, ad unum ferè

ferè omnes, quorum primipili sunt *Dioscorides l.4.c.65. Galenus* tum alibi passim tum *l. 8. de simpl. med. facult. cap.105.* ex quarto & ultimo refrigerantium ordine esse statuit. *Avicenna l.2. Tr.2.c.526. Trallian. l.3. c.1. Æginet. l.7. Aët. tetr.3. serm.1.c.32. Oribas. l.2. de virt. simpl. p.255. Scribon. Larg. l. de compos. med. c.48. Marcell. Donat. l.4. Hist. mir. c.18. Gattinar. in l.9. Rhas. Jacbinus comm. in l.9. Rhas. Cardan. de subtil. l.18. Scaliger exerc. 140. Alex. Bened. l.6. pract. c.13. Fallop. de comp. med. c.8. & de Tumor. c.14. Fernel. l.5. m. m. c.17. & l. 6. m. m. c. 1. & c.5.* ubi de opio, & in genere de quibusvis narcoticis, omnia, *inquit*, vehementer frigida existunt. *credunt, ab autoritate,*

Ratio potissima desumpta est ab effectibus, ex ipsorum hypothesi frigidis. Argumentari possunt: Q. effectus edit frigidos, illud est frigidum. Sed opium & opiata illud præstant. Ergò sunt frigida. *& ratione, ab effectibus,*

Minorem probant, 1. quia stuporem, 2. quia somnum, eumque profundum, inducunt, simulque calorem nativum opprimunt, & cerebrum, sensus omnes, & actiones animales stupefaciunt. *1. stupore, 2. somno,*

3. Quia corrigitur calidis, ut *zingibere, pipere, euphorbio,* aliis. *3. correctione,*

4. Probant assertum à remediis opiatorum. Calidissima propinantur, si periculum ab opio immineat. *4. contrariis,*

5. Quod palmarium ducunt, in quibusdam opio extinctis ferunt circa cor inventum sangvinem congelatum & conglaciatum fuisse, adeoque constare opium frigidis, terreis, siccis, fixis, incrassantibus & condensantibus partibus. Quam in rem elegans est sive historia, sive fabula *Levini Lemnii de occult. natur. mirac. l.2. cap.52. p.163.* Medici, *ait*, apud Italos homines facinorosos, qui morti addicti sunt, certo anni tempore à præfectis impetrant in disse- *5. experimento;*

ctionis

ctionis usum, & quò rei medicæ studiosi in re anatomicâ exerceri possint. Itaque ne ullos humores dissipari contingat, aut crassiores spiritus evanescere, omniaque se apertè proferant, opii, hoc est, succi nigri papaveris binas ternasve drachmas ex vino meracissimo mortem commeritis exhibent, quâ potione haustâ primùm exhilarescere incipiunt, velut risu Sardonio perfusi, mox in somnum soporemque resoluti, morte sopiuntur, tantâ siquidem pernicitate venas ac vitalia corripit, ut dissecto eorum, qui opio potionati sunt, corpore, cordi adhæsisse compertum sit.

Imò & in cerebri ventriculis sangvinem instar glaciei exinde coactum & congelatum fuisse refert, qui idem recenset, *Joach. Curæus l.2. de sensu c.17. p.129.*

ab affectionibus frigidi.

Frigidum esse opium, evinci potest affectionibus frigidi, ab ipso *Galeno l.1. de simpl. med. facult. c.22. & l.4. ejusd. tractat. c.1.* & *Aristotele l.4. meteor. c.7. & 8.* probatis. Frigidi est densare, cogere, astringere, incrassare: calidi rarefacere, fundere, aperire, attenuare. Opium verò densare, cogere, astringere, incrassare, quis negabit?

Sed frigida & calida sibi relicta effectus hosce edunt, per accidens verò & frigida calefacere, & calida refrigerare possunt. Unde distinguendum venit inter effectum univocum & æquivocum, sicut videmus, aquilonem, frigidum ventum, nubes dissipare, quia ex frigidis locis in calidiora illas devehit, austrum verò calidum nubes colligere, quia ex calidis locis in frigidiora eas deducit.

Referri huc posset *Helmontii* conciliatio, quòd camphora, & opium licet calida, refrigerare dicantur, quatenus Archæum subigunt aut fugant. *Potest. med.* §.4. *p.291.*

Alia pro frigiditate argumenta 1.

Frigiditas opii aliâ verisimili ratione probari potest: *primò* sententiâ illorum, qui theriacam tamdiu infermen-

tatam

tatam manere ſtatuunt ob opium. Frigida fermentationem impediunt, calida promovent, cujus cauſam ajunt opii eſſe cruditatem. *Deinde* iſtorum, qui theriacam primis ſex menſibus eſſe frigidam propter opium profitentur. Theriaca recens majori efficaciâ dolores ſedat, ſpiritus ſopit, ſiſtit fluxiones, quàm vetus.

Verùm credendum non eſt, exiguam opii quantitatem, Rc.
ſi reſpicias ad totum compoſitum, impedire fermentationem. Juſtum tempus requiritur ad debitam fermentationem. Non perſiſtit ſine fermentatione theriaca, ſed ſenſim & ſenſim particulæ heterogeneæ fermentationem moliuntur. Dicit quidem *Quercetanus*, ſi compoſitioni ſpiritûs aciduli & excellentis à ⊖lo educti ℥ß. addatur, fermentationem promoveri poſſe multùm; ſed illud non fit ob opium, fermentationem impediens, verùm quia ſpiritus hic ſalinus fermentationi perquam eſt aptus. Alterum argumentum non conceſsâ nititur hypotheſi, opium eſſe frigidum. Non minus recens theriaca ſudorem movet, effectu ſanè omnium conſenſu calido, quàm vetus.

Probabilius argumentum alii adducunt, quia frigefaciendo enecat, ut *Hoffmannus* facit, *de med. offic. lib.2. c. 169.* §.*13*. vel quia frigiditate ſuâ reſolutionem inferat, ut *Averrh. 5. can.27.* cujus tamen vis patet ex dictis, & ex dicendis clarebit magis. 2.

Videtur hæc veterum hypotheſis de frigiditate opiatorum, & quod ea immediatè ſenſum partium tollant, exinde orta, quod viderint, frigidis aliis actu talibus obtundi ſenſibilitatem, tum ſi partibus ſanis, tum ſi dolentibus applicarentur, quo de vid. *Illuſtris Bartholinus Tr. de Nive cap.24. & 28.* & *5. aph.25.* ubi: νάρκη γὰρ μετρίη, ὀδύνης λυτική. *torpor enim* (à frigidâ affusâ) *moderatus dolorem ſolvit.* Cum *Reſponſio generalis.*

D ergò

ergò ab assumpto incautè, vel magnâ dosi propinato urgentibus doloribus opio, non ipsum solùm tolli, sed & sensum ipsum unà cum homine emori, cernerent, judicarũt, ipsa hæc eò nominata narcotica frigidissima esse oportere, cum tamen ab externis, præsertim actu talibus, ad interna non valeat consequentia, unde rectè apud *Cratonem* dicitur *l.3. epist.16.p.211.* Quî fit, si frigidum est opium, quod non nix & glacies &c. tantum inducant soporem?

Anodyna calida credita, Notabile etiam hoc est, quòd anodyna non statuerint frigida, sed calida, quo de videri latius potest *Galenus l.5. de simpl. med. facult. c.18.* Cui ὁμόψηφος *Hippocrates* τὸ θερμὸν ἀνώδυνον, *calida anodyna,* seu *dolorem auferre* pronunciat 5. *aph.22.* & tùm alibi, tùm *l. de loc. in hom. cap.30.* jubet τὴν ὀδύνην παύειν θερμαντηρίοισι φαρμάκοισι, *dolorem sedare calefacientibus medicamentis,* licet ibidem de dolore solùm pleuritico loquatur. *Narcotica frigida.* Narcotica verò, & hypnotica frigida crediderunt. *Vid. Galen. l.c.*

CAPUT VI.

2. An calidum sit, disputat.

Calidum opium qui statuant. MUlti ex Galenicis, Chimici pleriq; calidum adserunt opium. *Felix Platerus, Casp. Bauhinus, Gesnerus, Zwingerus, Quercetanus, Libav. l.2. Batrach.c.13. Sala opiol.c.3.* & alii calidum esse contendunt. *Matthiolus l.4.c.60.* quamvis, *inquit,* opium quarto excessu frigidum statuatur, tamen, si ex sapore & effectu rerum temperamenta & qualitates cognoscuntur, opium nostri usus non modò gustu amarum percipitur, sed etiam acre, adeò, ut paululum in ore detentum linguam & palatum exulceret; unde haud dubiè colligi posse putaverim, calidissimas illi inesse qualitates, cujus rei fidem augere potest, ea, quæ ex eo prodit, odoris gravitas.

Rationes pro calidâ temperie 1. à simili. Stant hi agmine facto contra frigiditatem I. quod hoc modo

modo ejusdem gradus frigida præstare idem in tàm exiguâ dosi deberent, ut aqua frigida, nix, glacies.

II. Ab affectionibus idem probatur. 1. *Odor* gravis, teter, penetrans, caliditatis est argumentum, jam verò omnia odorata, & vaporosa calida esse, affirmat *Pergamenus l.4. de simpl. med. fac. c. 21.* *2. ab affectionibus (1. odore,*

2. In sapore *amarities* majus momentum adponit. τὰ πικρὰ δὲ πάντα θερμά, *omnia verò amara calida* pronunciat idem *l.4. de simpl. med. fac. c. 6. circa fin.* Quo motus *Spigelius Isagog. l. 2. cap. 9. p. 168.* sanè, *inquit*, quartum gradum frigoris nullâ ratione attingere potest, cum mediocriter amarum sit: quantum namque habet amaroris, tantum caliditatis. Et idem maximè urget *Helmontius Duumvir.* § *8.* concludens, aut falsum esse amarorem indicem caloris, aut opium non esse frigidum. Videantur de amaritie opii plura apud *Zacut. Lusit. M.P.H. l.1. hist. 60. dub. 35.* ubi & alia habentur. *(2. sapore,*

3. *Sudorem* excitat opium, effectu sanè calido. Illa enim, quæ diaphoretica sunt, calida sunt & tenuium partium, censente sæpe laudato *Pergameno l.5. de simpl. med. facult. c. 14.* In vigilantibus etiam sudorem inde profluere, quidam addunt. *(3. vi sudorifica,*

His adjungi possunt 4. *inflammabilitas*, ea enim medicamenta, quæ ubi ignem attigerint, facilè accenduntur, nos quoque excalefacere, disertis verbis affirmat *idem l.3. de temperam. c.2.* utut *l.1. de simpl. med. fac. c.16.* id limitare videatur. *(4. inflammabilitate,*

5. *Pruritus* in toto corpore: *(5. pruritu,*

6. *Sitis* inde excitantur, ut infrà docebitur, quæ activæ qualitatis, calidæ sc. sunt effecta. *(6. siti.*

III. Etiam in calidis vis soporifera & narcotica similis apparet, vinum, crocus, & spirituosa alia somnum indu- *3. à vi narcotica in calidis,*

cunt, neque tamen frigida reputantur. Sequeretur, firmâ existente hypothesi de frigiditate opii, etiam hæc esse frigida.

4. correctione, IV. Corrigitur opium non calidis solùm, sed & frigidis, acidis, attemperantibus.

5. usu externo, V. Externè applicatum discutit, & emollit tophos nodosque, jam verò si frigidum esset, densaret potius & constringeret.

6. animositate. VI. Addi potest, quòd animositatem conciliet, quo nomine Turcis perquam familiare est, quo de inferius *sect.3. capite ultimo* plura.

Exceptiones variæ *Quidam* pro salvandâ sententiâ priori varias adducunt limitationes, præcipuè contra adductum amarorem;

contra amaritiem, Opium esse amarum, secundum partes quasdam tenuiores, exteriusque magis apparentes, interim tamen esse frigidum in gradu excellenti, & ob id venenum, responsio est *Keckermanni system. Physic. l.3. c.6. p.310.* Sed partium illa diversitas in opio monstrari nunquam poterit. Quin opium homogeneum est maximam partem & totum amarum, adeò ut sapor hic illi sit quasi proprius, cum in quolibet menstruo solutum, amaritiem inseparabiliter servet.

Keckermanni,

aliorumq;, Simile huic est illorum responsum, qui frigidis opii multis partibus paucas aliquas calidas, amaritudinem habentes adjunctas statuunt, vid. *Sylvat. l.1. de compos. ther. c.6.*

Opium, licet frigidissimum sit, linguæ tamen apparere amarum, quia plures habet sapores, & quia linguæ citius amarus sapor, quàm acerbus aut austerus communicatur, quod non solùm magis est injucundus, sed etiam in calidiori & minus crassâ substantiâ consistit, verba sunt *Non. Acostæ l. de art. med. c.13. p.45.*

quorum quidam amara calida esse negant. Imò in frigiditate ipsâ essentiam aliquam habere amarũ saporem, contendit *Averrhoes l.5. colliget. cap.27.* Hinc nonnul-

nulli τὰ πικρὰ πάντα θερμὰ εἶναι *omnia amara esse calida*, penitus negant, ceu facit *Francisc. Valeriola, l.1. enarrat.4. per tot.* ipsius opii & cicutæ, ut & cichorii & endiviæ exemplo, & *Laurent. Gryllus tract. de sapore dulci & amaro inscripto l.2. cap.6. p 87.*, *Galenum*, ait, hoc scribentem prolixâ non opus habere refutatione, cum experientia, sensus & exempla reclament. Frigida sunt, *subjungit*, & amara quamplurima, intybus, i.e. cichorium, quod ideò πικρὶς dicitur, & endivia, sonchus, lactuca adulta domestica, præsertim tamen sylvestris, quæ ut amarior, ita domesticâ frigidior, & adeò quidem, ut caput stupore tentet. Addit & papaver, cortices juglandium virides, salicem, aliaque exempla plura.

Verùm autores hi partim autumant, ex communi hypothesi, stuporem, aliosque effectus huic similes provenire à causâ frigidâ: partim pro frigidis adducunt, quæ vel talia non sunt, vel solùm superficietenus amaritiem ostendunt, intus tamen talem non habent. Quod si addatur, in multis recensitis, v.g. lactucâ adesse aliqualem amaritiem, ast frigidam nihilominus statui plantam, non tam levis amaroris, qui tamen ut talis calido adscribendus semper est, quàm mixtionis & particularum humidarum, quibus maximè obtunditur, intuitu, res erit clarior, sicq; dilui possunt reliqua, quæ pro discussione objectionum afferebantur. *Responsio ad easdem.*

Imò hi petitionem principii committunt, dum opium ipsum & cicutam pro exemplo allegant, id quod tamen in quæstione est. Et cichorium & endivia non tam frigiditate suâ propriâ & essentiali affectibus calidis medentur, sed per accidens, quatenus amaritie suâ obstructiones reserant bilemque abstergunt, & diluunt, refrigerant.

ὁμόψηφος dictis autoribus est *Francisc. Vallesius l.9. con-*

 trovers.

troverſ. cap.5. qui negat, res amaras plures partes calidas, quàm frigidas habere, & ſubtile adducit exemplum bilis & aloes, quæ exiguâ quantitate aquæ admixta illam amaram reddant, v. g. ſi ℔j. aquæ bilis ʒj. admiſceatur. Sed huic reſpondet *Sennertus* 1. Neg. aquam per ſe frigidam tantillæ bilis vel aloes partis admixtione frigidiorem fieri. 2. Crama illud non naturale, ſed artificiale eſſe. 3 Diverſam eſſe opii rationem, hoc enim eſſe corpus maximâ ex parte homogeneum & totum amarum.

CAPUT VII.

Aliorum ſententiæ recenſentur.

Aliorum ſententia, ALii, cum videant amarorem ſoli deberi calori, conciliationem aliam pro ſalvandâ hypotheſi ſuâ excogitarunt.

Capivaccii, *Capo di vaccâ tr. de venen. l.7. pract. c.9.* ſtatuit, diverſas ineſſe opio partes, calidum exiſtere in 3. gradu, frigidum in quarto, adeoque juxta conſentientem *Renodæum l. 1. de mat. med. ſect. 10. p.279.* caliditatem leviorem ac fugacem, contrà verò frigiditatem contumacem & validiorem ineſſe, à majori verò parte fieri debere denominationem.

Hoffmanni, *Caſparus Hoffmannus* idem ſentit *l. de med. offic. l. c.* & *animadverſ. in Montan. c.7. §.16. p.81.* concedit eſſe frigidum in 4. gradu, ſed multas habere partes calidas, quæ vehiculum præbent frigidis.

Sanctorii, Gemina his ſunt illa *Sanctorii comment. in fen. 1. cap. 2. quæſt. 20.* ubi, opium refrigerat, *inquit*, magis partes internas, ratione vehiculi calidi, id eſt amaritiei, deferentis virtutem narcoticam, dum enim ſeparatur amarities ab opio, opium virtute narcoticâ magnâ ex parte deſtituitur &c. Videatur idem *l.c. quæſt.17.* ubi plura elegantia hanc in rem habentur.

Spe-

Spectat huc ſententia *Amati Luſitani ſupra cap. 4.* citati, qui opio amaritudinem omnem abrogat, illamque unicè glaucio vel ſucco agreſtis lactucæ adſcribit, unde opio ſit accidentalis, non eſſentialis. *Amati Luſitani,*

Aliqui, ut *Scaliger l. c.* diſtinguunt inter illud opium, quod ex albo papavere, & illud, quod ex nigro paratur. Quod enim, *ſcribit*, opium in quarto gradu frigidum cognoſcitur à medicis, nigro fit ex papavere. *Scaligeri,*

CAPUT VIII.
De occultis opii qualitatibus.

ALii, cùm videant à qualitatibus primis elementaribus deduci non poſſe vim opii narcoticam, illam ad occultas, cœcas nec loquentes cauſas retulêre, unde paſſim legas, narcotica eſſe, quæ *peculiari vi* ac ineffabili qualitate ſpiritus animales ſopiunt; quæ qualitate occultâ, calido nativo inimicâ, ſiſtant ſangvinem, quæ ſeminali virtute & ſpecificâ totius ſubſtantiæ proprietate operentur &c. *Alii ad occultas qualitates confugiunt,*

Dato enim, cognitum eſſe exactè temperamentum; dato, temperamenti illius gradus certò innotuiſſe; dato deniq;, graduum latitudines accuratè deprehenſas, nihilominus ſemper iisdem involuti ſunt difficultatibus. *cùm primæ non ſatisfaciant,*

Quocunque enim rem verterint, ſive ad certum caloris gradum, occurrit quæſtio, quâ quæritur, ſi ratione caloris id præſtant, cur alia æquè, vel magis calida id non præſtabunt, cum neque piper, nec ſinapi, aloe, aliaque ſint narcotica? ſive ad frigiditatis ſtateram illam metiantur vim, quî fit, ut *Cratonis* ſupra citata non repetamus, ſi opii drachma ob frigus occidat, cur glaciei uncia, quæ eſt frigidior, ſtatim non exterminet vitæ robur? quæ verba ſunt *Sanctor. in meth. vitand. error. l. 8. cap. 10. pag. 674.* Et, *vel calidæ,* *vel frigidæ,*

quod

quod *Fernelii* est exemplum, sempervivum majus, licet alterco frigidius, minimè tamen partem ullam admotum stupefacit, *l.6. m. m. c.5.* unde non ab hâc manifestâ, sed peculiari occultâ facultate sensum adimere asserit.

Rationes aliæ. Probant occultam hanc qualitatem ab aliis quoque opii affectionibus. Equidem, inquit *Th. Erastus disp. de narcot. §.69.* si nihil aliud, abominabilis narcoticorum odor ac sapor satis probat, præter qualitates notas, occultiorem vim in eis abditam latere, unde ab occultis qualitatibus eorum vim omnem deducit. Confer *Sennertum l.6. pract. part.7. cap.1. p.292. & Zvvelferum Pharmacop. Reg. class.14. p.625.* & alios ibi citatos.

CAPUT IX.
Chimica elementa recludit.

Opiniones ELementa opii quænam sint, chimici omnium optimè curiosâ indagant manu.

Paracelsi, *Paracelsus* anatomiam opii ex professo non instituit, solummodò papaver esse anodynum vi compositionis, quam obtinuit, perhibet *lbr.7. archidox. p. 813.*

Severini, *Petrus Severinus Danus in ideâ medicinæ philosophicæ cap. 7 p.m.71.* ita de opio: Diu multumque de opio dubitatum est, quâ ratione in tantâ amaritudine stupefaciendi virtus excelleret. Nos substantiarum factâ separatione, 🜍 vel ☍sum quippiam deprehendimus, planè narcoticum: Ejusdem naturæ sulphura ante conspexeramus, eâdem industriâ, in multis naturæ partibus, in ⊕lo, ⊕, ⊖libus ferè omnibus, in 🜍e vulgari, in herbis plurimis. Itaque nec calori, nec frigori, nec humiditati, nec siccitati, nec tenuitati, nec crassitiei, hanc opii proprietatem adscripsimus, sed tali corpori, i. e. 🜍ri narcotico.

Unum

Unum hoc eſt elementum opii, detegens ipſi, unde ſit narcoticum. *Pergit* jam & producit & alterum: Eâdem ſeparatione, anatomiâ, analyſi, in opio ⊖ quoddam diaphoreticum deprehendimus, quod ſubtili reſolutione penetrando ſudores movet: cujus ſimilitudinem in multis naturæ partibus ſimiliter demonſtrare poſſumus.

Job. Bapt. Helmont. in Duumvirat. §.*8.p.211.* deprehendiſſe ſe, *ſcribit*, in opio ⊖em acrem ſudorificum, & amarum oleum, longè ab opii odore recedens, attamen ſoporiferum. Quod *Tr. de lithiaſi c.9.*§.*87.p.63.* repetit, ubi 🜍 amaricans, & ⊖ acre ac ſudoriferum ex opio recenſet. *Helmontii.*

Conformia his ſunt illa *Quercetani l.1.defenſ.c.20.* quod in papaveribus, *dicentis*, atque opio narcoticum eſt, id nihil aliud eſt, quàm pars quædam oleoſa ac 🜍ea, flammam concipiens. *Quercetani.*

Subjectum à nobis Vulcano ad torturam opium exhibuit, per 🝭 vitream illud per ſe ex ∴ gradu, 1. *Phlegma* 2. *♒um volatilem, ſeu* ⊖*le volatili refertum, urinoſum*, qui cum ♒u 🜖li aliisque acidis commixtus efferveſcit, odore reſtante fœtido. 3.*oleum* nigricans, ex quo patet vis agendi opii, mox pluribus delibanda. Ineſt 🜍 copioſum, ſeu ſubſtantia oleaginoſa, inflammabilis, ineſt ☿ius, ſeu ⊖ volatile vaporoſum, ſeu halituoſum, præter aqueas & terreas paſſivas, & ⊖linas fixas in 🝎 reſiduas partes. Hæc certo modo invicem mixta ſunt elementa opii & ſomni effectiva, quæ fundamentum nobis præbent, de activitate ejusdem uberiùs diſſerendi. *ἐγχειρήσεις chimica, unde,* ▽ ♒ 🝆. 🜄.

CAPUT X.

Ἐπίκρισις generalis dictorum.

Quid ergò in dubitantium horum diſſonantiâ dicendum nobis? Quid ſtatuendum, ut animus veritatis

avidus satiari & acquiescere possit? Sapienter *Philosophus*, ubi res constat, si opinio adversetur rei, quærendam rationem jubet, non rem ignorandam.

In papavere partes heterogeneæ, Statuimus, papaver, ut alia mista, habere in se partes heterogeneas, calidas, siccas, frigidas & humidas. Calidæ particulæ tametsi à frigidis & humidis in virenti plantâ recentique opprimantur, luculentius tamen, pereuntibus istis se produnt, & prædominio potiuntur, quod fit, ubi resolvuntur & separantur artis igne. Ex arte multum accedit adustionis, maximè in succo, unde opium nostrum, *calidæ in succo conspicuæ.* ignis ope coctum, depuratum, inspissatum, notas caliditatis sibi impressas intensiores acquisivit.

Vis narcotica non in solis primis qualitatibus fundatur, Ad narcoticam verò vim ejus quod spectat, pro instrumento operantur modò calida, modò frigida quæ sunt. Quamvis enim virtutes peculiares, sub quibus & narcotica est, mixtis elementaribus insint; qualitatibus tamen, quæ sunt in mixto, manifestis iis atque sensibilibus non pro formâ, sed pro instrumento utuntur, sine quibus neque integræ manent in mixto, neque quicquam efficiunt.

magis tamen calore quam frigore agit opium; Quod si tamen quæratur, num per calida fortius operetur, quàm per frigida, opium, per calida omninò respondendum arbitramur. Activitas enim, quæ in calidis est fortior & citior, etiam hîc apparet. Deinde minor dosis idem evincit, & alia modò delibata.

Vita validum, sensus moderatum calorem requirebat, inde cor à naturâ effectum calidius, cerebrum respectu hujus frigidius, unde non opus est, ut statuamus opium *gradus caloris.* frigidum vel calidum in excedente gradu, quò ligentur sensus, sed sufficit, si strictas quis expetat leges, secundus caliditatis, & siccitatis ferè tertius gradus.

CAPUT

CAPUT XI.

De modo agendi opii ſpecialiùs inquiritur.

UT verò vis ſoporifera opiatorum perſpicuè & penitiùs pateat, paulò altiùs videtur arceſſenda ſomni origo.

Tres diverſos ſomnus habet gradus, prout vel major, vel minor, ſeu prout profundior, diuturnior, breviorve & placidior contingit. Hinc eleganti diviſione, 1. alius eſt abſolutè naturalis, 2. alius non abſolutè naturalis, & 3. præter naturam. De quibus tamen non agemus h. l. niſi quantum ad ſcopum noſtrum attinet. *Somni tres gradus, naturalis, n. n. præter naturam.*

Somnum naturalem, omnes concedunt producere ſuaviores & blandas *ἀναθυμιάσεις*, ſeu vapores primum *αἰσθητήριον* demulcentes, qui cum ſpiritibus animalibus mixti torpidos quaſi illos reddunt. Aſcendunt nempe à coctione probè peractâ in caput vapores non ingrati, utpote primi rores ciborum, ut loquitur *Verulam. Hiſt. vit. & mort. p. 252.* & ſic, ut loquamur cum *Æginetâ l. 1. c. 97.* ob *χρηστὴν ὑγρότητος ἐπιπέμπουσαν τὸν ἐγκέφαλον* ſuccedit ſomnus. *Somni naturalis cauſa.*

Præter hanc quotidianam & naturalem ſomni viciſſitudinem, idem variis ex cauſis producitur & extenditur. In genere ſomnus augetur ab omnibus iis, quæ poros cerebri obſtruere, &, ut concidant, efficere apta nata ſunt, ſive id poſitivè faciant, vaporoſis ſcil. effluviis, ſeu privativè, abſumptis ſpirituum particulis, quæ dilatabant eosdem. Sic illud ſit v. g. *Somnus productior fit*

1. A laſſitudine, nimiâ exercitatione, laboribus, quibus cerebrum ipſum fatigatum & ſiccatum, ſpiritibus animalibus multum abſumptis, & requie ſimul & refectione eget, unde pro indigentiâ hâc animali diutius protrahitur *1. à laſſitudine.*

tur quies, & hos altior tunc ſomnus premit. Sic & à morbis exantlatis, præſertim calidioribus, circa declinationem ferè continuò dormiunt ægri, quod ſub febrium inprimis continuarum abitum, cum aliis ſignis bonis, ſemper ſalutare obſervavimus.

2. à V.S. 2. A ſanguinis profluviis, venæ ſectione, præcipuè largiore, ut quotidiana teſtatur experientia, vulneribus &c. Videmus hinc admodum pronos in ſomnum labi ægros.

3. à caſu, 3. Ex caſu, percuſſione, contuſione capitis, maximè muſculorum temporalium.

4. à vigiliis prægreſſis, 4. Ex præcedentibus vigiliis diuturnis. Sic ipſe *Galenus* vidit in ægris quibusdam, qui tres vel quatuor dies vigiles egerant, difficilem excitatu ſomnum ſupervenientem, qui prorſus nocte dieque perſeverans magnum attulit auxilium. Idem & infantes hoc modo non unum ſolùm, ſed duos ex ordine dies absque ullo incommodo dormientes obſervavit, *in 1. prorrh. comment. 2. aph. 29.*

5. ab humiditate in cerebro, 5. Ab humiditate in cerebro exiſtente copioſâ, ut in hydrocephalo, hinc & infantes magis & crebriùs dormiunt.

6. ab humectantibus, 6. Ab humidis & humectantibus cum quâdam energiâ adſumptis. Ut enim videmus, vigilias contumaciſſimas oriri v.g. in ſtatu p.n. in febribus ardentibus, abſumpto quaſi omni ſero, à nimiâ ſiccitate; in maniâ; in quibus morbis ſanguis V.S. eductus vix micam ſeri ſæpe exhibet; in ſtatu etiam naturali ipſo, in bilioſis & temperaturis ſiccioribus, in ſenibus; ita etiam tum ab humiditate abundante in corpore, tum ab humectantibus largius propinatis ſubſequi ſomnum, & vigilias corrigi quotidiè obſervamus. *emulſionibus,* Pertinent huc emulſiones, & aquæ hypnoticæ, quæ ſanè parum vel nihil de opio participant, effectu tamen omni non deſtituuntur, ob id ipſum, quod humectant.

Quod veteres ſomnum & ſoporoſos affectus frigori adſcri-

ſcripſerint, inde reverà ortum primitus videtur, quod ea vidiſſent ſomnum movere, quæ humectarent largiùs,&, ut ſic loquamur, ſubſtantialiter. Hæc cum ſimul crederent frigida, uti quidem nonnulla ſunt, activæ magis qualitati, frigori, quàm paſſivæ, humiditati id acceptum ferre voluerunt. Concedunt enim, & paſſim id ſcribit *Galenus* & alii, à potu vini,& quidem modicè diluti,non meraci, non antiqui, ſomnum fieri, cum tamen optimè noſſent,omne vinum calefacere, & calidum eſſe. Hinc vinum omni quaſi aqueo phlegmate orbatum, ſi in corpus bilioſum ſiccum recipiatur, tantum abeſt, ut ſomnum procreet, ut potius vigiliæ contumaciſſimæ inde oriantur, quo de vide elegantiſſimum exemplum apud *Galenum l. 2. de loc. aff. c. ult. circà fin.* *Vino,*

7. A vaporoſis aſſumptis liquidis, liberali vini, cereviſiæ, maximè loliaceæ, 🜈, tum veri, tum frumentacei potu. Spectant huc illa *Theophraſti l. de laſſit. pag. 271.* ὁ δὲ ὕπνος μᾶλλον γίνεται ἀπὸ τοῦ πλείονος ὑγροῦ καὶ θερμοῦ, καθάπερ τοῖς μεθύουσιν. *Somnus verò multus fit à calidi & humidi copiâ, ut ebriis accidit.* Ea enim cum particulis oleoſis ſeu 🜍eis, & volatilibus conjunctam habent aquoſitatem. *7. à vaporoſis,*

In ſpecie à 🜈 non ſomnus ſolùm profundiſſimus, ſed & ſtupor maximus ſequitur. Hos, qui 🜈, aquam vitæ communiter dictam, immoderatè ſumpſerant, primùm ſummoperè accendi, poſtea attonitos ſtupere, ac ſi opium bibiſſent, & ſtertere ad mortem usque, multoties obſervavit *Platerus l. 1. obſ. p. 17.* Vidimus hujus exemplum inſigne menſe Julio anno 1672. in tertianario. Hic morbi & medicamentorum pertæſus, cum, ob corporis cachexiam voto diutiùs affligeret febris, ut illam abigeret, ante paroxyſmum bibit 🜈 frumentacei ultra ℥ix. Hinc in ſomnum delatus profundiſſimum per duodecim horas absque ſen- 🜈. *Obſervatio,*

ſu & motu, oculis apertis decubuit, nullo modo excitabilis, cum ronchis. Noctu ad illum vocatus juſſi teſtibus applicare lintea, oxycrato imbuta, & cum natura ſe ab hâc farragine (comederat enim multum unà panem) ſpontaneo vomitu ex parte liberaſſet, magno labore vix excitato propinavimus elixir cephalicum c. ~ urinoſo *ci fortiùs acuatum. In ſomnum relapſus per 8. vel 10. horas adhuc dormivit. Die ſequenti acida & refrigerantia dedimus, calebat enim cum ſummâ ſiti, & ſic à ſomno quidem & ſtupore liberabatur, febris tamen nihilominus ſtatâ horâ rediit, cum per unum & alterum diem ſolum vi ♀ei medicamenti vis ejus obtuſa eſſet.

8. à croco. 8. à croco. Unde communiter mulierculæ infantibus pro corrigendis vigiliis ſolent ſupponere ſacculum, quo crocus fuit adſervatus. Referenda huc alia ſpirituoſa. Sic, doctè id obſervante *Simone Pauli, quadripart. Botan. p.71. & 145.* hypnotica ſæpe præpoſterè in ſenibus ad ſomnum provocandum præſcribuntur, qui ſpeciebus diambræ & diamoſchi in formâ electuarii & ſimilibus ſæpe moleſtas abigunt vigilias.

9. à purgantibus. obſervatio. 9. A purgantibus. Sæpiſſimè obſervavi, vigilias infantum, cum clamoribus, torminibusque conjunctas, abſque diarrhœâ tamen, omnium feliciſſimè ſublatas, datâ mechoacannâ, vel galappâ. Mirum eſt, quàm ſubitò obdormiverint, in quietem dati, non aliter, ac ſi opiatum ſumpſiſſent. Et, ut hoc obiter addamus, notandum eſt, infantes facillimè ferre purgantia, & ipſa etiam correctiora emetica. Dedi ſæpiùs infantibus duorum vel trium ſaltim dierum laudatum modò gialapium, ad duo, tria & quatuor grana, feliciſſimo cum ſucceſſu, hoc modo & ſomnum concilians inquietis, & humores leniter educens; quod ipſum à variis ſymptomatibus eos præſervat. Et,

quod majus est, certissimum est, infantes hæc ipsa purgantia respectivè & proportionaliter longè commodius & in majori dosi quàm adultos ferre. Neque hæc eatenus solum somnum conciliant, quia vapores & humores, à quibus spiritus lacessuntur, expugnant, quæ ratio est *Thomæ Erasti Disp. de somno* §.79. sed & aliis de causis, quæ ex sequentibus colligi facilè possunt, cum jam prolixiùs de iis agere non sit locus.

10. A capitiluviis, & pediluviis. Hoc modo sæpius cum successu jussimus ad vigilias tùm alias, tùm melancholicorum, caput lavare cum decocto lactucæ, aliarumque herbarum humectantium. De pediluviis verò videantur longè elegantissima apud *Rolfincium consult. med. l.2. cons.1.* quam sub illius ductu elaboratam ventilavimus, *& Lang. l.2. epist.45.* *10. à lotione capitis & pedum.*

11. Possemus hìc recensere exempla eorum, qui à vapore *musti*, quale ipsimet novimus, ab exhalatione *ardentium prunarum*, ab evaporatione *calcis tectoriæ* & stupore & morte correpti fuerunt, aliaque plura; nisi jam opinione amplius essemus digressi. Videri interim de his exempla possunt, apud *Plater. l 1. obs. p.17. & 19. Solenandr. consil. med. sect.5. consil.6 p.461. Camerar. oper. subcisiv. cent. 1. c.27. p.137. Mœb. Epit. Instit. l. 2. part 2. c.6. p.121.* & alii. De caro ab odoriferis nimis producto *Vid. Strabo l. 16. geograph. p.535.* *11. Vapor musti, prunarum &c. καρωτικός.*

12. Adduci possent & illi, qui in nive & intensissimo gelu lethali sopore obruuntur. Sed hæc & præcedenti paragrapho recensita, magis videntur insidiari ~ibus vitalibus, ejusque concernere præcedentem, vel simultaneam dissolutionem, unde cerebrum quoque eclipsin patitur, & pori ejusdem lethali torpore subsident. *12. Gelu intensum torporem inducens.*

Agendi opii vis soporifera ad nullam classem aptius referri *Applicatio ad opium*

ferri posse videtur, quàm ad effluvia vaporosa, quibus scatere & abundare opium, præter alia, patefacit odor gravis, teter, penetrans, item exhalatio vaporum sulphureorum, quibus absumptis, nihil lethiferi, nihil somnolenti in illo remanet.

confirmatur elogio Philosophi; Elegans hanc in rem extat locus apud *Philosophum l. de somno & vigil. cap.3.* ubi, οὐκ ἔστιν, *inquit*, ὁ ὕπνος ἀδυναμία πᾶσα τοῦ αἰσθητικοῦ, ἀλλ' ἐκ τῆς περὶ τροφὴν ἀναθυμιάσεως γίνεται τὸ πάθος τοῦτο. διὸ μάλιστα γίνονται ὕπνοι ἀπὸ τῆς τροφῆς, ἀθρόον γὰρ πολὺ τό τε ὑγρὸν καὶ σωματῶδες ἀναφέρεται. σημεῖον δὲ τούτων καὶ ΤΑ ΥΠΝΩΤΙΚΑ. Πάντα γὰρ καρηβαρίαν ποιεῖ, καὶ τὰ ποτὰ, καὶ τὰ βρωτὰ· μήκων, μανδραγόρας, οἶνος, αἶραι. *Non est somnus impotentia qualibet ipsius sensitivi, sed ex evaporatione circa alimentum passio fit hæc. Et ideò maximè fiunt somni à cibo, nam repente tunc multum humidi & corpulenti sursum fertur. Signum autem horum & SOMNIFERA, omnia enim gravedinem capitis faciunt, & potabilia & esculenta, ut papaver, mandragora, vinum, lolium.*

& aliorum, Soporifera cuncta suavi quâdam evaporatione ad cerebrum ascendente, sive per nares sive per os, sive per carotides venas & arterias, sive per gulam, quam stomachum vocant, somnum movent, inquit *Spigel. Isag. l. 2. cap.9.*

experientiâ. Ab opio sumpto caput aliquandiu aggravatur, manifesto indicio, ab insigni fermentandi, seu inhalitus vertendi opii vi plurimum horum se spirituum animalium viis insinuasse, ac eas aliquâ ex parte oppilasse, ut loquamur cum *Wepfero Tr. de apopl. p 252.*

Conclusio dictorum. Modus itaque hic agendi opii consistit in ἀναθυμιάσει ejusmodi, quæ porulos cerebri à vigiliis nimiis apertos & dilatatos obstruit, spirituum animalium effrenem influxum impedit, eosdem quasi coagulat, & addensat, adeoque svavissimam corpori conciliat quietem. Confer *Hippocratem l. de flatib. c.20. t.8. seqq.*

Neq;

Neque interim negamus, nervos ipſos ſtomachicos ſtatim in ſe unà recipere vaporoſum illud. Non intelligimus vapores ejusmodi craſſos, qui in caput ex ventriculo immediatè ferantur, & tum demum operationem ſuam exerant, ſed blandam ſpirituum ligationem, quam nervi ſtomachici & ductus alii, cum chylo, communes ſtatim cum capite & ſanguine communicant. Hinc mirum non eſt, etiam nondum egreſſo è ventriculo opiato, effectum ſentiri. Ipſe ſic cibus à famelico aſſumptus ſtatim famem ſiſtit, cum vix in chylum mutandus ab ore aſſumptus eſt. Offerret ſe hoc loco latiſſimus campus, de hoc ipſo modo diſtributionis chyli è ventriculo, & inde reſultantis refectionis pluribus differendi, ſed ne extra oleas vagemur, aliò id diſcutiendum differimus, hîc verò de opiatis ſolùm diſpiciemus.

Opiatorum cita aſſiſti-tas.

Neque moramur nonnullos, ut *Helmontium*, *Duumvir.* §.6. *ſeqq. p.210.* & *Grembſium l. 1. cap.7.* §.7. qui negant, ob effluvia vaporoſa agere opiata, quod 🜍 ⊕li anodynum fixum ſit. Conceſſum itaque eſt à poſteriori, dependere νάρκωσιν à ~uum animalium libero itu & reditu agili ceſſante, ſive obſtruantur, denſentur, conſtipentur, & quaſi coagulentur & figantur: ſive quovis modo meatus ſeu pori cerebri blandè claudantur.

🜍 ⊕li fixum.

CAPUT XII.
De ſulphure opii narcotico.

SEd plus ultra! Nondum ſatisfactum eſt curioſitati. Quæramus porrò, & inſiſtamus viæ, donec ad exoptatam veritatis metam detur acceſſus.

Eleganter *Helmontius* virtutem ſomniferam adſcribit phantaſiis formarum mixti, & proprietates ejusmodi for-

Virtus ſomnifera ex pp. chimicis.

formales manare à phantaſiis formarum trium principiorum, ſalis, 🜍is, & ☿ii. *de magnet. vuln. curat.* § *153.*

Negari nequit, qualitatem ſeu vim illam anodynam & ſtupefactivam *τρόπον τῆς μίξεως, modum mixtionis* ſequi, in quâ mixtione elementa non modò æqualiter vel inæqualiter miſcentur, ſed etiam pro materiæ ſecundæ diſpoſitione variè patiuntur & agunt.

Illuſtrantur elementa opii, inprimis 🜍 *&* ☿

Expoſita ſunt ſuprà elementa opii, & per Vulcanum in apricum collocata; Eminere in eo dictum eſt inprimis 🜍 copioſum, & 🜔 volatile ſeu ☿ium, adeoque hæc quaſi à priori, ita ſe habere, quàm certiſſimè demonſtratum eſt. A poſteriori tria potiſſimum idem evincunt:

patefacit odor,

Primùm *odor*. Hunc ſulphuri unicè deberi, in confeſſo eſt; partium enim 🜍earum effluvia ☿ialium ope volatiliſata & ſubtiliſata interventu aeris ad nervos olfactorios delata odorem efficiunt, quorum mixtio ut variat, ita diverſi generis exurgere odores neceſſe eſt.

ſapor,

Deinde *ſapor* amarus, qui eoſdem agnoſcit natales, ſalino adſcriptus principio, primariò puta, & plerumque in iis videndus eſt, ubi cum 🜍 & ☿io penitius terra commixta eſt.

Inflammabilitas.

Tertiò *inflammabilitas*, quam ad 🜍 referendam, ex vulgatiſſimo axiomate Paracelſico: *quicquid ardet, ſulphur eſt*, palam eſt.

Cui debeatur vis narcotica?

Hinc quæſtio exoritur, an vis narcotica 🜍i primariò, an ☿io ſeu ſali volatili ſit adſcribenda, præſuppoſito hoc, & reliquorum quodvis ſymbolam ſuam conferre.

argumenta pro 🜔*le volatili*

Argui poſſet pro ſale volatili 1. activitas, agit enim in minimâ quantitate, & virtutem ſuam quàm ocyſſimè in corpus vibrat, 2. quia figitur acidis, quæ ipſa in genere ſoporoſis affectibus proſunt. 3. quia in 🝞tione, non minus quam 🜍, apparet, & oculotenus ſe ſiſtit.

Verùm

Verùm enimverò plurima ſunt, ex quibus ſal volatile *diluuntur*
copioſum educi poteſt, & quorum vires ab illo ipſo ⊖le
volatili dependere creduntur, quæ tamen longè diverſos
ab opio effectus in corpore noſtro edunt. Nunquam talis effectus à ſale volatili antiſcorbuticorum, quæ id eminenter poſſident, obſervatus eſt; nemo id à volatilibus cephalicis unquam evenire notavit. Quin contrarium potius viſum eſt. Obſervavimus in quamplurimis ſcorbuticis volatilia ejusmodi varia ſymptomata potius excitâſſe, niſi in quibus fixi humores volatilia indicârunt. Et, quod palmarium eſt, vidimus in ſoporiferis affectibus longè præſentius ſe gerere urinoſa volatilia, quàm ulla alia medicamenta.

Verius ergò & rectius narcoticum illud omne in 🜍re *& accepta*
principaliter quæritur. Plerique chimici ſulphur narco- *fertur*
ticum pro genuinâ causâ habuerunt hactenus, neque id ſi- *🜍ri,*
ne causâ, modò rectè explicetur res, aliàs enim paulò aliud vocabulum, quàm occulta qualitas obtruditur, res verò nullo modo explicatur.

Conſtant nimirum & abundant non minus 🜍re, v.g. ca- *& quidem*
ſtoreum, & camphora, quæ tamen vigilias potius quàm ſomnum inducunt, unde opii genuina antidota habentur, ut infra patebit; in quo ergò conſiſtat ſulphur hoc narcoticum, diſquirendum eſt.

Nobis, ut, quæ hæreat ſententia, explicemus, videtur *reſolubili,*
opium conſtare 🜍*RE FACILE RESOLUBILI*, id- *quod probatur à ſo-*
que potiſſimùm, quod in quolibet menſtruo ſolvitur, abs- *lutione*
que deperditione ſaporis, & conſequenter virium, hinc acidis, aqueis, & ∽oſis ſeu oleoſis extrahi poteſt, ipſisque ſalinis. Ita pariter in corpore noſtro omnibus aut plurimis humoribus lubenter obſecundat, inprimis verò seroſis, aqueis.

Notum eſt ex Chimicis, quodlibet mixtum proprium ſibi depoſcere menſtruum, præcipue verò præ omnibus 🜍ea. Sulphur commune nunquam ſolvitur aqueis, nunquam obſecundat & vincitur acidis, nec ipſi cedit aquæ forti, aliisque ſtygiis, licet ſalinis fixis intimius remixtum ſit particulis. Nullum oleum cum acido, vel aqueo per ſe combinatur, nullum ſulphureum, neque ſpirituoſis 🜍ea æquè parent. Aſt opium, ut ſuo loco latius docebitur, omnia æquè amat menſtrua.

In quovis menſtruo,

Hoc ergò opiatum 🜍 in corpore reſolutum ſpiritus vaporoſos & ſulphureos cum ſanguine, & cerebro communicat, qui cerebri conceptacula oppilantes, ut loquitur *Kircherus de peſte ſ.3. c.3. p.103.* cerebri ventriculos opplentes, juxta *Quercetanum Pharmac. dogm. c.24.* ſeu poros potius, ſecundum *Carteſium*, ſoporem inducit.

& in corpore,

Combinatur hoc cum ſulphure vitali noſtro, & facillimâ reſolutione evaporationes halituoſas ſuas cum ipſo jungit. Sal ſanguinis volatile cum ſero reſolutionem hanc ſulphuris multum adjuvat, hinc particulis ſuis viſcidis, oleoſis, balſamicis poros cerebri & nervorum leniter obſtruit, ſanguinem verò blandè concentrat, adeoque ſomnum efficit. Opium, quod *Theophraſtus* de odoribus dicit *l. de odor.* Διὰ τὴν κουφότητα, μάλιστα διϊκνεῖται καὶ συμπληροῖ τοὺς πόρους, ὥσθ᾽ ἡ αἴσθησις καταλημμένη, καὶ πλήρεις οὖσα, κρίνειν ἀδυνατεῖ, *Ob levitatem* (ſulphuris cum ☿io juncti) *penitus pervadit, poroſque obſidet, ut nimirum ſenſus occupatus & oppletus judicare non poſſit.*

unde ſomnum facit

Ubi ſulphur exuperat 🜔 volatile, & in ſe eſt reſolubile, opio effectus conſimiles deprehenduntur in aliis. Ita 🜈, vinum ipſum, crocus, carbonum vapor & alia ſupra delibata, eodem 🜍e reſolubili pollent, unde effectus edunt quàm ſimillimos. Contra verò ſi abundet in mixtis 🜔 volatile

confirmant id ipſum alia ſimilia,

latile præ sulphure, & sulphur resolubile non sit, sive suâ naturâ, sive ob defectum laticis in sangvine, vigilias potius inducunt, ut exemplo camphoræ & castorei inprimis docuimus. Habent hæc copiosum sulphur, sed non resolubile, unde evaporationes quidem faciunt, sed non halituosas blandas, viscidas, sed subtiles penetrantes, meatus & poros aperiendi potiùs, quàm occludendi vi præditas.

Imò ipsum opium, si effectus ejus contrarii & velut extraordinarii nonnunquam spectentur, idem evincit. Verissimum enim est, & in praxi totâ die occurrunt casus, ubi exhibitum opium, etiam in magnâ satis quantitate, tantum abest, ut somnum inducat, ut potius vigilias augeat. Siccat enim magis, nisi humor aqueus serosus sufficiens sit in sanguine, qui ipsum possit resolvere, qualia subjecta supra nominavimus, unde necessarium colligimus axioma, opium quidem omnibus facilè solvi liquoribus, ut verò somnum conciliet, opus esse sufficienti humore, qui ipsum & resolvat, & didat. Unde nobis certò ex praxi & creberrimâ observatione innotuit: *Opium non operari, nisi serum sit in sangvine proportionatum.* Ut serum est ὄχημα τῆς τροφῆς, *alimenti vehiculum*, ita & medicamenti tum hujus, tum aliorum: quo vectore si destituatur sanguis, difficillimè obtinetur sopor, sin debito modo abundet, facillimè. *& circumstantia ex effectu desumpta,*

Videas hîc mirum quantum sæpe peccari. Dentur in istis casibus humectantia, & quidem substantialiter, vel cum his misceantur opiata, & voto damnabitur æger juxtim ac medicus. *Cautela practica.*

Patet hinc, quibus opium magis conveniat, & quibus magis somnum moveat, ut enim id denuò repetamus, qui serosis abundant humoribus, seu in statu f. n. f. p. n. ab opio eminentiores persentiscunt vires, unde datum hoc hisce *Non omnibus æquè est somniferum opium.*

faciliùs somnum affert. Contra qui biliosiores seu secundum naturam, seu præter naturam, minus subiguntur, quo de & inferius dabitur dicendi locus.

Digressio ad affectus soporosos qui calorem habent junctum, Equidem, ut verum fateamur, nullum vidimus affectum soporosum, verè talem, ubi non adfuerit simul calor p. n. cujus unicum solùm recensebimus exemplum. Villici cujusdam filia anno 1671. tempore autumnali per unam & alteram septimanam prius torpore, lassitudine & somnolentiâ correpta, hinc & aliquali diarrhœâ, horruit, hinc calore continuò laborabat, cum perpetuo somno, ut ægerrimè excitari solùm pro cibo vel potu assumendo potuerit, idque per integros ferè decem dies duravit. Obviam itum febri alterantibus & cordialibus, mixtis acidiusculis. *& ipsorum remedia,* Nil verò magis sopori debellando profuit, quàm ♁ *ci volatilis* cum *aq. lil. convall.* ♁*uosâ* ritè administratus internè. Externè inunximus nares, tempora, & præcordia, oleo succini, & camphoræ, cum pinguedine castorei, & in sacculo appendimus camphoram, nigellam & castoreum, quibus probè applicatis præter omnium spem evasit.

unà cum causa explicantur. Quin paralysin universalem, omnium consensu affectum frigidum notavimus semper ferè antecessisse calorem, cum torpore. Hinc licet obiter asserere, quandocunque somnus copiosior adest, ibi sanguinis 🜔 à sero copiosiori resolutum esse, & hinc poros cerebri obstrui, ita quidem, ut ☿ius seu sal volatile activitatis humanæ, seu vitalitatis instrumentum à 🜔re superetur. Ubi verò acidis v. g. segregatio & præcipitatio horum fit, uti mechanicâ demonstratione in chimicis notissimum est, sulphura à salibus liquidis resoluta, acidis præcipitari; vel urinosa propinata cum morbo confligant, ut suphureæ partes iterum sui fiant juris, & obtusum ⊖ volatile sibi restituatur; vel sulphura non solubilia, ut camphora, castoreum, nigella,

gella, ſanguinis ſulphur adaugeant, ut vinci & ſubigi tàm facilè non poſſit, omnia iterum vegetantur in œconomiâ animali, & ſplendent.

Obſervavimus ſæpius, ſoporoſos & apoplecticos magis excitari urinoſis, quàm aromaticis, vel ſulphureis, tum internè, tum externè applicatis, quo caſu vel ſolùm ✱cum in quodcunque lixivium infuſum & naribus objectum feliciter ſe geſſit.

Volatilium ☐noſorum vis.

Objectum quidem ſæpius fuit chimicis, quod narcoticæ virtutis in opio cauſam 🜍ri adſcripſerint, 1. quod id nihil ſit aliud, quàm dicere, commune eſſe particulare, & vice versâ, 2. quod in aliis maximam partem 🜍eis id non deprehendatur, vid. *Gregor. Martin. Tr. contr. 11. cap. de conſenſ. & diſſenſ. Sennerti, p.69.* Quis ergò hinc evadat doctior? quis animus ſolidæ ſcientiæ cupidus ſaturetur? quis non ſentiat, ſibi fucum fieri petitione principii & verba dari? inquit *idem, l.c. p.151.* Gemina his ſunt illa *Thomæ Eraſti diſp. contra Paracelſ. p.2. p.81.* ubi, quid enim, quæſo Te, *inquit*, in causâ eſt, ut oleoſa pars in opio ſtupefaciat, non item, quæ in aliis rebus ineſt? Si ad mixtionem partium referant, eodem recident, ut plura, quæ ibi acriter contra aſſertum hoc diſputat, non allegemus. Sed ex dictis jam facilè lis dirimi poteſt, modò ipſi ad meliorem inclinare velint mentem.

Objectiones contra 🜍 narcoticum Martinii & Eraſti non attenduntur.

Neque hoc pacto aſſenſum merentur illa, quæ *Glückradius not. ad tyroc. chim. l. 2. c.6. p.162.* ſcribit, narcoſin tantùm craſſo & feculento 🜍ri competere, non item illi, quod per anatomiam eſſatam emergit purum & ſpirituoſum.

Memorandum hoc loco eſt *VVilliſii*, viri celeberrimi, de opiatorum virtute judicium. Hic libro, *pharmaceutice rationalis inſcripto ſect. 7. cap. 1. p 285. ſeqq.* ſtatuit, opiata conſtare 🜍e fœtido, hoc eſt, è 🜍e, cum ⊖le fixo & materia terre-

VVilliſii de opiatorum virtute mens.

terrestri simul combinatis, & ad efferationem evectis, adeoque vires suas exerere, spiritus animales perimendo, profligando, debellando, consternendo, & extinguendo; idque, si in justâ dosi sumantur, quibusdam solùm accidere, quasi in primâ acie collocatis, unde cœteri consternati aut interius compulsi, aut saltem ab effluxu in partes nervosas solito revocati pensa sua derelinquant aut aliquantisper remittant; sin verò in magnâ nimis dosi dentur, eosdem planè, prorsus & omninò pessundare. *Addit*, maximè eadem adversari spiritibus animalibus, eorumque extinctoria seu potiùs VENENA esse, venenare ergò eosdem & in maximâ copiâ destruere; sanguinem tamen non vitiare, nec huic ipsi simul venenosas esse opii particulas, sed potius alexiterias, immiscibiles nihilominus & heterogeneas prorsus, nec assimilari eidem, sed expelli quantocyus è sanguinis confinio.

ἐπίκρισις.

Assentiri his potest, qui volet, nos mentem nostram satis explicuimus, & per totum hoc opus exposuimus, neque jam nostrum est ἀντίθεσιν in alterius viri docti præjudicium aggredi, sed id omne cordato lectori committimus. Interim certum est, nimiâ opiatorum dosi pericula quidem vitæ imminere, sed id ipsum non tam fieri extinctione spirituum, quam obnubilatione, ut sui juris amplius non sint, adeoque functionibus sibi demandatis præesse nequeant, ceu id ipsum exemplo ♀, copiosius hausti, aliorumque similium est quàm evidentissimum.

An ob uliginosum humorem agant?

Claudat agmen opinio, quam fovet *Anton. le Grand hist. natur. part.7. artic.9. p.369.* narcoticam vim papaveris aliorumque adscribens *uliginoso* humori, quo hujusmodi plantæ abundent, unde oppleti choroidis plexus *pori* spiritus à corde venientes ad cerebrum transmittere nequeant, adeoque somnifera statuit humectando & refrigerando agere.

gere. Sed uti de humectantibus ὀνειρωτικῶς id verum est, R ita vix illud licebit applicare ad opium.

LIBRI I. SECTIONIS II.
CAPUT I.
De correctione opii agit.

QVod *Galenus* ait *l. 11. meth. medend. c. 11.* difficile esse, ejusmodi aliquod auxilium invenisse, quod citrà ullam noxam magnificè prosit, illud etiam in opio vel maximè locum habet.

Magnificè prodest, si ritè præparatum sit, & circumstantiæ in dosi, indicationibus &c. observentur; Nocet, si temerario & vano ausu, præcipuè crudum &, ut vocant, incorrectum porrigatur, non absque vitæ instantaneo detrimento. *Opium prodest & nocet pro u-tentiis capitu.*

Utut enim vis major quibusdam simplicibus insit, quàm eorum essentiæ, approbatore *Helmontio in trib. princip. chim.* qui etiam *pharm. ac dispens. nov. p. 458.* ait: Credo simplicia in suâ simplicitate esse sufficientia pro sanatione omnium morborum; nihilominus tamen repagula, ex sententiâ chimicorum, demenda, auferenda noxia, addenda corrigentia, ut omnibus modis ceu potestate dotali medicamen voto nos damnet.

CORRECTIO opii occurrit duplex: 1. *ut adsumendi*, 2. *ut adsumpti.* *Correctione assumendum eget opium.*

De priori si quæratur 1. *an corrigendum sit opium?* R quod sic, probatione desumptâ, tum ἀπὸ τῶν ἔξωθεν, *autoritate*, tum ἀπὸ τῶν ἔσωθεν, *ratione* ac *experientiâ.*

Autoritas adest omnium adeò medicorum, veterum & recentiorum, ut superfluum ducamus, adducere testimonia. *consensu omnium,*

Inprimis chimicorum. Correctionem inprimis urgent *Chimici*, *παῦρα γὰρ ἐσθλὰ μεμιγμένα, πολλὰ δὲ λυγρά*, *pauca enim immista esse bona, multa verò noxia*, unde homogenea ab heterogeneis separanda censent.

Correctionis ratio. *Ratio* subsequitur. Cum redundent in opio halituosæ excrementitiæ particulæ, quæ chimicis lentum & fœtidum sulphur audiunt, utique correctionem aliquam exposcere videtur. *Experientia* idem confirmat, testata, non æquè proficuum eventum ex incauto & incorrecto usu ejus promanâsse. Felix, ait *Helmont. jusduumv.* §. *64.* æger, cujus auxiliator medicus novit lethalia è papavere separare, retento auxilio. Alioqui sanè nocuum cum proficuo simul assumuntur, unumque impedit alterius profectum.

Modus corrigendi veterum, per calida, 2. *Quid & quomodo corrigendum?* Aliter corrigunt Galenici, aliter chimici. Veteres, cum frigidum in quarto gradu statuerent, calidis id præstare annitebantur, pipere, zingibere &c. Succo papaveris admiscebant euphorbium; mandragoram, aliasque herbas conclamati frigoris pipere temperabant, *Macrob. l.7. Saturn. c.5. p.522.*

ipsi additis, Hinc in compositionibus illa opiatis perpetuò addebant, duplici de causâ, 1. uti jam innuimus, quò frigiditatem hanc intensam corrigerent, obtunderent, adeoque ne corpori humano adeò nocere possent, efficerent. 2. ut vires suas mediantibus calidis penitius in dolentes partes vibrarent. Utrumque conjungit & eleganter declarat *Pergamenus l.8. de comp. κατ. τόπ. c. 4.* ubi: quò stupefactio non cum magno detrimento fiat (statuit verò narcotica frigida) & ut per altum dolentium corporum frigiditas penetret; calefacientia miscentur, quæ refrigerantium stupefactionem deducere possunt, cum illa ipsa per se tardi transitus existant.

in specie castoreo; In specie verò *idem l. 8. loc. cit. c.3.* scribit, oppositum

fermè

fermè opio facultate esse castoreum. Sed tum hoc ipso loco, tum *l.3. præcedente c.8.* manifestis verbis innuit, castoreum opio admixtū esse ab Apollonio & Asclepiade, ut videlicet vehementiam refrigerandi facultatis in eo obtundat. Hæc hypothesis cum hodiè per suprà dicta sit falsa deprehensa, non necessum est, eâ de causâ correctorio hoc uti, nisi forte dicere velimus, castorei vires in affectibus soporosis tollendis esse notissimas, adeoque etiam soporiferis corrigendis non destitui virtute singulari. Sed quantum de eo accedit, tantum virtutibus opii decedit.

Idem castoreum *Abuali l.4. fen.6.tr.1.sum.3. c.1.* opii theriacam, quod succurrat corruptioni opii, & nocumento & veneno ejus *l.3. fen.13. Tract.5. c.13*; *Guainerius de venen. cap.9.* opii bezoar adpellant. *Opii antidoto,*

Casp. Hoffmannus, animadvers. in Montan. c.7. §.16. p. 81. ejus antidotum dicit esse malvaticum, quod ipsum jam *Pergamenus* scripserat *l.3. de simpl. med. facult. c.19.* ubi vinum calidum ebibitum, sed vetus, generosum, polyphorum, præsentissimum opio sumpto remedium esse & docet, & experimento confirmat. Sic etiam *Rondeletius*, *Grevinus*, *Conrad. Kuhnrath*, & alii alexipharmacum opii ajunt esse vinum, & præsertim meracum, generosum, unde in compositionibus opiatis dissolvi jubetur eodem, ceu solutivo & correctivo, itidem ob hypothesin, opium esse frigidum & siccum. Quo de observationem habet *Christoph. à Costa l. arom. p.236.* ubi Turcus Adensis in penuriâ opii vinum sibi & sociis dandum petiit, aliàs ne biduum quidem supervicturos; id quod tamen ob analogiam potiùs, calefaciendi & roborandi, quàm opium obtundendi, factum esse facilè patet. Et vinum ipsum ex hâc opinione adsumpto magis, quàm adsumendo opio prodest. *vino generoso,*

Prædicantur & alia opii corrigentia ab autoribus. Ita *& aliis,*

croco, myrrhâ, salibus,

præter castoreum corrigi id scribit croco *Fernel.l.4. meth. med. c.7.* myrrhâ *idem l.6. meth. med. c.5.* salibus *Dioscorides l.5. c.126. circa fin.* ubi: contrà haustum opium & fungos salia cum oxymelite bibuntur; unde & inter recentiores *Helmontius*, sopores tàm morbosos, quàm artificiales seu opiatorum optimè debellari per lixivia censet, *jus duumvir. §.31. p. m.188.*

Hæc potiora sunt, quibus opii tum malignitatem, tum soporem ab eo incauto usu, & dosi excedente, nimis longum inductum corrigere medici sunt soliti.

Jungi his queunt illa, quæ in affectibus soporosis à Practicis adhibentur, inter quæ non immeritò locum tuetur suum camphora.

camphora, somni quæ sunt remedia.

Nos in ejusmodi casibus essentiam castorei, elixir nostrum cephalicum cum ~ *ci, ~um formicarum volatilem, potissimum laudamus, quæ tum externè, tum internè, non omissis quandoque acidis, profuisse novimus. Acida enim sulphura tum salium, tum alia, obtundunt, præcipitant, invertuntque, ac exhalationem & resolutionem remorantur, quod infinitis experimentis chimicis demonstrari posset, si id hujus esset loci. Nec vomitoria pro re natâ omittenda sunt, ut quasi vecte quodam extrudant, quicquid in ventriculo hærens naturam gravat.

Adsumptum incautè opium ut corrigendum: purgante,

Si nimium opii præbium humores adeò incrassaverit, ut alvus officii sui obliviscatur, *Platerus* leniens adsumendum svadet. *VValæus* contrà *meth. medend. p.154.* optimum judicat, si validum exhibeatur purgans, ut attenuentur humores incrassati; nec est, *inquit*, quod superpurgationem timeas, nunquam enim illa in hoc casu à pharmacis fit. Refert *idem*, binos medicos de causâ mortis accusatos: alterum, quod valido purgante superpurgationem excitaverit, alterum, quod hanc sistere volens exhibuerit narcoticum, ægro mox mortuo. Nos,

Nos, si ab adhibitis opiatis alvus officii sui obliviscatur, in praxi nostrâ feliciter solemus interponere pilulas aloeticas nostras, quas eodem cum opio menstruo paramus. *pilulis aloeticis,*

Baccius l. 7. de thermis cap. 23. p. 474. usum balnei, aquarum temperatarum ad eos commendat, qui ex opio adsumpto gravi sopore submersi, & quasi commortui jacent, ingenti pruritu interdum cruciari soliti. Eadem etiam commendat *Grevinus l. 2. de venen. cap. 16. pag. 208.* ob maximam frigiditatem medicamenti, quæ cutim densissimam reddidit, & illarum partium sanguinem in grumum ferè redegit, aut certè ob erosionem, quam excitare potuit. Balnea cum sint calida & humida, cutim extendunt, partes refrigeratas & exsiccatas corroborant, & per insensibilem transspirationem exhalare faciunt id, quod inter carnem & cutim relinqui potuit, sanguinemque pristino vigori suo restituunt. Locum hæc habent, si ad sanum sensum redigantur. *balneo temperato;*

CAPUT II.

De præparatione & correctione opii, per evaporationem.

NOtissima in scholis chimicorum est correctio opii per ignis mediatum contactum, quæ fit leni 🜍is fœtidi, φλογιστ8, immaturi, evaporatione, & creditur hoc modo cogi, ut maleficum quod in se habet, exsudet. Hermetici enim quamplurimi, è quibus nominamus *Quercetanum*, *Hartmannum*, *Brendelium*, *Zwelferum*, aliique moderni id corrigunt tostione super laminâ ferreâ seu patellâ. Scinditur in minuta frustula opium, & in laminam, orbemve appositè collocantur segmenta, ne se tamen arctius attingant invicem particulæ, subdito moderato carbonum igne *Correctionis opii leni 🜍is evaporatione,* *processus,*

fenſim exhalare ſinitur ſulphur dictum vaporoſum, donec odor papaveraceus teter exſpiret, & in pulverem facilè teri poſſit, ad ſiccitatem inſtar aloes redactum. Expectant quidam, donec aromaticum de ſe ſpiret odorem, quem inde ſibi pollicentur.

ab aliis igne leni, Inprimis celeberrimus *Zvvelferus append. ad animadverſ. p. 79.* opium, *inquit*, per exhalationem narcotici ſui ſpiritûs ſuper patellam ferream igne leni paratum, laudano cuicunque ferè eſſe æquiparandum. Nonnulli ad præſcriptum *Severini in viperâ Pythiâ part. 3. c. 6. p. 460.* ſimul tantillum ſucci arantiorum acerbiorum inſpergunt, & ferro ſubinde eousque verſant, dum abſumpto pauxillulo & refrigerato videas, num ita induruerit, ut pulveriſari poſſit, cavendo ſedulò, ne amburatur.

ab aliis fortiori peractus, Alii toſtionem hanc eò usque procraſtinant, ut planè calcinetur opium, cineresque propinant, qui tamen omnes penitus vires amiſerunt, avolantibus narcoticis & ſoporiferis particulis omnibus, & eſſentiâ per ignem deſtructâ.

examinatur & rejicitur Mirum enim eſt, quod autores nonnulli liberare opium contendant à ſulphure ſuo narcotico, cum tamen illam ipſam intendant, quærantque & expectent virtutem ex opio. Non caſtrandum eſt opium virtute narcoticâ, non ſulphur narcoticum ſeparandum, aliàs evanidum fiet & nullarum virtutum. Sed heterogenea ſunt ſemovenda. Nam opium ſi torreatur ſuprà carbones, unde flamma excitetur, quomodo ero certus, quod non vis illa, quæ operationem narcoticam efficere debet, torrefactione pereat, & ſaltem noxa abeat, hâc illæſâ, ut illa *M. Meieri de ſept. mont. Planet. c. 1. p. 69.* huc applicemus, ubi & mirandum eſſe, *ait*, quosdam promittere horum à ſe præparatorum medicamentorum, aliàs fortiſſimorum, doſes dupli-

pli-

plices aut triplices, imò ut pro ſaccharo tutò aſſumi poſſint absque noxâ, cum tamen ab innatis virtutibus multum ſpolietur & deſtruatur. &c.

Excuſari tamen poſſe videntur, ſi diſtinguatur inter ſulphur hoc anodynum, quod ab effectu eſt & dicitur narcoticum. Duplex enim eſt hoc ipſum, ut innuit *Quercetanus tetrade cap. affect. c. 16. p. 213.* aliud putidum ac narcoticum, aliud mitigativum. Sed ſi rem penitius introſpiciamus, differunt ſolùm magnitudine, ſeu gradibus, jam magis & minus non variant ſpeciem. Exceſſivum illud ſylveſtre & capiti grave ſulphur, ut in terminis loquendi maneamus, ſeparatur, ne nimiâ evaporatione noceat cerebro & ſpiritibus animalibus, & ad eum gradum redigendum, qui temperamento animalis hujus œconomiæ ſit appropriatus, unde cum opium narcotico 🜍re nimium tinctum ſit & infectum, eatenus correctio quædam & concedi poteſt & neceſſaria videtur, de quâ tamen jam plura. Sed cavendum eſt, ne, dum vitia vitantur, toſtione in contrarium fiat tranſitus, & virtus unà pereat. *🜍 anodynum duplex,*

Hinc non ſolùm ex recentioribus *Poterius*, Chimicus non infimi ſubſellii, hoc ſuffumigatum laudanũ minus virium obtinere obſervavit, unde tantùm probat 🜄, *pharmacop. ſpagyr. p. m. 251.* Sed & dudum id culpavit *Galenus* (neque enim præparatio hæc nova eſt) qui de hâc ipsâ *l. 3. de compoſ. med. κα). τόπ. cap. 8.* prolixè agit. Ibi enim diſquirens, quam ob rem non modò Apollonius, ſed alii etiam quidam celebres viri opium (loquitur ſimul etiam de caſtoreo, quod verò hujus loci non eſt) torrefacere juſſerint, duas potiſſimum ob cauſas illud factum *ſcribit*, 1. quò vehementia virium ipſius minueretur. 2. ob ejusdem malignitatem. His fuſius reſpondet, & binis vicibus repetit, & inculcat, torrefactum hoc modo opium efficaciam perdere, & id ſe ſæpius eſſe expertum. *tum à recentioribus, tum ipſo Galeno.*

Ex

& hunc sequentibus: Ex hoc loco quoque *Bernbardus Dessen. Cronenburg. l.1. de compos. medic. p. 48.* torrefactionem opii damnat.

Mentionem hujus præparationis facit & *Abuali l.2. tr.2. cap.526.* quam subtilem videtur affirmare, opium, *inquit*, assatur super laminam ferream ignitam, & fit rubeum.

Θήκεσις autoris. Consultius existimamus, aut omittere hanc præparationem, aut levissimo saltim calore ita tractare medicamentum, ne vires perdamus, quas tam solicite quærimus, idque eò magis, quod ipsimet hujus correctionis patroni fatentur, dicto modo torrefactum opium vix flammam concipere, manifesto indicio, illud sulphure, adeoque viribus narcoticis exutum esse.

Alius processus. Par ratio est, si quis instar scammonii sulphurati fumo sulphuris id præparare sustineat, ut præter calorem & acor accedens majus pondus addat correctioni. Veremur enim, ne tantum virtutis amittat, quantum aciditatis admittit.

CAPUT III.

Menstrua extrahendi opii, & primò salina.

Correctio opii in depuratione consistit, SI fateri volumus, quod res est, correctio opii consistit in ejus depuratione, quod habet commune cum aliis, v.g. attende aloen, scammonium, ladanum; Hæc si cruda quis intrò dare velit, uti olim illud toto die factum est, tormina, & quæ ab aloe præsertim & scammonio timentur incommoda alia, consequi, facilè colliget is, qui hæc præparavit manu suâ, vel saltem præparari vidit. Remanent scil. longè magis, quàm in opio ipso arenosæ & aliæ excrementitiæ partes, quæ corpori nocent. Et id certissimum habemus, nunquam ab opio ulla timenda esse incommoda, si benè depuratum sit. Depu-

Depuratio fit ſolutione & ſeparatione. Solutione, mediante calore & digeſtione factâ, pars inſtar ſpumæ ad ſuperficiem fertur, pars in fundo ſubſidet, media purior & deſiderata eſt, prior verò utraque per lacinias, vel filtrum ſeparari poteſt, & remanet, optima verò perfluit & ſeorſim colligitur. Hinc de accommodo & appropriato genuino menſtruo ſoliciti ſimus, neceſſum eſt. *qua fit ſolutione & ſeparatione.*

Ut verò ſub tribus ſolventium tota familia continetur generibus, & menſtrua ſunt vel aquea, vel ſulphurea, vel ſalina; ita & triplex hoc opium extrahendi datur menſtruum. *Menſtrua opium extrahendi,*

Frequentius hactenus in uſu fuêre menſtrua ſpirituoſa & acida, diſceptantibus tamen inter ſe autoribus, quænam harum præparatio ſit melior.

Sub acido militant, acetum tum ſimplex, tum deſtillatum, ſuccus citri, cydoniorum, limonum ✠tum ♀is ſulphureum, quo opium extraxit B. D. Ausfeld, teſte *Nob. D. D. Vollgnad noſtro Diſſ. de Hemicraniâ*, ſpiritus ⊖ : ⊕li, aliaque, quæ nuper *exercitatione de menſtruis* latius expoſuimus. *acida, lenia & fortia,*

Hinc alii ſolum ✠ ſuperfundunt aliquoties, exiccant iterum & pulveriſant, cujus loco iterum alii ~um ⊕li ſummè rectificatum, alii ſuccum citri affundunt, ſæpeque irrorant & exiccant. *inprimis per ✠*

Apud Indos, teſte *Bontio l.2. de meth. med. Indor. cap.4. p.20.* etiam per acetum corrigitur, ubi utiliſſimum & ipſi laudatiſſimum extractum croci Indici, per quem intelligit curcumam, ſeu potius laudanum opiatum deſcribit.

Alii opio pulveriſato affundunt acetum, deſtillant per XX igne forti, donec opium in fundo ad ſummam ſiccitatem perveniat, idque cohobant tertiâ vice.

Plerique verò, qui acida eligunt, opium groſſo modo

Processus. conscindunt, affundunt ⁜ ad aliquot digitorum eminentiam, digerunt, filtrant, & leniter inspissant in extracti formam. Inter hos primarios nominamus *Quercetanum*, *Horstium*, *Sylvium*, *Langium*, &c. Sunt tamen, qui opium leniter torrefaciunt prius, quàm illud affuso aceto destillato extrahant. *Glauberus furn. Philos. part. 3. c. 24. p. 56.* recludit opii ℥iv. -us ⊖lis ℥iß. & ♀ purgati ℥j. hinc extrahit cum 🜅.

Compositio Langelottiana. Elegans compositio est chimiatri excellentissimi *Dn. D. Joelis Langelotti*, quam primò ad *Bartholinum cent. 3. epist. 45. p. 188.* & hinc longè fusius ad Academiam curiosam, descripsit, vid. *Ann. III. Ephemerid. German. obs. 59. p. 100.* ubi sub titulo novæ opium præparandi rationis veræque ejus essentiæ describitur. Fit 1. ex *opii* Thebaici ℔j, succi cydoniorum ℔x. ⊖ ♀ri puri & sicciss. ℥j. 2. addendo, cum per diem unum & alterum stetit, sacchari ℥iv. 3. Blando calore promovetur fermentatio. 4. Hinc medius purior liquor, à superiori spumosâ, & inferiori terrestri parte cautè separatus, filtratus ad mellaginem inspissatur. 5. Denique 🜅 alcohol. hæc dissolvitur, digeritur, & ad justam consistentiam abstrahendo servanda vera opii essentia.

Menstruum lixivum. Ad salinum menstruum pertinet & lixivum. Cum enim ex suprà dictâ Helmontianâ hypothesi sopores nimii per lixiva optimè debellentur, & ⊖lia *Dioscorides* contra opium commendet, hinc multi credunt, opium optimè corrigi & extrahi posse cum lixiviosis v.g. ♀eis. Sic *Glauberus* per alkahest mitescere ait, *oper. mineral. p. 1. p. 61. D. D. Ettmüllerus in chirurgiâ infusoriâ c. 3. conclus. 2. §. 7.* ⊖le alkali fixo inprimis ♀ri cum terebinthinâ debitam opii fieri per digestionem correctionem, *scribit*, & fieri sic opium tutum & mirabile in magnis quoque morbis remedium. Sic cum tincturâ ♀ri etiam id ipsum non infeliciter quidam moliuntur, unde confiunt essentiæ elegantes & splendidæ.

Ratio-

Rationes, quibus acidorum extrahentium patroni utuntur, potissimæ sunt 1. quod acetum venenis adversetur, & in hyoscyami opiique adsumptorum correctione optimè se gerat, quin & contra serpentum etiam venenatissimorum ictus faciat, teste *Celso, l. 6. cap. 27.* 2. acrimoniam & caliditatem opii corrigit. Ut mitescunt ⊖lia volatilia ab acidis & quasi fixantur, ut radix ari c. ✢to præparata non amplius linguam ita mordicat, sinapi, raphanus rusticanus, nasturtium & alia cum ✢to apposita mitescunt, ita & ⊖lis volatilis opii fixationem quàm optimè præstat, in quo correctionem ejus genuinam consistere credunt. Contra ea 🜄 tantùm 🜍 extrahere, ⊖ verò intactum relinquere (quod pro extrahendis ⊖libus particulas non aptas obtineat) acetum verò utrumque, & malignitatem insimul edomare, perhibent. *Rationes pro acidis menstruis. 1. ✢ opii virulentiam obtundit, 2. acrimoniam corrigit & figit*

Eadem ratio est succorum aliorum è vegetabili regno acidorum. Accedit 3. quod succus cydoniorum acidaq; recensita, stomachum, cui opiata non æquè prosunt, confortent. Præparatio hæc cum succo cydoniorum Helmontiana quoque est, quam *Helmontius* filius easdem obtinere virtutes, cum eâ, quæ fieret per Alcahest, & medicum felicem, qui opium ita præparet, asseruit apud *Tachenium epist. de liq. alcahest p. 27.* *3. roborat stomachum inprimis succus cydoniorum.*

Nos, ut breviter ἐπίκρισιν nostram exponamus, in genere quidem libenter concedimus, ab acidis obtundi opiata, figi eorum sal volatile, & hinc tutius ea adsumi posse, sed an id fiat virtutibus & qualitatibus, quas tamen exin elicere est animus, illæsis, de eo mirum quantum dubitamus. Hinc, ut illa ex *Glasero* vertamus *traitte de la chymie l. 2. c. 11. p. 322.* qui considerant in opio partem 🜍eam volatilem, & salinam internam, quibus primariò suam debet virtutem, ea verò cum acidis habent contrarietatem, tantum abest, ut correctionem illis perfici credant, ut potius *Ἐπίκρισις.*

multum, si non totum, destruatur, & castretur. Deinde, qui præparavit opium, seu ejus extractum confecit cum ✻to, negare non poterit, remanere multum de salinis acidis ✝ti particulis, quæ nares odore constanti abundè & mordicant & feriunt, ut adeò imminui ex parte saltem, si non maximè, vim leniter demulcendi ob acres, acidosve humores dolentes partes, & poros cerebri occludendi, certo sit certius. Quemvis tamen sensu suo abundare libenter patimur.

✝to simplici non extrahendum opium

In specie consultius videtur, ✝tum simplex ob partes crassiores, ♀eas admistas, quas in Ωtione videre est, planè omittere, ne subtiliori parte ejus per evaporationem ablatâ, excrementitiæ, liceat has ita nominare, cum opio jungantur, & feces cumulentur fecibus.

De succis expressis judicium.

Quoad succos expressos alios acidos vel his confines, egregias inde consurgere compositiones, fatendum est, sed id tamen monere videtur operæ pretium, salvâ manente cujusvis agendi libertate, & neminis in præjudicium, quod necessariò, si cum eis extrahatur opium, horum extractum proprium, forte paris, si non majoris, cum extracto opii ponderis, simul emergat, quod ipsum tamen vires non auget, sed imminuit, diditis inter ea opiatis particulis, & fit v.g. rob cydoniorum opiatum, extractum cydoniorum opiatum.

⊖lia pilulas non benè ingrediuntur.

Sin addantur ⊖lia, v.g. ol. ♀ri per deliquium, vel crystallinum, siccum, verenda est & fermentationis annihilatio, quæ intenditur tamen, & ne extracti forma, ob humidi attractionem, salibus familiarem, ad pilularem consistentiam aliasque compositiones opiatas sibi relictas fiat aliquo modo inconveniens, ut alia, quæ in contrarium dici posse norunt naturæ periti, silentio involvamus. Judicium *Tachenii* sincerum est, *loc. cit.* non aliam minorem virtutem ab ejus exhibitione deprehendi, quàm ex solitâ & simplici correctione.

CAPUT

CAPUT IV.

Alterum extrahendi opii menstruum, ♀eum.

CUm oleosis aromaticis extrahendi modus hactenus usitatus non fuit, cum spirituosis verò non infrequens.

Quidam illum opii corrigendi modum amplectuntur: Decoquunt illud in vino Hispanico dulci, & benè maturo, idq; tamdiu lenissimo igne continuant ad evaporationem vini Hispanici, iterando etiam affusionem, & coctionem priori modo, donec acquirat consistentiam mellis, addendo tunc pro lubitu alia mollia vel solida, quæ descriptio est *Lindenii in not. mss. ad praxin Hartmanni Tit. de anodynis.* *Extractio opii per vinum Hispanicum,*

Illustri etiam *Boyleo* opii ea videtur optima præparatio, ut in vino cum æquâ parte purissimi salis ♀ri digeratur, teste *Hamelio l. 2. de corp. affection. c 5. t 8. p. 448.* *vinum cum ⊖lo ♀ri,*

Thomsonus epilogism. chim. 130. p. 76. ∼um ⊖lis vinosum, quem *pag. seq.* describit, pro menstruo commendat, cui hinc ⊖ ♀ri jungit, & ♀ ♂tis, hinc cum 🜄 alcalisato extrahit. *∼ ⊖ vinosum,*

Sennertus, Poterius, Billichius, Zvvelferus, & alii opium per 🜄 corrigunt, essentiam eliciunt, extractoque ad justam consistentiam redacto, tincturas spec. diambræ, diamoschi d. cum magisteriis & oleis cordialibus, vel extractum croci, corallinum pulverem & guttulas aliquot ∼us ⊕li &c. jungunt. *🜄,*

Mediâ viâ incedunt, qui primum ♃to, hinc 🜄 extrahunt, ut Londinenses, vid. *Pharmac. Londin. p. 230.* & qui *Beguinum* secuti opium extrahunt 🜄, cum ∼ibus acidis, ⊕li, ♀is, acuato. *per ♃ & hinc per 🜄.*

Pro 🜈 rationes. Rationes pro 🜈, quò pertinet & frumentaceus, item ∽us sambuci, citri, theriacalis, aliique, sunt, non quod opium reputetur frigidum, cum omnis iterum 🜈 per evaporationem, vel ☊tionem avolet, adeoque à calore hujus correctionem realem expectare non possit, sed 1. quia opium abundat 🜍e, seu resinositate, jam verò 🜈 his est homogeneus, cum iis symbolizat, & genuinum resinosorum est menstruum. 2. quia vapidas & halituosas opii particulas naturæ amicas reddit, neque vires obtundit.

🜈 🜔 opii non relinquit intactum, Nec timendum est, quod superius modò tactum fuit, 🜈 🜔 intactum relinquere, neque extrahere, cum experientiâ chimicâ constet, illum ipsum non solùm non respuere conjugium volatilium salium, (qualia in opio eminent) sed ex parte ipsorum etiam vulgô dictorum fixorum, quo de vid. *Specim. experim. nostri de 🜔 vol. plant. c.5.p.36. & exerc. de menstruis cap 3.*

nec 🜍eas secum aufert partes, Nec sufficiens est altera objectio, 🜈um se unire intimius cum partibus narcoticis, sulphureæ ejusdem naturæ symbolicis, illas elevare secum in evaporatione vel abstractione, quod verò in fundo restat, tantùm esse substantiam terrestrem, dotibus suis principalibus orbatam. Si enim praxin & experientiam sequamur, tantum abest, ut 🜈i opiatus, seu ab opio abstractus sit narcoticus, anodynusve, præter propriam ipsius agendi sphæram, ut potius τῆς μίξεως τρόπος non dimittat hancce opii virtutem, sed eandem sartam tectam relinquant ∽uosa hæc menstrua.

neque auget vim narcoticam, Quod verò quidam dicunt, intendi à corrigentibus hisce spirituosis vim narcoticam, & exaltari deleterias qualitates, non videtur admittendum, cum, ut dictum jam fuit, omnis 🜈 iterum avolet.

nec minuit, Notanda est curiosa observatio, quâ constat, extractum opiatum, cum 🜈 paratũ majores exerere narcoticas vires,

quàm

quàm quod cum aceto destillato factum fuit. Hoc ergò modo ℞ *opii Thebaici, puri, succosi, pulverisati* q.v. *partem* verbi gratiâ j. 🜄 *probè rectificati partes* vj. Digerantur leni calore, extracta tinctura decantetur, vel filtretur, & abstracto 🜄, si in majori copiâ præparetur extractum, vel evaporato, si in minori, pro lubitu tamen, ad consistentiam desideratam redigatur. *Processus.*

Dictum est notanter, requiri 🜄 probè rectificatum & dephlegmatum, aliàs enim feces, quas secum vehit, cum opio relinquit, ventriculo & toti corpori nauseabundas, inutiles, quod ex chimicâ praxi etiam de vino Hispanico notum est. Neque incommodum est, sed longè optimum, si quis 🜄 ♀risatum loco communis recipiat. *Cautela.*

CAPUT V.

Tertium pro extrahendo opio menstruum, aqueum.

REstat, ut & de aqueis dicamus solventibus, ut sunt aqua simplex vel ♈ta, ros majalis ♈tus, & alia. *Solventia opium aquea.*

Sic *Martinus Rulandus* junior *in excuss. apolog. Oberndorfer. p. 89.* refert, Muscagliam Cæsareæ majestatis medicum opium contusum lavâsse, & affusâ aquâ coxisse, restibili succo mellito addendo spec. diambræ. Cujus nepentheos, *addit*, & opiati simplici filo parati usum tutum nos plerique experti sumus, admirantes simplici cocturâ opio malignitatem illam narcoticam demi, & adeò benignum fieri & innoxium. *simpliciora.*

Ita & *Glaserus l.c. p. 320 seq.* opii extractum præparat cum 🜄 roris majalis, &, ut eum in latinum traducamus sermonem, ceu omninò meretur, processum ponit sequentem: 1. jubet opium conscindere in partes minutas, 2. hinc illud expli- *Processus.*

explicatum in patinâ terreâ vernificatâ, aliquo modo torrere, donec fiat friabile digitis, vitando interim effumationes nocentes, à 🜍e narcotico provenientes. 3. superfundere huic sic præparato rorem majalem ♌tum, q.s. digerere per 4. ☌☍. in MB. liquorem tinctum decantare, reaffundere menstruum dictum, donec sufficienter fuerit extractum. 4. filtrare totum id, & evaporare in MB ad consistentiam extracti. Ita habebis, *concludit*, opium benè præparatum, & liberatum à 🜍e suo narcotico, & omni terrestreitate.

Laus menstruorum aqueorum, Menstruum hoc ob hanc rationem commendat *p.323.* quod neque privet opium virtute salinâ, ut acida, nec illam secum auferat, ut 🜅, sed cum leve & subtile sit, facilè evaporetur, sine ullâ virtutis privatione.

Sunt, quæ moneri pauca circa processum possint, sed cum supra jam discussa videantur dubia, eo supersedebimus. *Hamelius l.2. de corpor. affectionib. c.2. t.9. p.344.* hanc præparationem viris doctissimis maximè probari scribit.

cujus rationes adducuntur, Certum verò est, aqueum hoc menstruum pro extractione opii non superficiarium, sed maximè esse tum accommodatum, tum elegans, tum utile & proficuum.

1. à correctione, Hoc pacto 1. odor nauseabundus opii perit, sine virium deperditione, nec alius eidem imprimitur, ut fit cum 🜆.

2. ab opii naturâ, 2. opium est quasi medium quoddam, inter gummata & resinas, hinc aquæ facilè paret, & facillimè dissolvitur, quod requisitum est Dioscorideum, ex quo ipso loco probabile emergit, jam olim hanc ipsam extractionem per aqueum menstruum fuisse usitatam, cui enim bono aliàs id aquâ dissolverunt, nisi ut depurarent? quod ex eo etiam probari ulterius posset, quod idem *Dioscorides*, diluitionis in sequentibus verbis, loco supra citato, meminit. Sed hæc obiter.

Gummosa commodè Observatu dignum est, gummosa ejusmodi, cum aque-

is

is extracta vires suas cum corpore nostro melius communicare, quàm cum spirituosis. Id e.g. de aloe est quàm verissimum, quam qui cum 🜈 extrahit leniendi alvum scopo, næ ille egregiè fallitur. Quin vel ex αὐτοψίᾳ apparet, statim totam quasi substantiam aloes immutari, cum 🜈 affunditur. Opium agit potissimum ob 🜍 suum resolubile, ut supra ostendimus, quicquid igitur resolutionem ejusdem impedit, id cum naturâ ejus non adeò convenit, quàm quod eandem promovet. Faciunt verò hoc aquea. *solvuntur aqueis.*

3. Sumptibus hoc modo multum parcitur. Facilior jactura est aqueorum, quàm vel acidorum, vel 🝆uosorum, licet ad alios usus per XX cum possint recipi. *3. à sumptibus.*

4. Quàm elegans verò emergat opium præ reliquis extractis, hocce menstruo paratum, tum experientiæ cujusvis relinquimus, tum pluribus in sequentibus tangemus. *4. elegantiâ medicamenti.*

Ut de nostrâ præparandi ratione mentionem faciamus, elegantissimum opium extrahendi modum invenimus, cum phlegmate 🜋ti à præparatione arcani 🜿ri resultantis. Infunditur *opii Thebaici* pulverisati pars j. cum partibus vj. vel viij. *aquæ ab arcano 🜿ri residuæ*, mediæ, hinc vitrum calenti imponitur arenæ, agitatione cum spatulâ factâ solvitur, ubi pars impurior spumosa summa lambit, pars terrestrior ima petit. Colatura per linteum facta evaporatur ad mellaginem, vel in extracti formam redactum adservatur, laudano quovis etiam pretiosiori virtutibus par, si non major.

Quæ verò circa menstrua hæc dici forsan latius debuissent, ea possunt huc peti ex *Dissertatione nostrâ, de menstruis*, nuper editâ.

CAPUT VI.
Medicamenta ex opio interna in formâ mediâ & solidâ.

Opiata officinarum. INgreditur opium ceu basis, plures compositiones in officinis usitatas, theriacam, mithridatium, Philonium Romanum & Persicum, Requiem Nicolai, Auream Alexandrinam, trypheram magnam, pilulas de cynoglossâ & multa alia, in quibus omnibus ferè peccatum pluralitatis esse, cum *Helmontio* statuere nemo ambigit, qui vel tenuiter in chimicis instructus est.

Quorsum, verba sunt *Helmontii*, in aureâ Alexandrinâ 65 ingredientium confusio facit? Quorum simplicium nulla est cognatio cum opio & mandragorâ, columnis confectionis? *pharm. ac disp. modern.* §. 42. & 44.

Laudani opiati notatio. Celeberrimum in foro Hermetico est *LAUDANUM OPIATUM*, ceu laudatum ex opio medicamentum, quasi laudatum, & ferè laudabile remedium dixeris, *Holzem. de ess. belleb. c. 6. p. 42.*

Laudanum, quasi lauda non, misochimicis audit, ut *Saguyerio schol. in pharmacop. Fernel.* unde *Libavio*, licet chimico, vocabulum est barbaricum & Paracelsicæ dementiæ conveniens *l. 8. syntagm. arcan. chim. c. 44. Billichio* barbarum & ineptum, *l. 2. obs. & parad. chim. c. 2. p. 110.* sine ullâ causâ & ratione in vacuum nomen detonantibus.

Laudanum, & non ladanum, est medicina Paracelsi, ex auro, coralliis, unionibus &c. composita; Est etiam materia perlata, ut tradit elucidator ejusdem in *dictionar. Paracels. Gerhardus Dornæus p. m. 133.*

Nonnulli laudanum dictum esse putant ab articulo barbaro & anodyna, quasi dicas L'anodyna; alii quod ladanum Cyprium æmuletur. Vid. *Rivin. de agrypn.* §. *antepenult.*

Est nepenthes verum, Dicitur & Nepenthes opiatum, ita primitus à *Zvvingero* nominatum, quod imitetur nepenthes Homericum, quo Helena omnem animi morbum, omnes animi languo-

guores & dolores abegit, hilaritatemque conciliavit. Est verò nihil aliud, quàm extractum opii, cum aliis confortantibus remixtum.

Laudani hujus descriptiones tot ferè reperias, quot autores illius meminerunt. Aliam descriptionem habet *Theophrastus, Crollius, Quercetanus* Pluresque collegit tales *Grülingius*, *Schröderus*, & plures alii. Aliam *VVürtz part.3. de vulner. cap.3. p. 663.* imò penes ipsos pharmacopœos modernos in officinis mirum quantum variant. Quatuor descriptiones videre licet apud *J. P. Lotichium, dissert. de febb. §. 59. p. 103. seq.* Ex quibus & aliis formulis vel abundè satis clarum est, *inquit*, quàm providum & perspicacem esse oporteat medicum in præscriptione *LAUDANI*, cum diversam descriptionem præparationemque alius pharmacopœus ab alio exhibeat facilè, & contingere possit, ut in eâdem civitate laudani usum in plures officinas præscribens medicus, pro diversitate operationis medicinæ hujus opiatæ, aut desideratâ efficaciâ frustretur, aut respectivè pharmaco expeditius operante, culpam erroremque penes ægros incurrat, nisi ipsi uniuscujusque officinæ descriptiones apprimè cognitæ fuerint. Præstaret igitur, regia isthæc & exquisita remedia, uno eodemq; modulo, in officinis prostare, ne error damnumque committatur inde, dum unum pro alio præscribenti, neque semper adstanti medico obtruditur.

cujus descriptiones extant plurima,

unde cautum esse decet medicum,

Non opus est, Lectores prolixâ descriptionum congerie onerare, quas ausim dicere ultra trecentas hinc inde prostare, si quis omnes curiosè vellet colligere.

nec opus est, eas hic conscribere,

Notari verò circa hoc laudatum medicamentum potest, *primùm*, saniores chimiatros ab ipsius confectione excludere essentiam radicis hyoscyami, succumve, quæ admiscet, ex descriptione tamen aliorum, *Theophrastus Paracel-*

notandum tamen, quædam secludi ex eo debere,

ſus, Crollius, & alii. Neque enim vel vires adauget hyoſcyamus, quas intendimus, intendimus verò blandas naturæ, non inimicas, quibus opium jam per ſe maximè pollet & inſtructum eſt; neque id ipſum corrigit, ſed potius non dicam deleteriam vim, ſed dementationem, quam corrigere animus eſt, ipſi imprimit. Novimus doctiſſimum medicum, qui eſſentiâ hyoſcyami probè correctâ & deſpumatâ feliciter utitur, ſed cui bono huc illam trahimus, & multiplicamus entia præter neceſſitatem? *Deinde,* cum divina hæc ἰάματα, quò ſimpliciora, eò perfectiora facilius finem ſuum adſequantur, ſi naturam, quæ ſimplicibus contenta eſt, multùm verò compoſitis non rarò gravatur, æmulantur, & compendioſiori commeatu vires ſuas exſerunt, quid attinet tot magiſteriis pretioſis, tot pulveribus cordialibus, tot oleis calidioribus aliisque vel obtundere medicamenti vim, vel pretium & doſin augere?

quædam poſſe.

Examen opio admixtorum. Quæ junguntur opio pro laudani confectione, diverſis de cauſis junguntur, 1. ut vim narcoticam adaugeant, ut ſuccus hyoſcyami, eſſentia vel extractum croci, (quod alii loco corrigentis, & odoris gravitatem ac pravitatem obtundentis, addunt) &c. *Jac. Zvvinger. exam. princip. chim. c. 11 p. 174.* in conſortium opii admiſſos flores ♀is præclarum, *ſcribit,* condere miræ virtutis remedium, τὸ νηπενθὲς, quovis Homerico præſtantius. 2. ut corrigant & remorentur vim narcoticam, ut caſtoreum, camphora, 3. ut conſiſtentiam legitimam concilient, & ſimul confortent, ut perlæ, corallia, eorumque magiſteria, ambra, moſchus &c. quæ juxta nonnullos 4. & grati odoris conciliandi gratiâ addi ſcribuntur.

Non eget laudanum opiatum juvante, Horum *primo* jam repoſuimus, non indigere opium juvante, ſed ipſummet omnibus indicationibus, quibus debetur, ſufficere. Ad *alterum* dicimus, ſi ſtrictè velimus lo-

loqui, &, ut in rei veritate se habet, opium considerare, correctione nullâ indiget, nisi depuratione, quâ ipsâ solâ etiam ingratior odor infringitur. *Tertium* finem, seu consistentiam pro massâ pilularum, seu laudani ex solo obtinere possumus opio. Neq; *odoris gratiam* tantum venerantur ægri, quàm auxilii promptitudinem. Laudanum nostrum simplicissimum ita comparatum est, ut extemplò & in pulverem redigi, & in pilulas formari, &, si id quoque expetatur, facilè in liquorem solvi possit. *nec corrigente, sed præstat simplicissimum,*

Non deficit hoc in necessario auxilio, neque excedit ullâ violentiâ, neque aliorum luxuriat accessione. Si morbus vel symptoma indicet adjuvans vel dirigens, promptissimè & statim misceri quævis possunt. Sic pro electuario misceri potest, si placeat, *confectio alkermes*, vel alia, *extractum croci* & alia. *ut varia indicata misceri queant.*

℞. *confect. alk. incomplet.* ℥j. *extr. croc.* ℈ß.
laudan. opiat. liquidior. g. vij.
cum *sir. pap. rhœad.* M F. l. a. elect.
Dosis magnit. nucis avellanæ minoris.

Sic si ad caput roborandum velimus præscribere opium:

℞. ♍*il. de ladano* ℈j. *extr. croc.* g. v.
laudan. op. g. iij. *pulv. cephal.* ℈ß. vel plus,
M. F. l. a. pilulæ. S. Stärckende Hauptpillen. Et sic in reliquis.

Dignum memoratu est hoc loco, quod instar omnium potest esse, *SPECIFICUM ANODYNUM Paracelsi ex l.7. archidox. p.815.* quod somnum non tam homini, quàm morbo conciliat; sæpe, ait *Hermes hic*, in morbis nonnullis se desertum fuisse ab omnibus arcanis, solum specificum hoc anodynum miracula præstitisse, extinguens morbos, sicut ignem aqua. *Specifici anodyni Paracelsi*

Descriptio. ℞ *Opii Thebaici* ℥j.
succi arantiorum, cydoniorum a. ℥vj.
cinamom. caryophyll. a. ℥ß. M. Contusa, indita vitro, apposito coopertorio cœco, digerantur in sole, vel furno per mensem. Post ℞ *digestum*, exprime, iterum impone, & digere cum sequentibus.
℞ *moschi* ℈ß. *ambræ* ℈iv. *croci* ℥ß.
succi corall. magist. Perlar. a. ℈jß.
M. Digestione per mensem denuò factâ adde *quint. essent.* ☉*l.* ℈iß. M. Tollit omnes dolores internè & externè.

Tueri hoc optimo jure potest nomen laudani opiati ☉ris, quod aliàs admixto bezoardico vel magisterio ☉ri, obtinetur.

Laudanum cum castoreo. Ad mentem nonnullorum, sc. *Galeni, Abuali, Guainerii* aliorumque sequenti modo concinnari potest laudanum:

℞. 🜄 *simpl. rectificatiss.* vel ~ *sambuci, citri, croci &c.* q. s. partem sextuplam v. g. vel octuplam, *opii Thebaici* ℥ij. *castorei* ʒi, vel ʒij. Extrahatur l. a. decantetur, inspissetur, & ad usum servetur. Si magis corrigere mens sit, *camphoræ* parum in prædicto spirituoso menstruo dissolvi potest, quod dehinc unà cum ~u iterum avolat omne.

Crystalli opii, Notabile est, si Tinctura opii seu essentia liquida cum 🜄 facta ad medium circiter evaporetur, & dehinc reponatur, ut frigescat, consurgere in vitri parietibus crystallulos, oblongos, elegantes, quos aliquoties observavimus, manifestissimo indicio, ⊖lis volatilis. Similes cum *D. D. Hagedorn.* collegâ honoratissimo observavimus in benzoe ante aliquot annos, vid *Ephem. German. ann. II. obs. 240. p. 342.* ubi sensim exspirante hujus essentiâ elegantissima crystallorum spicula se nobis obtulerunt, quos unà viderunt

mecum

mecum tunc D. D. *Kisnerus* & *D. D. Witte.* Vidimus idem ex cydoniis; quando enim paratur ▽ cinnamomi cydoniata cum s. q. ſucci cydoniorum, in fundo cucurbitæ, ſi rite operatus fueris, neque ad empyreuma omne humidum evoces, remanet extractum cydoniatum cinnamomiſatum longè elegantiſſimum, in quo ſenſim & ſenſim concreſcunt cryſtalluli pulcerrimi. *cydoniorum ſucci,*

Fit hoc quandoque in aliis quoque extractis, v. g. chelidonii majoris, plantaginis, & aliorum. *& aliorum.*

CAPUT VII.

Opiata in formâ ſolidâ alia.

EGregii & multi uſus ſunt *TROCHISCI* vel *TABULÆ NARCOTICÆ Felicis Plateri tract. 2. prax. cap. 13. p. 549.* deſcriptæ, ubi & pilulari & electuarii formâ plura habentur ex opio medicamenta. *Trochiſcorum narcoticorum Plateri deſcriptio;*

℞ *opii* ℥ij. infund. in *vino malvat.* vel 🜄 ℥iij. & poſtquam diſſolutum ſæpeque agitatum fuerit, rurſusque ſubſederit, liquor clarus à fecibus effundatur & filtretur, cui adde

ſacchari ℥ij. *cinam.* ʒij. *moſchi* ℈ß.
infuſ. gummi tragacanthæ in ▽ *roſar.* fact. q. ſ.

M. inſtar paſtæ, ſicceturque eò usque, donec in tabulas formari queat.

Poteſt omitti moſchus, quod etiam de aliis compoſitionibus intellectum volumus. Dantur enim ſæpe caſus, ubi moſchata & odorifera ejusmodi alia vel non æquè conveniunt, vel planè no cent, etiam in maribus ipſis, præſertim autem in fœminis hyſtericis, quæ vel maximè inde læduntur, à volatilitate eorundem agitatis levibus, vitioſis & excrementitiis humoribus. Hinc pro re natâ melius *moſchus omitti poteſt.*

lius est admiscere, quàm semel admixta promiscuè propinare.

Usus trochiscorum. Locum habent trochisci opiati seu narcotici, asterisco signati, tum in aliis affectibus, ubi opium adsumendum, tum maximè in hæmoptysi, & catarrhorum acrium, & salsorum tenuium ad pulmones defluxu. Hos perpetuò secum gestabat *B. Dn. D. Schenkius*, multis annis effectum eorum salutarem in proprio corpore expertus.

Magisterium anodynum, seu In formâ pulveris opiata confiunt nobilissima. Ita *MAGISTERIUM ANODYNUM Rolfincianum* splendore superbit suo, descriptum *chim. in A. F. R. l. 5. s. 2. cap. 4. p. 321.*

℞ *laudani opiati de tribus* q.v.

sacchari canthii vel *solius*, vel *cum magisterio matris perlarum misti*, vel etiam *solius magisterii* q.s.

In mortario æneo terantur, misceantur pistillo diligenter & in vitro mundo ad usum serventur. Dosis gr. v. vj.

pulvis anodynus Geminus huic est *PULVIS ANODYNUS confortativus B. D. D. Michaelis.*

℞ *magist. cordial.* ʒvj.

laudan. op. sicc. ʒj. M.F. pulvis, cavendo, ne laudanum aduratur. Dosis adulto ℈ß. ℈j.

fieri cum variis pulveribus potest, concharũ, Magisterium hoc anodynum, seu pulvis anodynus, fieri etiam cum aliis accommodè potest. Omnibus enim pulveribus misceri potest laudanum opiatum. Ita *nostrum* confit ex *laudani opiat.* part. j. *pulveris febrilis ex conchis* part. x. ita ut v. g. ad ℈ß. pulveris sumatur g j. vel g. ß. opii, ut hoc modo gr. j ejusdem in 10. vel 20. partes dividi possit, ipsis tenellis infantibus sine omni periculo vel metu exhibendum.

C. C. philos. Ita quidam miscent cum C. C. philos. ppto. Cum cinnabari nativâ mixtum laudatissimum fit medicamentum in ar-

in arthritide vagâ ſcorbuticâ, aliisque gravibus affectibus, à ſero acri acidoque dependentibus. Medicus quidam celeberrimus miſcuit quoque cum 🜍 ſuccini, poſt 🜂tionem perfectam olei reſiduo. Toto die id miſcemus pro occaſione morbi & indicationum, cum pulvere cephalico, cum bezoardicis, cum adſtringentibus, v.g. coralliis, hæmatite &c. adeoque cum omnibus pulveribus miſceri aptum natum eſt, ubi id intentio vel primaria vel ſecundaria requirit. *& aliis,*

Notandum verò eſt in præparatione, ut extractum opii vel adhuc paulò liquidius ſit, vel ſiccius, ut teri poſſit. Medio enim modo in mixtione conglobatur, & jungi renuit. *modò liquidius vel ſiccius ſit extractum,*

Concinnè datur, tum per ſe in formâ ſc. pulveris, tum cum emulſionibus factis ex ſem. papav. alb. 4. frigid. major. &c. cum aq. endiv. lactuc. hypnot. Dorncrell. addito pulvere hoc anodyno, & ſaccharo perlato, vel ſir. pap. ſimpl. q. ſ. ad grat. Conſurgit inde medicamentum ſuaviſſimum & nectar anodynum, quod in melancholicis, maniacis, febribus quandoque ardentibus, ubi aquæ bezoardicæ temperatæ miſceri queunt, ut ſcorzoner. cordial. Herc. Saxon. frigida &c. præſentaneum edit effectum. *datur per ſe & cum aliis.*

Sumitur hoc loco vox magiſterii latiùs, ſicut & quandoque pro ipſo laudano opiato ſcripta legitur. Sin *MAGISTERIUM OPII* ſtrictè ſic dictum quis expetat, fit illud per præcipitationem tincturæ opiatæ menſtruo *acido*, ſi fuerit cum aqueo vel ſpirituoſo extracta; vel *ſalino* ſi cum acido parata ſit. Præſtat tamen ipſe pulvis, vel Tinctura per ſe data. *Opii magiſterium.*

CAPUT VIII.

Medicamenta opiata in formâ liquidâ.

MEntionem jam suprà fecimus ℞tionis opii, unde consurgit *SPIRITUS* & *OLEUM*.

Opii ~, & ○○○, *Spiritus* opii est volatilis, sudorificus, qui admixtis acidis effervescit, ob ⊖ volatile, quo copiosè pollet & cum quo maritatus est. Si rectificetur, longè eminentior consurgit, sicut etiam ipsum *oleum* rectificatum splendidum est.

℞æ anodynæ Præprimis memoranda venit, *ESSENTIA* seu *TINCTURA OPII*, quæ sub ℞*Æ ANODYNÆ* titulo nobis venire solet, vel eo nomine magni æstimanda, quòd hoc pacto singulæ doses in plures dividi guttulas, guttulæque dosibus mensurari possint. Imò cum aliis hoc modo liquidis commodè libitâ quantitate additur & miscetur, pro variâ medici intentione.

processus Fieri potest ea vel conjunctim, in præparatione laudani opiati, ut pars evaporetur, ad extracti consistentiam, pars liquidâ adservetur formâ, idque cum variis jam delibatis menstruis. Quæ enim apta sunt solvere opium pro extracto, eadem quoque in liquido posse idem exhibere, in confesso est.

cum phlegmate ♃ Ita v.g. cum eodem *phlegmate* ♃ti extrahitur ℞a. ℞. *opii Thebaici* ℥j. vel ij. pulverisetur grosso modo, infunde *∇æ ab arc.* ♀ *resid. mediæ, aquosæ*, p. vj. vel viij. Digere in arenâ calidâ, agitando cum spatulâ, donec solvantur omnia. Solutum coletur per linteum, & evaporetur ad mellaginem, affunde 🜄, plus minus, prout saturatior vel dilutior expetitur ℞a, & in momento acquiritur essentia anodyna longè pulcerrima.

cum aquâ temperatâ, Eadem etiam conficitur commodè cum ∇ *temperatâ*; vel ℞ *opii electi* q. v. v.g. ℥j, extrahatur cum 🜄 ℥vj. addendo ~⊕l. ʒß. l. ʒvj. stent in leni calore ad sufficientem extractionem. Elegans tale laudanum liquidum describi-

laudanum liquidum Schræderi, tur

tur à *Schrödero l.4. pharmacop. cl. 2. c.3.14. p.207.* licet ipse optimè judicet *ibidem*, essentias aliorum, & cariora omnia, quæ vulgariter laudanis adduntur, pretium potius, quàm virtutes augere.

Essentiam opii cum *succo citri* extractam commendat *Angelus Sala*, illamque antidoto pestilentiali specificæ jungit, descriptione ibidem quoque positâ, *tr. de peste.* *essentia opii c. succo citri.*

Dosis harum Rarum vel essentiarum sunt gtt. x. xii. xv. xx. Nos felicissimè utimur iisdem in defluxionibus catarrhalibus, in tussi, raucedine, &c. præter alios usus in variis affectibus infrà nominandis. *Dosis.*

Nonnulli præ concentratiori præbio diffusiꝰ amant, adeoque extractam essentiam cum lixiviosis præcipitant, v.g. cum ⊖le ♀ri, qualis est *ESSENTIA OPII LIQUIDA ANODYNA Zvvelfferi, Pharmacop. Reg. classe 7. p. m.563 edit. Batav.* quæ ad ℨj. ij. vel iij. in vehiculo convenienti exhibetur. *Præcipitatio Tincturarum anodynarum.*

Alii cum ⊖ artemisiæ, absinthii, aliisque eandem ⊽tationem præstare satagunt.

Nos simpliciorem amamus viam; si enim hanc rectè calcemus, varia exinde pro lubitu & diffusiori dosi possunt fieri composita.

CAPUT IX.
Præbium Opii.

DOSIS opii est vel *ORDINARIA*, vel *EXTRAORDINARIA*. *Dosis opii*

ORDINARIA opiatorum dosis est triplex; *infima, media & summa*, quæ pro præparandi opium modo admodum variant. Dosis enim opii consideranda est duplici modo, vel ut *mixtum* est cum aliis, seu compositum, ut laudanum opiatum horum vel illorum autorum; vel ut *simplex* est extractum. *ordinaria triplex, variat r. ratione mixturæ,*

 Si

Si enim solum sibi relinquatur, nec admisceantur multa extracta cordialia, corrigentia, confortantia, utique minori præbio venit adsumendum. Hinc v.g. in adultis infima dosis ordinariè est pars quarta vel dimidia grani, vel gr.j. media gr.ij. vel iij. summa gr. iv. vel v. Sin, uti communiter fieri adsolet, illa opio abundè maritata fuerint, dosin excrescere & adscendere utique oportet.

Sæpe enim in ℈ß, vel gr. v. admixtorum seu totius compositi vix granum opii, plus minus in aliis combinatum est. Hoc modo *Horstius* laudanum suum opiatum cum magisteriis sæpius ad viij. vel x. grana cum felici successu propinavit. *vid. l.8. obs.16. p.417.*

Exhibetur opium ad gr. ij. vel iij. Quatuor vel quinque non facilè exhibemus, nisi præcedentes doses absque effectu jam sint exhibitæ. Correctum verò esse debet, utpote est laudanum opiatum, ait *Walæus m.m.p.67.* Est enim minimo pondere narcoticum.

Avicenna dosin ejus dicit non extendi supra duos danich id est, ℈j. *l. & tr. 2. c.526.* item potionem ipsius esse jubet quantitatem lenticulæ magnæ. Idem tradit *Serapio cap. de papav.*, Dosis ejus est, *inquiens*, ab uno danich ad duos, & quantitas occidens ex opio est ℥ij.

2. ratione intentionis primariæ, vel secundariæ, Notandum verò est ex praxi medicâ, opium præscribi vel *INTENTIONE PRIMARIA*, prout vel dolorem, vel vigilias, vel excreta, aliaque symptomata urgentia attendit medicus; vel *SECUNDARIA*; quando ob alium finem, v.g. roborandi tonum partium, sanguinem nimis fluxilem concentrandi &c. aliis aperientibus, cephalicis, hystericis, aliisque medicamentis specificis, ipsisque adeò purgantibus, additur, ut & quando prædicta symptomata, quibus primariò debetur, quasi per ἐπίκερσιν, ob vires debiles, affectûs ipsius qualitatem, aliasque circumstantias tollere est animus.

Pri-

Primo modo in majori dosi ad gr. j. ij iij. & ultra præscribitur, in liquidâ, solidâ vel mediâ formâ. Posteriori ita illud moderari fas est, ut pro dosi unâ quarta, tertia vel dimidia pars grani adsumenda veniat, præprimis, cum frequentior ipsorum indicatur usus. Hoc modo recentiores sæpius opiata in formulas ejusmodi recipiunt, exemplo celeberrimi *D. D. Sylvii*, cujus in praxi talia exempla ubivis occurrunt, & eâdem medendi ratione nos feliciter in praxi hactenus totâ die utimur.

Ut purgantia ipsa sæpe aliis medicamentis adduntur in solito minori quantitate, non ut purgent, sed ut aliorum medicamentorum virtus intendatur, ut tum ad aperiendum, tum ad sudorem aut urinam movendam fiant efficaciora, quo de vide locum longè elegantissimum apud *Prosp. Martianum comm. in l. 2. de morb. f. 2. vers. 214. p. 176.* Ita qui opiata cum aliis, pro re natâ, artificiosè miscere noverit, næ ille feliciter rem suam geret. Talia exempla hinc inde, præsertim in sequentibus videre licet. *quod illustratur exemplo purgantium:*

EXTRA ORDINEM dosis sæpe extenditur, tum propter consvetudinem, tum ob morbi urgentiam, tum denique ob temperamentorum diversitatem. *Extraordinaria,*

Turcas, Persas, aliosque orientalis plagæ incolas ad ℥ß. & ℥j. assumere opium, notius est, quam ut testibus egeat, quam dosin tamen non facilè transcendere eosdem, scribit *Bellon. l. 3. obs. c. 15.* vulgatissimum nempe esse apud Mauritanos, Africanos, & Asiaticos opii usum, autor est *Christoph. à Costa libr. arom. p. m. 236.* & ejus usui ita adsuetos, ut etiam abstinere eo nequeant sine manifesto vitæ discrimine, & gravissimis symptomatibus, *Garc. ab Horto l. 1 hist. arom. c. 4.* Idem de Ægyptiis testatur *Prosper Alpinus, l. 4. de med. Ægypt. c. 1. & 2.* *major apud orientales,*

minor apud Europæos, Apud Europæos non quidem nisi pro medicamento in usu est, & in minori, ut diximus, dosi; unde si paulò liberalius sumatur, damna manifesta inde consurgunt. Ita 22. grana in febri tertianâ nothâ ad dolorem capitis & vigilias præscripta in pilulis, eaque pro lubitu sumenda brevi devorata, brevi morti ægrum dedisse, annotat *Wepferus Tr. de apopl. p. 256.*

Medicaster parochus sæpe in doloribus capitis & dentium propinavit opium ultra ℈j. ignaris plebejis, sed cum detrimento maximo illud expertus pellio, qui eccentricitatem rationis inde passus ad amentiam fuit perductus, apud *Nester. consil. antidysent. c. 11. p. 249.*

nisi morbi urgentia, Attamen non rarò legitur sine incommodo propinata & largior solito dosis. Ita *Zacutus Lusitanus l. 1. M.P.H. observ. 45. p. 103.* dedit incorrectum opium ad gr. xij. in vehementi dolore circa umbilicum, item *Dioscorides*, unde nonnulli crudum imbecillioris operationis esse, quàm præparatum, volunt.

vel consvetudo & temperamentum aliud impertit, *Dn. Charas in histor. nat. ingredient. theriac.* semetipsum asserit vel sex sumpsisse opii grana, neque tamen majorem inde somni vim sensisse, quàm consvevisset; Imò tantum abesse docet, ut inde debilitatus fuerit, ut potius mirum in modum se corroboratum senserit. Addit insuper, se novisse delicatioris etiam naturæ hominem, qui vel triginta sex, id est ℈ß. gr. vj. de eo sumpserit, nihil tamen inde mali ipsi accidisse, sed ægrotum contrà adhibito illo medicamento tam benè se habuisse, ut in unâ septimanâ eandem sumere dosin bis vel ter continuaverit.

præcipuè si à minori dosi fiat initium. Exempla talia. *D. D. Welschius, P.P. Lipsiensis celeberrimus*, retulit *D. D. Geygero* nostro, quòd ante paucos annos noverit ægrotum, summis doloribus in articulis è lue Gallicâ laborantem, cui Noribergæ præscriptæ fuêre pilulæ ex mero lau-

dano opiato, quibus uſus incipiendo à gr. v. usque ad ℥ß. cum euphoriâ, licet palliativâ, dolores enim redierunt,& quod mirum, non rarò unâ die duabus vicibus iis fuit uſus, & quidem in tantâ doſi.

Teſtantur autores, quosdam cotidiè ſupra ℥x. comedisſe opium,&doctiſſimè nihilominus de rebus omnibus disputâſſe. Tantum poteſt conſuetudo.

Ab Rondeletio accepit *Hollerius*, militem in ſummo æſtu opii ℥ß. ſine noxâ devoraſſe, *de morb. intern. p.54.* vid. & *Mœb. Fundam. med. Phyſiol. p. 160.* & inprimis *Ephemer. Collegii noſtri Ann.II. obſ.69. p.127.* ſeqq. ubi *B.Dn.D. Sachſius*, collega etiam poſt fata honoratiſſimus, elegantiſſimè in rationem inquirit, cur apud orientales largiori ſumatur doſi, quibus id ſolùm addimus, quod cùm orientales populi reſpectu ſeptentrionalium ſint biliosiores, hi verò illorum intuitu ſeroſioſiores; ſulphur opii apud illos non tam benè reſolvitur, quàm apud hoſce, id quod ex ſuprà dictis elici pluribus poteſt. *cur orientales majorem ferant doſin?*

Quis ergò noſtrum auderet eo aſcendere, quo orientales populi? Mirum eſt, quod refert *Monconnys Itiner. Angl. Tom.II. p.61.* Legatum Galliæ Regis ad Angliæ Regem, cùm ægrotaret, ut dormire poſſet, *integras opii uncias* aſſumere opus habuiſſe.

Cum verò proportio debeat fieri inter agens & patiens; nec in indicationibus contrarium ſolùm, ſed & gradus attendi mereantur; hinc ſi adſit urgens indicatio, nec doſis minor juvet, aſcendi poteſt ad ℈ß. Memorandum hoc loco eſt, quod *B. D. D. Joh. Theodorus Schenckius* præceptor & promotor noſter ſæpius pro cathedrâ nobis retulit, ſe ſanctè teſtari & religiosè, quod ipſe ſæpius ad ℈j. aſſumpſerit opiatum laudanum ad inhibendum ſanguinis motum, (laborabat autem hæmoptyſi & defluxionibus aliis acribus *Proportio inter agens & patiens etiam in opiatis attendenda.*

frequen-

frequentius) ſine ullo notabili mentis ſtupore. Idem nos adhibuimus ſæpius in diarrhœis contumacioribus, dyſenteriis & urgentiſſimo dolore, aliisque caſibus ad ℈ß. Si enim doſis minor non ferat levamen, repetita licet quid obſtat, quò minus, urgentibus morbi ſtimulis, aſcendi ulteriùs poſſit? omnia tamen fieri debent μετ' ἀσφαλείας, & prodigos nos eo caſu non eſſe oportet, ſufficit, eſſe liberales.

LIBRI II.
SECTIONIS I.
CAPUT I.
Uſus opiatorum generalis, in ſiſtendis doloribus.

APio eſt opus, veterum erat parœmia, quoties morbum capitalem innuebant, & vitæ periculum imminere. Nos rectius id de opio affirmamus. *OPIO EST OPUS* in quamplurimis morbis & ſymptomatibus.

Uſus opiatorum generalis Galenicus.

Generalem opiatorum uſum declarat *Galenus l.12. meth. med. c.8.* Ait enim illa eſſe χρήσιμα, 1. ὡς αἰσθήσεως ναρκωτικὰ, *utilia, ut ſenſui ſtuporem inducentia.* 2 ὡς συνιστάντα καὶ παχύνοντα τὴν τῶν ὑγρῶν λεπτότητα· *ut humorum tenuitatem cogentia & INCRASSANTIA.* 3. τὴν θερμότητα ἐμψύχοντα. *Calorem REFRIGERANTIA.* De ultimo uſu non recepto jam ſuprà egimus. Narcotica vis eminet in doloribus & vigiliis corrigendis. Motus humorum inhibitio locum habet tum aliàs, tum potiſſimum in excretorum vitiis. Ut peramica naturæ eſt craſſioribus humoribus & ſpiritibus coagulatis diſſolutio. Sic non minus grata eſt diſſolutis reſolutisve coagulatio.

Pro

Pro dolore tria medicamentorum genera proponit *Galenus l.1. de simpl. med. facult, c. 19.* aliisque locis. Primi ordinis communiter audiunt *paregorica*, qualia sunt blandè calorem nativum demulcentia, emollientia, digerentia, & roborantia; secundi *anodyna*, *Scaligeri* judicio languidâ ac laxâ voce, *exerc. 348.* Tertium *narcotica* constituunt, prout sc. vel *causam*, vel *dolorem* ipsum, vel *partem* dolentem respicimus. *Dolori opposita paregorica, anodyna, narcotica.*

Inter propriè talia *SISTENTIA DOLORUM* primas tenet *OPIUM*, quod facultatem habet distrahendi & stupefaciendi, intuitu tristis sensationis quoad perceptionem. *Primas tenet opium,*

Locum potissimum invenit, cum citrà materiæ affluxum dolor partem occupat, vel ubi sævitiâ suâ medicum, licet invitum, & aliis indicationibus satisfacturum, ad se trahit.

Delenit & sopit dolores opium 1. *somnum procurando.* Hic domitor malorum, requies animæ, omniumque dolorum mirum sopimentum. Hinc dolor inprimis urget, illiusque faces magis accenduntur, quando ægri dormire nequeunt. Hujus blandâ effumatione demulcetur cerebrum, ut clamosi dolores conquiescant, quæ verba sunt *Swalbii querel. ventric. p. 251.* *quod somnum procurans,*

2. *spiritus figendo & demulcendo.* Si quæ pars dolet, sanguis & spiritus impetuosè adfluunt, partem distendunt, distendendo continuum solvunt, sicque dolorem majorem reddunt, quod *Helmontius* eleganter exemplo spinæ digito infixæ explicat, ubi Archæus statim advocat in subsidium copias: opium verò materiam dolorificam separat, spiritus obtundit, condensat, coagulat, unde effrenis motus inhibetur. *[illegible]us figens,*

3. *humorum ichorumque acrimoniam temperando,* quo- *& acredinem temperans dolores sistit,*

rum impetum retardat, mordacitatem contemperat, feritatem mitigat, eosdemque quasi concentrat, διαχώρησιν prohibet & ad ſtatum naturalem reducit, hinc ſenſum triſtem in his illisve partibus inde exortum obtundit, & moleſtas tum contracturas & vellicationes, & fibrarũ inæquales mordicationes, tenſionesque, tùm alia principalia vitia ſedat. Hoc *Helmontius* conſvetâ loquendi formulâ vocat Archæum furentem compeſcere, unde novo vigore armata natura fortiùs contra hoſtem inſurgit, eumque feliciter depellit & ſubigit.

A dolore ſæpe virtus adeò debilitatur, ut ſæpe hinc vitæ periculum ægroto immineat. Nihil tàm contrà naturam eſt, dictante *Tullio*, quàm dolor.

cauſamque in centro detinet, In centro detinet cauſam morbificam opium. Dolorum lethæam infert oblivionem, *εὕρημα πρὸς πάσας ὀδύνας* meritò dictum.

Ubi -- *dolentem nec Phrygius lapis,*
nec purpurarum ſidere clarior
delenit uſus, nec Falerna
vitis, Achæmeniumque coſtum;

opiata expromptâ ſuccurrunt operâ.

Ridet vitalis perfuſa papavere virtus.

Nec mirum eſt, ſubjugari ab opio dolores, *ὑγιαίνονται αἱ ὀδύναι τοῖσιν ὑπεναντίοισιν, ſanantur dolores contrariis, Hippocr. l. de loc. in hom. c. 51. p. 394.* Cum ergò dolores ab opio ſiſti ſit vel ipſis ſenſibus & experientiâ notiſſimum, contrarium id eſſe dolori, facilè licet concludere. Eſt verò eidem contrarium opium, cùm & ſulphure abundet, & ⊖le volatili non careat. Quæ enim 🜍e pollent, dolores lenire deprehenduntur; ſic pyrethrum, lignum ſanctum, buxi, caryophylli & horum olea, in dolore dentium, optimè ſe gerunt. Sic dolores Gallici decocto lignorum quieſcunt;

🜍 eſt anodynum,

ſic

ſic oleum caryophyllorum in cardialgiâ eſt nobiliſſimum, ut alia plura, circa linimenta, unguenta &c. huc non trahamus. Ut acida corrigunt & obtundunt narcotica, ita narcotica & anodyna, acido & acri ſunt contraria, illudque temperant.

Quæ ⊖le volatili pollent, dolores itidem leniunt, quod vel ſolo exemplo ſpirituum volatilium, cornu cervi, ✳ci, lumbricorum, formicarum & plantarum patet. Vidimus â ſpiritu lumbricorum urinoſo volatili ſæpe in momento dolores arthritidis vagæ conticuiſſe, ubi alia prius debito modo ſecundum veram medendi methodum fuêre applicata. *⊖lia volatilia nervis amica.*

Hinc igitur ipſe hic

ſæpe tulit laſſis ſuccus amarus opem,

congregat ſpiritus & in morbos quosvis naturam armat.

Audiunt hoc nomine quibusdam malè opiata, quòd torporem potius & hebetudinem ſenſibus inducant, quò minus illi ſentire poſſint, quàm quòd dolorem leniant, vid. *V. Trincavella l. 12. de rat. curand. affect. partic. c. 4. p. 459. & l. 9. c. 7. p. 315.* hinc illam rationem ad veram & propriam curationem non pertinere, quia non dolorem, non cauſam doloris, non læſionem tollunt; ſed ſenſum, ne læſio percipiatur, auferunt, unde non utendum ſit hâc curandi ratione, niſi maximâ cogamur neceſſitate, neque ſperemus aliâ viâ priùs ſedari poſſe dolores, quàm vires concidant. Modum hunc curandi membra relinquere plurimum labefactata, quantum ferè ad omnes operationes attinet. *An opium ſolùm partibus ſenſum tollat, cauſam verò non attingat?*

Sed ut obiter hiſce reſpondeamus, reliqua in caput *de invectivis* differentes, proſcribenda eſt hypotheſis illa, quâ aſſertum per aliquot ſecula fuit, opium eſſe narcoticum eo ℞

 ſenſu,

ſenſu, ut partibus externè applicatum illas quaſi indolentes reddat, quatenus calorem nativum reprimat, extimamque corporis veſtem attonitam & imperceptibilem efficiat, non ſecus ac frigida actu talia torporem & ſtuporem ejusmodi conciliant. Et hæc quidem de uſu externo, ad dolores. Internè verò cauſis dolorificis reſiſtere opium, per antecedentia jam aſſerta negari nequit.

Obſervatio. Occurrit verò hoc ſæpiùs in praxi, ut urgentibus doloribus, (quod inprimis in dyſentericis arthriticisque vel centies obſervavi) datum opium afferat dolorum lenimen, & ſeceſſuum levamen, ſed quando jam quaſi evanida redditur & deſinit medicamenti operatio, denuò deſæviant ſingula, quia quamdiu particulæ ejusdem roſcidæ balſamicæ, ♀eæ, temperant acres, ſalinas, acidas, vel lixivioſas humorum, hinc præpollentibus rurſum hiſce & ſui juris factis fieri aliter vix poteſt, quin denuò occipiant novas creare moleſtias, donec denuò tum his, tum aliis obtuſæ, abſorptæ, inverſæ genium ſuum mutent.

CAPUT II.

Uſus opii contra vigilias.

Opium vigilias delenit ALter generalis opii uſus conſiſtit in *VIGILIARUM* delenitione.

Sunt quoque quæ faciunt altos medicamina ſomnos,
victaque lethæâ lumina nocte premant.

immoderatas, Cum exceſſus immoderatus omnium actionum animalium urget: cum hæ diutius, ac par eſt, exercentur, vel invito ægro, indicatio adeſt, ſomnum provocandi. Hoc apprimè expedit opium.

Quando vel vigiliæ ſuperfluæ dolorem excitant, nimis exſiccando: vel dolor vehemens vigilias parit, ſenſum triſtem

ſtem efficiendo, unâ fideliâ & dolorem & vigilias aufert opium, ut uno ablato cedat & alterum.

Vigiliæ immoderatæ vires corporis labefactant, ac perdunt, cruditates pariunt, cerebri & ſenſuum functiones debilitant, naturales autem imbecilles reddunt, univerſum denique corpus reſolvunt & ſiccant. Vid. *Fuchſ. inſtit. med. l. 2. ſect. 4. c. 7.* Ita celebrantur tricennales Mæcenatis vigiliæ, & *Livius* teſtatur, Hannibalem, itemque Philippum perpetuis vigiliis μονοφθαλμοὺς & coclites, ut *Plinius* loquitur, redditos fuiſſe. Quin & immoderatæ vigiliæ, ex ſiccitate inprimis provenientes deſipientiam vel convulſionem lethalem minantur *7. aph. 18.* Teſtatur enim experientia, ſæpiſſimè inde deliria concitari. Prohibet hæc omnia opium. *quæ multa in corpore mala cient.*

Hinc noctem papavere coronatam legimus apud *Naſonem l. 4. faſtor.* *Nox papavere coronata.*

Interea placidam redimita papavere frontem
nox venit, & ſecum ſomnia nigra trahit.

Idem *l. 11. metamorph.* ſomni palatium deſcribens addit,

ante fores antri fœcunda papavera florent,
innumeræque herbæ, quarum de lacte ſoporem
nox legit, & ſpargit per opacas humida terras.

Et ὕπνου θυμίαμα, μετὰ μήκωνος, *ſomni ſuffimentum, cum papavere, Orpheus in hymnis p. m. 520.* proponit, ubi inter alia ſomnum alloquitur.

Λυσιμέριμνε, κόπων ἡδεῖαν ἔχων ἀνάπαυσιν,
Καὶ πάσης λύπης ἱερὸν παραμύθιον ἔρδων.
Curas ſolvens, laborum ſuavem habens requiem,
& omnis doloris ſacrum ſolatium ferens.

Non ceſſandum ergò in curatione, ubi urgent vigiliæ, ne ceu ex equo Trojano varia exſurgant ſymptomata.

Ut vigiliæ sopiantur,

Probè verò hîc observandum, quando & quibus in vigiliis opiata conveniant, deinde & aliæ circumstantiæ benè sunt attendendæ. Sæpe enim tantum abest, ut opium moveat somnum, ut potius sumpto eo, ægri minus solito dormiant, neque verò idcirco opium desinit esse somniferum.

requisita tria.

Tria requiruntur, ut quis placido somno obdormiat, 1. cerebrum temperatum, 2. vapores benigni, & 3. animus quietus, vid. *Heurn. comm. in l. 2. aph. 1. p. 29. & l. de morb. cap. c. 16. p. 132.*

Sæpe ab opio somnus non succedit,

Horum alterutrum si peccet, inprimis, si v. g. cerebrum sit vel ob ætatem senilem, vel aliis de causis siccius, & animus curis plurimis & profundis cogitationibus distrahatur, accedente ob stomachum debiliorem, aliaque vitia vaporum & *ἀναθυμιάσεων* defectu, opium licet detur, tamen ex sententiâ somnus non succedit.

inprimis scorbuticis.

Ita quosdam novit *D. VVillis* scorbuticâ labe tactos, qui licet dolorum aut spasmorum immunes fuerint, etiam animi affectu quovis immodico liberi, per plures tamen septimanas dies & noctes prorsus vigiles duxerunt, ac sæpe opiatis, licet validioribus adsumptis, ne tantillum somni capessere potuerunt, *de scorbut. c. 5. p. 270.*

Purgationis conditiones huc applicatæ.

Ut tria sunt purgationis requisita 1. dispositio humorum. 2. dispositio viarum. 3. facultas expultrix, hactenus usitatè ita dicta, seu natura, unde si purgantia ad votum non operentur, semper impedimentum in hisce tribus quærendum est: ita & suo modo se res habet in opiatis. Hinc & corrigere, quæ se offerunt vitia, debet medicus, & ægrum hortari, ut si somnum videre velit, ne ipse sibi vigilias, curis, mœrore, aliisque animi affectibus procuret, & promoveat, adeoque obicem medicamenti ponat activitati.

Locum

Locum verò hîc habent omnia superiùs recensita opiata, quæ recensere & repetere supersedemus.

In vigiliis senum miscuimus sæpe ~ ⊕li volatilem cum Râ anodynâ, felicissimò cum successu. Vir cachecticus, asthmaticus, cùm aliquot noctes insomnes molestissimè duxisset, ab eodem medicamento svavissimam sentiebat quietem. *Vigiliæ senibus molestæ.*

℞ ~ *⊕l. volat. Parac.* ℥j. *Ræ anod.* ℈ß, vel ℈j. Dos. gtt. xx. xxv. xxx.

Memoranda hoc loco etiam est opii agendi varietas, interdum enim dolorem magis sedat, quàm somnum facit, ut extemplo ceu ad imperium quoddam & monstrato Gorgonis capite conquiescant dolores, tormina, cruciatusque, ut adeò non somno solo interprete illorum oblivio capiat ægros, sed & absq; eo, propriâ opii acrimoniam temperandi & spiritus demulcendi, ac humorum salinorum impetum coercendi virtute; interdum unà cum dolore & quidem utplurimum vigilias aufert, & somno indûcto tristi sensationi intentum animum abducit & sibi restituit. *Opii agendi varietas.*

Somniferum ergò tàm in opio, quàm alibi potestas est, donumque creatoris specificum. *Helmont. de lithias.* §.*87.* *p.63.* & ad omnia longè efficacissimum, *Fernel. l.6. c.1. meth. medend. p.377.* quod spiritibus quietem conciliat, ut missis exterioribus, circa quæ abstracti per vigilias occupabantur, secum habitent, & toti incumbant in id, quod ad salutem œconomiæ propriæ pertinet, sive in digerendo, excernendove, sive aliis modis, quibus morbo obviam iri potest.

Quidam distinguunt inter *SOMNIFERA & SOPORIFERA,* quæ differant, ut somnus & sopor, seu ut magis & minus. *Illa* sunt refrigerantia leniter & humectantia, ut lactuca, nymphæa, emulsiones ex sem. 4. frigidis *Distinctio inter somnifera & soporifera.*

major.

major. papav. &c. externè oxyrrhodyna, & quæ his ſunt confinia; *hæc* ſtupefacientia, ut opium, neque ante ad hæc veniendum jubent, in vigiliarum exceſſu, quàm illa non ſint ſatis, & res urgeat. vid. *Valleſ. l. 2. meth. medend. c. 8. pag. 88.*

Poteſt & cum illis dari opium, & per ſe, pro medici intentione & variatione circumſtantiarum.

Opii & ſomniferorum abuſus, Cedit opium intentione ſomnificâ, interdum in abuſum, uti exempla proſtant, ſemine ſtrammonii, opio, aliisque ſimilibus à furibus ſopitos hoſpites, ut prædæ ipſis loco inſervirent.

& eo facta ſtrategemata. Captivus quidam ob enormia delicta medicus petiit per literas ab amico, ut butyrum ad ſe mitteret, dimidiâ parte opio medicatum, alterâ impermixtum. Illevit pani, & ipſe comedit ſincerum, reliquum largè pani illitum propinavit cuſtodibus, qui profundiſſimo ſomno ſopiti anſam dedêre evadendi.

CAPUT III.
Uſus opii in ſiſtendis fluxionibus.

Opium fluxiones ſiſtit & moderatur, TErtius generalis opii uſus eſt in *SYMPTOMATIBUS EXCRETORUM.* Si ea, quæ retineri debebant, vel ſi contrà, non ἀθρόως καὶ βιαίως *ſubitò & confertim*, ratione magnitudinis, violentiæ, copiæ, temporis, excernenda, opium fermentum placabile inducit, verbis utimur *Helmontii*, ut ſolâ reſtauratione & alteritatis Archæi reſtitutione, morbus conculcetur. Hîc locum habet & illud *Helmontianum*: Pro remedio reſtaurativo Archæi non requiritur unciarum & drachmarum quantitas, ſed pauca grana h. l. opii illud exequi norunt.

Opium

Opium enim quamvis humorum acrimoniam corrigit, *Sylvius l.1. prax.c.20.p.285.* quamvis eorundem efferveſcentiam coercet præ omnibus aliis, *ib. l.1. c.19. p.271.* affluxum remoratur, eccentricitatem & διάχυσιν *diſgregationem* prohibet, impetum coercet, volatilitatem & citatum gradum figit, verbo, ad naturalem ſtatum quàm optimè perducit & ad ſanguinis laudabilis productionem & motu inprimis peccantis correctionem, legitimè uſurpatum valet Elegans eſt ſententia *Martiani comm. de loc. in hom. pag. 76.* & fontibus genuinis Hippocraticis conveniens, opium diſgregationem humorum ſiſtere & prohibere. Cùm, *ait*, ad omnes deſtillationes concurrat humorum diſgregatio, ſeu hæc concurrat ſub ratione cauſæ externæ, ſeu internæ & proximioris, patet ratio, propter quam opium concoquere dicatur Dioſcoridi, & quare medicamenta ſtupefacientia appellata deſtillationes miraculo quodam ſiſtant, & ex toto interdum etiam curent; cùm enim per hæc humorum & ſpirituum motus ſiſtatur, non modò fluxiones compeſcunt, quæ in motu humorum conſiſtunt; ſed etiam prohibent diſgregationem, quæ eſt fluxionis cauſa. Hinc opium τῶν νοσημάτων τὰς σφοδρότητας ἀμβλύνει, *morborum vehementes impetus obtundit. Hippocr. l. de arte c.4. §.5.*

corrigit acrimoniam,

& impetum refranat,

& diſgregationem,

Pertinent huc *omnes fluxiones* tum ſanguinis, in hæmorrhagiis, & ſeri, in defluxionibus catarrhalibus, aliisque excretionibus, tùm excrementorum aliorum, vel ſponte ſuâ & à naturâ inſtitutorum, vel ab arte, de quibus paulò poſt plura.

tum ſanguinis, tum excrementorum.

Caput IV.

Opium ſudores movet.

AD generalem opii uſum referri quoque poſſe videtur *VIS SUDORIFERA.*

Vis opii ſudorifera

à veteribus Vim hanc ἱδρωτικὴν dudum annotavit *Nicander alexiph. t. 15.* ita enim canit:

ἀμφὶ δ' ὀδμῆες καμάτῳ περιλείβεται ἱδρὼς
ἀθρόος — — — —

eque labore illo odoratus sudor destillat, unà collectus.

& recentioribus asserta. Theriaca sudores movet ob opium. Confirmavit idem *Gesnerus* tum alibi, tum inprimis *l. 2. epist. p. 61. & 69. Platerus, in praxi & observationibus. vid. l. 2. obs. p. 491. & l. 3. obs. p. 633. & p. 727.* ubi docet, & theriacam & mithridatium opio dempto, sudores minimè movere. Idem hoc expertus adserit *Walaus meth. med. p. 65.* ubi, medicamenta, *inquit,* pauca vera sunt, & inter hæc excellit opium. Quod enim theriaca, quod mithridatium sudorem moveant, hoc omne ab admixto faciunt opio. Et hujus ratione potius fieri, si quid singulariter præstet in peste theriaca, existimat *Zvvelferus in animadvers. ad pharmac. Augustan. p. 409.* quàm ratione insignis virtutis alexipharmacæ. Hoc enim velut animositatem quandam, ceu tempore infectionis summè necessariam, addit, sicque nonnullos immunes reddit.

Proprium esse laudano sudorem copiosum movere, annotavit quoque D. Petrus Crusius apud *Horstium l. 10. observ. 3. p. 480.* Videatur hanc in rem *Hochstätterus Decad. 3. obs. 1. p. 190. seqq.* Misc. Cur. med. Germ. Dec. II. Ann. V. Obs. 16. p. 29.

Idem nos sæpissimè observavimus. Tincturæ communiter bezoardicæ dictæ longè efficacius sudorem pellunt, si cum opio maritatæ sint, quàm sine eo.

Sudores ciet opium, Quâ ratione opium sudorem moveat, & summum sudoriferum sit, indagatione dignum. Quæ sudorem movent, non habent vim incrassandi. Contrarium adest in opio, ideoque videntur hæc secum pugnare. Opium διαχώρησιν humorum sistit & impedit, quomodo ergò sudorem ciet?

Causa

Causa est opii compositio. ⊖ ejus volatile, cum 🜁re intimè combinatum, primariò sudores efficit, quod aliàs in ~u C. C. viperar. ⊖lis *ci videre est. Sulphur ejus resolubile humores figit, quod tenuius superest, à sale volatili propulsum per cutim expirat, ut etiam hâc ratione fixationem humorum meditetur opium. Adde, quod natura refocillata, (confortativa enim ipsius naturæ est Laudani sotirella) excretionem per sudores molitur, & quod somnus ipse omnes fluxiones sistit, excepto sudore. Neq; tamen solus somnꝰ ad productionem sudoris sufficit, cum & vigilantes ex opio sudent, & in somno non semper fiat sudor, nisi corporis repletione præsente, *4. aphor. 41.*

quia pollet ⊖ volatili,

quia roborat naturam,

etiam in vigilantibus,

Confirmat propulsionem à centro ad circumferentiam, quòd, observante *Zvvingero*, in pueris ab ejus exhibitione exserat se efflorescentia faciei, seu, quòd facies rubore suffundatur, apud *Cratonem l. 1. epist. p. 334. & 335.* ubi & de vi sudoriferâ statuit, per accidens sudorem subsequi, congelatis spiritibus malignis, sed roboratis nativis.

interdum cum faciei rubore.

Quin ita *interdum* perspirabile redditur corpus ab opio, ut sudor inde prolectus nonnunquam odorem ejusdem referat, quod testatur *Dioscorides l. 6. c. 17.* ὀσμή τε, inquiens, τοῦ φαρμάκου δι᾽ ὅλου τοῦ σώματος ἐκδίδοται, *odor opii toto corpore expanditur*, quod iisdem verbis repetit *P. Ægineta l. 5. cap. 43.*

Sudor opium redolens.

CAPUT V.

Vis opii καθαρτική.

IN opio teter & virosus odor cum amaritudine & acrimoniâ purgatricis potentiæ signum existunt, teste *Erasto Tr. de occult. pharmac. potest. p. 181.*

In opio latet vis purgans,

Confirmat id *Quercetanus l. 1. de medicinæ priscorum philosophorum mat. cap. ult. p. 79.* ex ⊖le opii, *scribens*, à suo o-

leo seu 🜍e narcotico fieri purgans, haud minus sanè, quàm ex omnibus amaris, ut gentianâ, centaurio & similibus, separato nimirum, dextreque præparato eorum sale.

licet non ordinariè eam exerat.

Quod verò non purget ordinariè, subinnuit eo ipso idem, quod partes 🜍eæ impediunt salinas, quas præponderant. *Erastus l. c.* duas affert causas 1. vim stupefaciendi, quæ, ut ne sentiatur mordicatio, efficit, 2. modicam ejus, quæ exhibetur, quantitatem. Accedere *ait* 3. quod plerumque aliis multis vim ejus hebetantibus miscetur.

Purgantem vim in sylvestri papavere annotavit *Plinius libro 20. Hist. nat. cap. 19.*

Alvum turbat quandoque, & vomitum ciet,

Alvum turbare, & vomitum sæpe manè altero ab exhibitione laudani sequi, testatur experientia, & testantur *Helmont. in jure duumvir. t. 62. p. 192. D.D. Rolfinc. chim. in A.F.R. l. 4. s. 3. c. 6. p. 248.* aliique.

pilulari præsertim formâ,

Observavimus sæpius à dato laudano opiato secutum vomitum, rarò diarrhœam, & quidem, si pilulari fuerit exhibitum formâ; à pulvere enim anodyno, reliquisque opiatorum formulis nil ejusmodi unquam observare licuit.

Mirum hoc vidimus in Gallo quodam, qui cùm pilulas opiatas vesperi sumsisset, laborabat autem hemicraniâ, vomitum sequenti die expertus est, non manè, sed post meridiem horâ quartâ, quod cum per accidens primâ vice factum videri poterat, alterâ & tertiâ vice idem adsumenti contingebat.

tum ob propriam naturam,

Causam alii rejiciunt in opii malignitatem, quòd natura id abhorrescens ceu venenum, robore si polleat, exturbet. Relictum 🜍 fœtidum ventriculum relaxare & ad vomitum stimulare, signo perpessi per noctem ipsius laboris, scribit *Swalve querel. ventric. p. 252.*

tum præparationis culpâ,

Notandum est, in culpâ quandoque esse ipsam præparationem. A laudano opiato cum 🜊 correcto solùm ferè obser-

observavimus ortos vomitus, à nostro verò, quod cum phlegmate ☿ti fieri diximus, nunquam vomitum vel nauseam saltem, contigisse meminimus.

Deinde non parum confert cacochymicorum humorum in ventriculo præsentia, qui ἀναῤῥοπίᾳ suâ ἄνω vel κάτω viam affectant. Potissimum enim hæc vis emetica ab opio accidit in naturis biliosis, & quorum ventriculus scatet amaris, acribus, vitiosis humoribus, præsertim, si rarior textura corporis accedat. In phthisicis inprimis opiata sæpe purgantis vicem obeunt. *tum ventriculi.*

Denique in principiis chimicis seu mixtione ipsâ causa quærenda est. Certum enim est per experientiam, quod illa, quæ 🜍e copioso pollent, cum ⊖le fixo acri, purgare, modò ἄνω seu per *vomitum*, prout 🜍 longè superat sal; modò κάτω per *alvum*, si ⊖ suo modo excedat, modò per superiora & inferiora, modò vehementiùs, modò leniùs, prout mistio horum variat. Ita, ut affinia solùm opii consulamus, tabacum, non solùm ratione infusi purgans est, satis vehemens, quod experientiâ teste, vel illinitione solùm corpori applicatum in scabiosis, ex observatione nostrâ vomitus sat enormes concitare solet; sed etiam ipsius fumus per os haustus eundem edit effectum, & experimento Anglorum clysteris instar per inferiorem gutturem inspiratus purgat. Vid. celeberrimus *Bartholinus, cent.6.hist.66.pag.311.312. Simon Paulli quadripart. botan. p.461.* Sic mandragoræ succus duorum duntaxat obolorum pondere haustus atram bilem ac pituitam instar veratri purgat, menses quoque partusque excludit, teste *Thom. Erast. Disp. de narcot.* Quin si paulò curatius in vires purgantium & emeticorum inquirendi hîc locus esset, idem pluribus demonstrare possemus. Ita antimonium totum ferè in 🜍 converti potest, & nisi extravertatur hoc ipsum, ut cum *Vis hac altius deducitur. à purgantium & emeticorum compositione,*

⊖le sortiatur prædominium, vomitum non movet, uti constat, ♁ in substantiâ contra epilepsiam dari, vel per se, vel cum castoreo, asâ fœtidâ & gummi ✱co mixtum, unde consurgit pulvis niger dictus, in epilepsiâ hystericâ magni usus. Par ratio est ⊕li, asari &c. unde concludere licet, cum abundant humores acres salini in corpore, adsumpto opio, facilè posse accessu ♀is opiati, & ⊖lis acris talem mistionem oriri, ut vomitus vel alvi turbatio sequatur.

& acrimoniâ ⊖linâ, ♀ri remiштâ. Adscribit hanc virtutem emeticam *Capucius* sali ⊕lato, quod penitiori Vulcanico igne patescat, & enormes vomitus concitare aptum sit, apud *Severin. viper. Pyth. in auctar. p. 516* Id verò in opio vix reperibile est, sufficit tamen denuò, vomitoria pleraque ob acrimoniam salinam volatilem stimulantem, vel explicitam vel implicitam, præcipuè accessu ♀is, ventriculum subvertere, ceu asarum, sedum minimum, raphanus rusticanus, aliaque, ne transeamus ad alia regna ampliùs, sunt emetica.

LIBRI II. SECTIO II.

CAPUT I.

Usus opii specialis ἀντιπυρετικός.

In febrium paroxysmis usurpata opiata; AN in FEBRIBUS intermittentibus conveniant opiata, lis est inter autores.

Si veteres consulimus, opiatis & soporem inducentibus ad febrium paroxysmos tollendos, eos usos esse, certum est.

Sic *Hippocrates l. 2. de morb. c. 39.* ad quartanam semen hyoscyami & mandragoram commendat.

Galenus eodem nomine passim dilaudat theriacam, inprimis *l. de theriac. ad Pisonem c. 15.* ubi propriâ id ipsum confirmat experientiâ.

Non

Non minus *Trallianus l.12.c.8.* varia ad quartanas præſcribit antidota, quarum plurima gaudent opio & alterco, cum aliis calidis & attenuantibus.

Cur opiata febrilibus miſta ſint, ſi quæratur, reſpondent *alii*, qui veterum ſententiæ addicti ſunt, ut refrigerando aliorum caliditatem obtunderent; *alii*, ut virtutes ſimplicium in unum coactæ magis & diutius conſerventur. Eleganter *Proſper Martianus in l.2. de morb. ſ.2. p.174.* ſtatuit, ea peculiari virtute febri conducere, non ſolùm, quia refrigerant, quod tamen admittendum non eſt, ſed & quia humorum motum compeſcunt, unde diſgregatio eorum prohibetur; quam cauſam morborum *Hippocrates l. de nat. hum.* expoſuit. *cur mixta febrifugis eadem.*

Si convenirent autores in causâ febrium aſſignandâ, quo de in *libro 1. praxeos clinicæ*, ſeu *de febribus*, propediem edendo plura dicemus, utique etiam magis conſtaret, utrum opiata ſint concedenda.

Conveniunt hæc in illâ curandi febres methodo, quæ extraordinaria quibusdam audit, (cum ordinaria per ablationem cauſæ ſtatuatur,) & morbificæ cauſæ fixationem infert, impediendo ſcilicet, ne materia ex fomite ad cor deferatur, ſicque in centro ſuo detineatur. Quin cauſam ipſam earundem ſuo modo reſpiciunt, quatenus humores peccantes corrigunt, ſudoremque movent. *Conveniunt magis*

Notandum tamen, quod hæc primariâ intentione non promiſcuè uſurpanda ſint, niſi quid potenter urgeat, & præmiſſis univerſalibus materia ſit præparata & depleta. Tunc enim ſi reliquiæ quædam remaneant, rebelles tamen, & ſæviores inſultus, optimè proſunt opiata. *intentione ſecundariâ,*

Adde, ſi minus cacochymici ſint ægri, & cum nimiâ ſanguinis ebullitione, maximè verò cum virium reſolutione, dolore & vomitu conjungitur febris, tunc ſæpe nullo alio *& minus cacochymicis,*

pro-

proficiente heroicum hoc medicamentum hostem superat indomitum.

Metuunt quidam, paroxysmorum initio exhibita opiata, cum materia ad cor jam ruit, facilè illud prorsus suffocari posse, si per narcotica motus ille inhiberetur. Sed metus est inanis, observatis modò dictis circumstantiis.

Eleganter hanc in rem *Horstius problemat. therapeut. decad. 1. quæst. 7.* plurimas, *ait*, febres intermittentes, præsertim quartanas, post præparationes & purgationes debitas cum ☿ ⊕*to, extr. helleb. nigr.* ♁ *diaph. &c.* auxilio laudani opiati sublatas fuisse, duabus vel tribus horis ante paroxysmum exhibiti.

præsertim in quartanâ,

tum per se,

Si experientiam nostram consuluerimus, non rarò hoc modo curatæ febres. Novimus studiosum ex recidivâ tertianarium, & quidem simplici tertianâ in duplicem commutatâ, qui nullo specifico antifebrili curari poterat, donec tandem tres pilulas ex laudano opiato propinaret illustris etiam post fata *Rolfincius*, quibus sumptis indormiit patiens; forte expergefactus leviculè bis inhorruit, calor emansit penitus, neque ulla amplius sequentibus diebus ἐπισημασία febrilis sese prodebat, quæ à prandio utplurimum se manifestabat anteà.

tum mixta cum aliis.

°°° antifebrile.

In usu nobis est, pulveres antifebriles, ante paroxysmum justo tempore adhibendos, ex ☽ ⊕*to,* ♁ *diaph. conchis* vel *nostratibus*, vel *marinis, matre perlarum, lap.* ♋ *præparatis*, *C.C. usto,* ⊖ *abs. cent. min.* & similibus miscere cum anodynis intentione secundariâ, addito olei antifebrilis nostri, quod ex oleo caryophyllorum, piperis & camphoræ componitur, unâ vel alterâ guttulâ, quâ ratione, interpositis pro ratione circumstantiarum correctioribus emeticis, vel purgantibus, absque V.S. felicissimè & brevissimo tempore febres plerasque curavimus, absq; ullo recidivæ metu.

Hæc

Hæc enim si observentur, non metuendum est fulmen *Billichii observ. & paradox. l.2. cap.2. p.113.* ubi flagris dignam censet Paracelsistarum audaciam, qui febre periodicâ detento, horâ ante suspectam accessionem, pilulam exhibent opiatam, sic jugulaturi febrim, quando resistunt paroxysmo. Cùm symptomatis fallace atque intempestivo fomento adulantur ægrotis, sæviunt in naturam, hujus motum pervertunt, materiam peccantem visceribus altiùs impingunt, infarciuntque tenacius; ad mala ipsa febre deteriora, cachexiam, arquatum, aquam inter cutem, abscessus, stabilem faciunt gradum. Vis horum ex dictis jam abundè patet. Confer *Plater. l.3. Prax. Tr.2. c.2. p.148.* *Noxa earundem intempestivâ hoc modo usurpatorum.*

De *FEBRIBUS* verò *CONTINUIS*, inprimis malignioribus, major est controversia. *In febribus continuis malignis*

Agnovêre in opio vim alexipharmacam veteres, cum præter jam supra dicta contra morsus animalium venenatorum illud commendârint. Ita ex *Erasistrato* morsis à basilisco præter castoreum etiam τὸν τῆς μήκωνος ὀπὸν commendat *Dioscorides l. de venenat. animal. c.35.* Confirmat idem *Avicenna*, qui, licet morsum illius immedicabilem asserat, conferre tamen maximè, si quid aliud, castoreum & succum papaveris, eo enim loco semen pro succo papaveris perperam legi non abs re credit *J. Ant. Saracen. schol. in l. c. Diosc. p.140.*

Antidoti eorundem omnes ferè gaudent opio. Opium movet sudorem, ebullitionem & fermentationem p. n. sistit, poros cordis & ~uum contra malignitatis atomos & ἀπορροὰς munit.

Sed si in ullo affectu, certè in hisce cautè cum opio mercandum. Latet anguis in herbâ, unde infaustæ exhibitionis opiatorum in causo, & malignis exempla non rarò ab imperitis harum rerum exhibitorum occurrunt, qualia in specie adnotavit præter alios *Ballon. libr.1. consil.65.* *cautè cum opio mercandum, nec dandum facilè.*

Quando ægri de immodicis vigiliis conquesti soporiferum à medico solicitant, non facilè parendum est, ne malignitatis vis cor penitus petat, sicque subitò hominem jugulet.

nisi cum alexipharmacis, minori dosi, Si tamen necessitas hujusmodi remedia suadeat, tutius alexipharmaca, bezoardica & cor munientia alia adjunguntur, ita ut minor semper ratio habeatur vigiliarum, quàm malignitatis. Hinc in pauciori opiata danda sunt quantitate, v.g. si laudanum opiatum cum diascordio Fracastor. ad gr. j. præbeatur, ut h. m. sudor, crebrâ corporis jectigatione prohibitus, commodè excitetur, naturaque vigiliis debilitata & morbo, robur acquirat valentius, ut taceamus delirium ita præcaveri.

& magis in declinatione. Alii distinguunt inter tempora febrium. In principio & statu non convenire *ajunt* opiata, quippe illic turbare magis humores, crudiores reddendo & retardando; hîc impedire crisin, & πέψιν à naturâ institutam interturbare, utrobique verò malignitatem magis cum corde communicari. In declinatione verò tantum abest, ut noceant, ut potius prudenter adhibita magnum afferant emolumentum, pacata reddendo omnia, vires roborando, & sanguinis tonum restaurando. Opportunè etiam dari posse in morborum incremento *l. r. Ballonius* observat.

Hanc in rem egregiè prodest electuarium mitigativum in febribus ardentibus, à *Zwelffero* descriptum *pharm. reg. class. 14. p. 885.*

juxta alios etiam in principio, resurgente Eleganter de hoc ipso disserit *Riverius l. 17. Prax. med. cap. 1. pag. 544.* ubi in febribus malignis, si magna sit vehementia symptomatum, non solùm recentem theriacam commendat, adeoq; opium in eâ adhuc vigens, sed etiam, præcipuè morbi principio vel augmento, laudanum opiatum ad gr. ij. cum alexipharmacis permixtum, cujus ra-

tiones ponderosæ ibidem videri queunt. Confer *D. D. Joh. Dan. Horstium judic. de chir. infus. p. 47.* ubi inter alia; crede mihi, *inquit*, in febribus malignis petechialibus, variolis &c. opiata utramque paginam absolvunt. Exempla etiam alia faustè adhibitorum opiatorum videri possunt ap. *D D. Herm. Grubium l. de medic. simpl. cognosc. p. 148.*

Nos quotidiano usu observavimus, longè feliciùs operari v.g. ℞am bezoardicam cum ℞â nostrâ anodynâ combinatam, quàm solitariam, refractâ tamen semper opiatorum dosi, ne nimis figendo sanguinem ad receptionem veneni cor magis disponant, quatenus ligant ferè tunc ipsius actionem, & contra id insurgendi promptitudinem. Hâc verò ratione salubrem opiatorum opem plus vice simplici experti sumus, & hoc ipso præcavimus alia timenda symptomata. Deinde, ubi nihilominus vigiliæ contumaciores ad se auxilium vocaverunt, cum temperatioribus bezoardicis & fixioribus non raró miscuimus opium, v.g. cum pulvere bezoardico, qualis est Sennerti vel noster, illudque interpositis præcipuè humectantibus & paucitatem acrimoniamque seri corrigentibus, non sine successu adhibuimus, idque tum aliàs sæpius, tum hoc ipso anno ante paucos menses in laborante continuâ malignâ febri studioso experti sumus proficuum, qui, aliàs tamen serosior, per aliquot dies delirabat, & jam floccos legere videbatur, cum signis instantium motuum convulsivorum, nihilominus tamen feliciter evasit.

Bezoardica cum opiatis feliciùs operantur, & volatilia.

& fixa cum humectantibus,

Nec temerè in his se gerere oportet medicum, nec timidè. Nos semper loco regulæ in his observavimus & respeximus serum, ut defectu ejusdem restituto humorum sub confœderationis jugum restituatur exorbitantia.

respectus enim habendus ad serum.

Sin solitaria opiata & in majori dosi indicent & cogant quasi crciumstantiæ, per se tamen ex speciali medendi methodo

Quandoq; urgentur ab indicantibus

thodo liquet, & ante & post illa bezoardicis vel fixis vel volatilibus, & inter illa v. g. ☉sis, esse insistendum, opium verò ut colophonem quendam accersendum, qui urgentiora debellet symptomata, motus furibundos compescat, orgasmum humorum sistat, & quæ alia indicantia attendi merentur.

præsertim in doloribus & fluxionibus,

Quando verò cum febribus junguntur dolores intensi, vel excretiones humorum quæcunque impetuosiores, in specie catarrhi, tusses, vomitus, diarrhœæ, &c. tutius longè & præsentius ex crebriori nostrâ experientiâ opiata officium præstant, quod infra exemplo pleuritidis & dysenteriæ reddemus clarius.

exceptis criticis.

Instante crisi vel die critico non temerè dandum opium, ne natura à conatu suo impediatur.

in peste prosunt opiata,

Idem ferè dicendum venit de *PESTE*: ubi methodus non ordinaria; sed extraordinaria & coacta quasi locum habet, pariter non tàm solitaria, quàm cum alexipharmacis sociata in usum vocanda opiata.

methodo coactâ,

Pulcrè hanc in rem *D. D. Gieselerus de peste Brunsuicensi obs. 36.* opiata, *ait*, cum sudorem soleant movere, etiam initio turgente materiâ quandoque cum fructu administrantur, tunc scilicet, ubi rectâ medendi methodo progredi non licet, ut in deliriis & vigiliis efferis, verùm paucâ quantitate, & admixtis alexipharmacis, uti ipse non semel in peste illâ fuit expertus.

& cum alexipharmacis,

Huic genuinum est testimonium *Joh. Hennemanni Reisingii*, qui in *ideâ loimode p. 38.* se expertum scire, *scribit*, quid opium possit, si alexipharmacis misceatur, in fervore hoc spiritali extinguendo. *Addit*, quando expulsivis miscetur in rectâ dosi, tunc spiritûs illius contagiosi motum sistere, ubi expulsivum medicamentum potest illum unà cum corrupto humore facilius à corde arcere & ad cutem propellere.

Hinc,

Hinc, uti jam sæpius diximus, opium antidotis & aliis medicamentis contra venena, & maximos quosque morbos rectè miscetur, ut conjunctim cum iisdem pluribus satisfaciat indicationibus. Hinc, quæ verba sunt *Gesneri l.1. epist.p.45.* ipsa theriaca plurimum habet opii, non quidem, ut fervorem aut acrimoniam aliorum mitiget, corrigatve, (frigidum enim non est) sed propter vim suam peculiarem, quâ tollit dolores, & subtiles ac penetrantes humores vaporesque venenosos coercet ac sistit, ut aliâ prius viâ evacuentur, quàm ad cor pertingant, tum quia sudorem movet. *Addit* idem vir doctissimus his loco epiphonematis: His antidotis opium aut similia aufer, animam abstuleris, hoc est, basin & vim præcipuam earundem. Confer. *Bont. animadvers. in Garc. c.4. p. 42.* *quibus rectè miscentur, exemplo theriacæ.*

Confirmant opiatorum in peste usum *Rondeletius, Platerus, Angelus Sala, Mindererus,* aliiq;. Videtur huic asserto contrarius *Rhases l. de pestil. c.6.* & *Diemerbrock l.3. de pest. c.8. p.233.* & lethalis eventus ab adhibitâ potione narcoticâ meminit *l.4. hist.49. p.302.* Sed mitiganda est sententia. Verum est, non principaliter & solùm somnum provocandum, omissâ malignitate, sed non efficitur eo ipso, nullum planè locum habere in peste opiata. *licet non sola aque conducant.*

Par ratio est in *VARIOLIS* & *MORBILLIS.* Licet enim in his pro negativâ contra opiatorum usum adduci possit, quòd spiritus quasi figat, & torpidos reddat, stuporemque inducat opium, ideoque eo abstinere satius ducatur, ubi expellere animus sit; Nihilominus si convulsionum advertantur indicia, si vigiliæ vel dolores graviores adsint, optimo consilio pulverem bezoardicum cum ZZ. nativâ selectissimâ, vel ♁ii, & ♁ diaph. & paucis granis magisterii anodyni feliciter eo in casu miscuimus. Accedit, quòd hoc pacto materia subtilis aliquo modo reddatur ad expel- *Usus opii in Variolis & morbillis.*

expellendum aptior, & alvi fluxus, uti aliàs à naturâ benè agente tunc ſtudioſè ſolet adſtringi, præcavetur.

in phrenitide, In *PHRENITIDE* ſpiritus effervescentes indomitos demulcet & coagulat laudanum opiatum ad iij. iv. vel plura grana datum. Sic Principi cuidam Germano phrenitide cum febre acutiſſimâ laboranti laudani gr. v. propinavit *Paracelſus*, quorum uſu ſex integras horas dormivit, & ſtatim febris abiit, ceu videre eſt in ejusdem *obſervatione 106.* & apud *Finck. enchir. dogmat. hermet. c.3. p.13.* Exempla alia videri poſſunt apud *Horſtium libr. 2. obſ. 25. pag. 92* & alios.

licet magis opportunè in declinatione, Quamvis febre vigente in phrenitide narcotica non omninò proſint, neque deſtinatum à medico ſcopum feriant, tamen opportunè & in declinatione morbi adhibita præclaros effectus edunt. Rationes curioſas adducit *Thom. Sydenham. meth. curand. febr. ſect. 2. p. 51.*

Certiſſimum *idem ibidem* pronunciat, laudanum vel alia narcotica quævis in principio, augmento vel ſtatu morbi ad ſymptoma hoc (phrenitidem) levandum vel non prodeſſe omninò, vel, quod ſæpe accidit, etiam obeſſe. Verum in ejusmodi morbi declinatione eadem mediocri doſi exhibita, v. g. die 12. vel, quod melius, 14. non ſine ſucceſſu uſurpari. Si per vires ægri liceat, decem vel duodecim horis ante narcotici uſum purgans præmittit. Sed quis neſcit, poſt 14. diem utplurimum morbos tales acutos extra periculi aleam poſitos? Aſſeri omninò poteſt, etiam

& dictis jam modis. h. l. cum bezoardicis & aliis morbo debitis ſuam manere opiatis laudem, etiam in initio, ſi inquietudines magnæ moleſtæ ſint, & vigiliæ laborioſæ vires infeſtent, & febrim augeant, vid. *Hartm. prax. chim. c. 8. p. 60.* ne quid tamen nimis.

CAPUT II.
Uſus opii in affectibus capitis.

Su-

Supervacaneum est adducere testimonia, adhibitorum feliciter opiatorum in *DOLORE CAPITIS* & ejusdem speciebus, maximè hemicraniâ. In hâc aliquoties post præmissa quæ addecet, sudorifera; inprimis verò non omisso vesicatorio, omne tulit punctum laudanum opiatum suasu nostro adhibitum, vel in *liquidâ* formâ, cum ⊖li cephalico, vel in *solidâ* cum mineralibus anodynam habentibus & cephalicam vim, v.g. cum specifico cephalico remixtum. In cephalalgiâ urgente *Eustach. Rudius* dat gr. ij vel iij. opii correcti cum croco *l.1. de hum. corp. affect. c. 1. p. 9.* maximè à causâ calidâ, à quâ dolores pertinaces fiunt. *Cephalalgiæ & hemicraniæ debetur opium,*

Usus opiatorum non minimus est in *VERTIGINE*, autore *Tralliano lib. 5. cap. 4.* ubi diacodium commendat illis, quibus vertigines ob calidos vapores ex ventre, aut corde, aut jecore ascendentes oboriuntur. Laudanum opiatum sacra sæpe est anchora, figendo humores & subtiles spiritus, sive in capite ipso proprio vitio extra ordinem in circulum motos, sive, quod frequentius contingere vidimus, ab hypochondriis illuc derivatâ labe. *nec vertiginosis incassum datur,*

Hypochondriacus vir magnificus, cum inter alia symptomata pateretur vertiginem adeò, ut in sublime trahi & hinc rotari videretur, non sine metu lapsus subitanei in terram; feliciter curabatur ♂libus liquidis, Tinctura v.g. ♂ cum arcano ♀ per infusionem paratâ, essentiâ ♂ ⊖tâ antiscorbuticâ, combinatione ⊖l. ✳ci & terræ Japponicæ extractâ elegantissimâ, & pilulis confortantibus cephalicis ex ladani extracto, specifico cephalico & laudano opiato confectis, quarum usum plus vice simplici experti sumus & in aliis salutarem. Profuisse in vertigine opiatum hoc laudanum, experientiâ suâ confirmat *B. Rolfincius* noster *Dissert. VI. de affect. capit. p. 34.*

nec maniacis, An in *MANIA*, aliisque deliriis, opiata conveniant, lis eſt inter ſcriptores medicos.

Taxavit eo nomine ſuo jam tempore ſectæ ſuæ contrarios, *Cœlius Aurelianus l.1. tard. paſſ. c.5.* quod cupiant certis medicaminibus maniacis ſomnos altos efficere, papavere foventes, & preſſuram potius atque gravationem capitis, non ſomnum ingerentes.

licet id negare videatur inter alios Helmontius, Advertant, *Helmontius* inſurgit, qui amentes per ſoporativa ſanare intendunt. Nam narcotica vix ſomnum conciliant amentibus quadruplâ doſi, ſed amentiam inſuper augent *l. retenta p.382.* Confirmat idem *jus duumvir.§. 56.p.191.* ubi *ait*, ſæpe per immania ſoporifera maniæ ſuccurrere fruſtra eſt tentatum. In quadruplo ſui nempe vix ſomnum conciliant: ideoque terrore plena eſt eorundem exhibitio. At non minuitur furor per ſopores aut vincula. Narcotica namque dant ſomnum ſomniaque moleſta.

Et *libro de lithiaſ. cap. 9. text. 84*, qui maniam opiatis *ob varias rationes recenſitas,* compeſcere ſatagunt, inſigniter errare docet. 1. cùm omne opiatum in ſe ſit amens, quia amentia nil præter ſomnium vigilans. 2. vix decupla opii doſis ſomnum amenti conciliet, minori autem doſi efficiatur nihil. Ergò, innuere *vult*, vel fruſtrà adhiberi, vel cum ſummo periculo. 3. differre, *ait*, ſomnum ſponte propriâ amenti obvenientem, illum enim, ut ex causâ bonâ provenit, ita & ſanitatis præcurſorem indicem, amentiam ſolutum iri, ſpondere, ſomnum verò ab opiatis excitatum laborem adferre, & conſequenter malum eſſe. 4. addit, quòd in opio ſit connexum aliquod virus, unde lethalia papavera ſomno decantata.

& quod præferendum ſit ♀ ⊕li, Ipſe verò extollit in ♀e ⊕li deliteſcens ſomniferum ſaccharinum, quod ſuavem apportet ſomnum, cum facultatum principum inſtauratione.

Omnia

Omnia hæc hypothesi innituntur illi, dari verum 🜍 ⊕li anodynum, cujus præparandi ratio legitima vulgò in Paracelso, aliisque desideratur. Neque enim processus à *Quercetano, Penoto, Hartmanno* &c. propositi expectationi æquè satisfaciunt. Alii in ⊕lo vim talem soporiferam & anodynam planè negant. De processu verò Helmontiano 🜍is hujus pluribus agemus in *Diatr. nostrâ de* ⊖ **co.* *cujus successus dubius aliis.*

Concedimus utique Helmontio, medicamentum à se sub 🜍is hujus ⊕li nomine commendatum prodesse posse maniacis, edocti experientiâ, in ⊕lo & ⊖le *co vim cephalicam insignem, in melancholicis & maniacis sæpissimè nobis comprobatam delitescere. Verùm eo ipso non tollitur opiatorum in deliriis usus.

Si Helmontium rectius attendimus, videtur seipsum explicare *l.c. jus duumvir.* §.*57*, *innuens*, mentem suam fuisse, non, quòd omninò opiata non danda sint maniacis & melancholicis, sed solùm, non ut medicamentum primarium, non solum; sed causam esse attendendam, quæ in hypochondrio sedeat plerumque. Quin ipse paulò ante dixerat §.*40*. opiata suspendere lienem ab operosâ phantasmatum seriorum exercitatione. Jam verò delirantes diversimodis phantasmatibus continuò quasi urgentur, operosè & seriò in absurda labuntur, emotâ ex orbitâ suâ, ut sic loquamur, ratione. *Conciliatur & ad bonum sensum trahitur Helmontius.*

Observarunt *alii*, dato opiato laudano ægros maniacos & melancholicos evigilantes majores insaniæ persensisse stimulos, quibus urgentibus in proximos furunt.

Sed non sola opiata adhibenda sunt. Præmittenda sunt universalia, V.S. purgatio, alterantia, humectantia, & refrigerantia. Seri enim defectus præcipuè in causâ est, quòd opiata non possint vires suas exerere, quod 🜍e *neque enim sola opiata rem absolvunt.*

balſamico opii gravidum eo ipſo irrigare poros cerebri, & ſpiritus demulcere ſupra evicimus. His non juvantibus, quid obſtat, quò minus opiatis ſanguinem fervidiorem atque inordinatè motum ſiſtamus, ſomnum, cujus defectus præ reliquis urget, provocemus, cum à vigiliis non interpolatis delirium augeatur, ſicque ſpirituum effrenem & inordinatum impetum ligantes ægrum liberemus? Volatilitas ergò bilis obtundenda v.g. acidis & figenda opiatis, quibus ſolummodo ſæpe maniacos curatos novimus, non neglectâ ſeri reſtitutione proportionatâ.

ſed præmiſſis præmittendis adhibita, Non agere opiata in his, niſi auctiori doſi, non obſtat. Si enim mediocri doſi datum non proſit, aſcendendum ulterius, ut indicatum indicanti reſpondeat.

Delirare quoſdam magis à dato opio, concedi poteſt, & veriſſimum eſt in iis, quibus ſerum parcius eſt, & 🜍 ſanguinis prædominatur, idem tamen non valet in omnibus. Reliqua ulteriori diſcuſſione non opus habent. Somnus itaque, elogio *P. Æginetæ l. 1. cap. 97.* divinam illam auræ particulam, mentem ſcilicet furentem, emendare conſvevit.

cum feras ipſas mulceat, Scribit *Petr. Victor l. 4. var. lect. p. 46.* tigrim, quæ catenis etiam vincta, tutò tractari non potuiſſet, opio in ſtuporem conjici neceſſum fuiſſe, (quod tamen cum ſucco mandragoræ omninò videtur confundere,) ne per urbem ad ſpectaculum deducta læderet. Ferinum furorem maniacorum ligat opium, ne irruant, & lædant obvios.

& materiam figat, Eleganter *Paracelſus l. de morb. ament. Tr. 2. c. 2. p. 501.* remedia maniæ dividit in alterantia, & figentia materiam peccantem. Utrorumque exempla proponit plura, figentia verò conſtituit opiata, eademque de meliori commendat.

teſte experientiâ. Exempla feliciter adhibitorum opiatorum in maniâ,

cum

cum cordialibus & humectantibus, videri possunt apud *Hildan. cent.4. obs.9. p.293.* in melancholiâ ad maniam vergente *Horst. l.10. obs.3.* aliosque.

Nos in iisdem casibus aliquoties utiliter in usum vocavimus opiata, præmittentes vel emetica, vel purgantia, & præter alia appropriata interponentes modò acida, modò urinosa, in furore uterino bezoardicum ♃le, ZZrin nativam, alia.

In *EPILEPSIA,* sedativa seu narcotica & in specie opium, ritè tamen præparata *Paracelsus l.c. cap.1. p.499.* commendat. Hæc, doctissimè *ait,* mirabilem contra caducum habere efficaciam, si cum volatilibus misceantur. Repetit idem præconium & dicit, si v.g. cum arcano ⊕li misceantur opiata, prodesse in epilepsiâ, ultra quàm credi possit. *Epilepticis commendatum opium,*

Neque id immeritò, sive id fieri credatur, quia acrimoniam humorum vellicantium sistant, sive eorundem viscididatem incidant, sive ligent in centro, & partem roborent, adeoque vapores & spiritus morbificos congelent, dissipent & confortatis visceribus propellant, & epilepticum spasmum inhibeant. Hinc eadem antepilepticis, ~ ⊕li volatili, elixirio cephalico cum ~ urinoso, in formâ liquidâ, essentia v.g. anodyna, pulveribusque cephalicis in formâ siccâ cum fructu miscentur, præcipuè, si v.g. in infantibus ipsisque adultis tormina & partium membranosarum vellicationes adsint, quod internam epilepsiam vulgò vocant, quod multis probare possemus experimentis. Hinc, monitore *Sennerto l.1. prax. part.II. cap.3. p.594.* ubi paroxysmi epileptici instantis signa præsentit æger, pilula una laudani opiati, cujus partibus quatuor una olei camphoræ admixta fuerit, assumi potest. *cum epilepticis datum, etiam ad avertendum paroxysmum,*

Hinc *Quercetanus tetr. aff. cap. c.16. p.214.* nepenthes suum epilepsiæ promptissimum ac singulare afferre subsi-

 dium,

dium, *scribit.* Exemplum hujus rei observatum in puellâ bimulâ trium horarum convulsione laborante, nepenthe opiato curatâ, extat apud *Cratonem l.1. epist. p.330.*

Sed cautè. Videndum tamen hîc, ne, si natura ad exteriora contendit materiam morbificam depellere, motu hoc inhibito restitans circa cor materia suffocationem excitet, quale exemplum contigisse ante aliquot annos novimus.

Catarrhis opium fert opem tenuioribus & acrioribus. Si *CATARRHI* deplui à capite, ex sententiâ veterum, seu solutum quasi in cloacam sanguinis excrementum negotium facessat, & tenuitate suâ acredineque molestet, opium opem fert, tum causæ radicalis respectu, tum producti posterioris intuitu. Si ad unum vel alterum granum detur laudanum opiatum, ad miraculum usque catarrhos sistit, eosque ita ad πεπασμὸν deducit, ut sine noxâ & periculo excerni facilè possint.

Celebris medicus, cùm catarrhis tenuibus serosis affligeretur frequenter, trochiscos narcoticos Plateri semper pro comitibus secum habebat. Nos in iisdem casibus feliciter sæpenumerò suasimus opiata, quæ ob hanc suam ἐνέργειαν merentur, ut κατ᾽ ἐξοχὴν nominentur anticatarrhalia medicamenta, Flußpulver/Flußpillen/ Flußessentz/ & hoc ipso nomine lubentius ab ægris adsumuntur.

CAPUT III.
In affectibus thoracis opium commendat.

In tussi benè se gerit opium, IN *TUSSI* optimè se gerunt opiata, præcipuè, ὅταν λεπτόν ᾖ καὶ δριμὺ τὸ ἐπιῤῥέον, καὶ ὁ θώραξ οὐκ ἔστιν ἔχων περιττώματος πλῆθος, *quando id quod influit, tenue est & acre, thoraxque recrementi copiam non habet,* & quibus fluxio tenuis à capite in asperam arteriam defluit, quæ propter insequentes

tes tusses dormire non permittit. Πάνυ γὰρ δεῖ συμμέτρως διδόμενα κάλλιστα, καὶ ὠφελιμώτατα, καὶ παλαιὰς βῆχας ὑπὸ λεπτοῦ ῥεύματος γινομένας ἰώμενα. *Nam cùm moderatè efferuntur, præstantissima sunt utilissimaque, & veteres tusses à tenui fluxione concitatas persanant.*

Hoc ipso modo in suffocationem molientibus catarrhis insigniter prosunt, tussim tollunt, materiam peccantem coquunt, & ad naturalem statum deducunt, ut & excerni possit, & sine molestiâ id fiat. *incrassando & coquendo humores tenues,*

Sunt verè ὑγιεία καὶ μυστήριον. Quin nulla tussis sine opiatis feliciter tàm citò, tàm jucundè & tutò tollitur.

Licet enim, ubi viscosi, crassi & glutinosi humores in bronchiis pulmonum continentur, & abundant, minus conveniant, & suffocationem intentare queant, est tamen illis & in hoc casu suus locus, refractâ secundariâ dosi, si δεόντως *decenter* cum incidentibus vel maritentur vel interponantur, cum & ipsa incisionem & attenuationem hoc modo juvent, & impetum sistendo, naturam roborent, ut feliciùs excerni possint. *moderando crassos,*

Meritò igitur in tussi hæc commendat præter veteres, inprimis *Trallianum l.5.c.4. Helmontius libro jus duumviratus inscripto* §.62. faciunt enim non solùm, ut melius longiusque aut quietius dormiant, sed, observante *eodem*, etsi insomnes nihilominus urgent noctes, tussim tamen pacant, & copiosa flava compactaque sputa compescunt, ut materia vitiosa imminuatur, & πεπασμῷ præcedente in melius mutetur. Commendat in specie laudanum opiatum Paracelsi, ut secundum ejusdem principia, indignatio archæi sopiatur. *archæum sopit.*

In priori casu etiam sola dari possunt, ut acredo humorum salsorum & serosorum corrigatur, illorumque ἐπιρροὴ in pulmones cohibeatur, in altero remixta, ut cum e-

lixirio pectorali, &c. Hæc, verbis *Octavii Horatiani*, *l.2. part.2.c.7.* (ubi pro apium, rectiùs videtur legi opium) & coagulare valent phlegmata, & somnos invitant; hæc sui naturâ & soluta constringunt, & beneficio præstanti, tussire minus faciunt dormientes.

Asthmati non inconveniens opium,

An verò in *ASTHMATE* opiata convenire possint, non immeritò disquiritur. Vulgò quidem parum de usu contra hunc affectum constat, quin prohiberi potius solent, ut quæ respirationem potius difficiliorem reddant, quàm facilitent.

præcordiali, interpositis ♂libus,

Nos in asthmate præcordiali præmisso emetico, utiliter dedimus tum fomitem in hypochondriis respicientia, ♂lia, præsertim ⊕lata, tum eundem sedantia, opiata, quæ & resolvunt in grumos aptum sanguinem, & prohibent vapores, ne vel ad diaphragma vel ad pulmones ferantur, & hoc modo feliciter invenere auxilium suspiriosi, quibus etiam elixir pectorale nostrum cum ⁓*ci volatili, vel gummi etiam *ci commodè interposuimus, cum aliis resolventibus ex spermate ceti, minerâ ☉ri, lacte ♀, ♁ diaphor. cum præcipitantibus aliis.

Laborabat asthmate sæpissimè & per intervalla primum, ultimis annis verò prope continuò vir primarius, cum sputo purulento, aliàs arthriticis quoque passionibus frequenter afflictus, hic verò à nullo medicamento majorem sentiebat opem, quàm ab opiatis, quibus circa noctem datis, manè altero coctam aliquantò materiam excernebat & liberius spirabat. Post mortem à nobis apertum corpus exhibebat pulmones undique & undique firmissimè adnatos, & aquâ purulentâ plenos.

& à fluxili materiâ orto.

Cum itaque certum sit, sæpe asthma fieri etiam à fluxili materiâ, quæ apta nata est pulmonum bronchia obstruere, quod hoc loco latius probare instituti nostri non est,

cur

cur non utilissimè illi opponantur opiata? Cùm ex hypochondriis tantum nō semper eleventur hi vapores ac halitus ad thoracem, & motum diaphragmatis juxta ac pulmonis interturbent, quidni ligatâ per eadem & fixatâ primigeniâ labe, opiata debeantur asthmati? Taceo virtutem, quam habet resolvendi & disjiciendi humores, quo nomine theriaca etiam non raro commendata fuit etiam apud veteres suspiriosis & anhelosis, modò ἀβλαβῶς omnia fiant, & benè consideratis circumstantiis, sicuti ineptum foret, in asthmate hydropicorum, sicubi restagnans ichor, spiritalibus jam intentat periculum, aliisque ejus generis speciebus, opiatis uti.

In *PLEURITIDE* narcotica opiata fugienda esse, sedulò inculcat *Trallianus l.6. c.1.* *Φεῦγε δὲ inquit, τὴν διὰ κωδειῶν καὶ τὸ Φιλώνειον, καὶ ἄλλο τι τῶν παρηγορικῶν φαρμάκων. κινδύνους γὰρ μεγίστους ἀποφέρουσι, δυσανάγωγα πάντα τὰ ὑγρὰ ἐργαζόμενα, μετὰ τοῦ μεταβάλλειν καὶ νεκροῦν καὶ τὴν δύναμιν. Fugito autem diacodium, & Philonium, aut aliud quoddam leniens medicamentum, maxima namque pericula inducunt, dum omnes humores eductioni contumaces reddunt, præterquam, quod etiam vires prosternant, reddantque emortuas.* (Pleuritidis specificum opium,)

Idem tamen *ibidem* ipse hoc limitat, eademque concedit, εἰ δὲ ἡ ὀδύνη σφοδρὰ καὶ ἀκαρτέρητος, ἢ καὶ ἀγρυπνία πολλὴ τῆς δυνάμεως ἐῤῥωμένης, *si dolor vehemens, & intolerabilis urgeat, vel etiam vigiliæ multæ viribus robustis torqueant.*

Nos non dubitamus specificis antipleuriticis accensere opiata. Si enim in principio morbi opponantur bezoardica volatilia, v.g. ℞ra bezoardica, cum essentiâ anodynâ nostrâ remixta, parciùs sc. sub dictum initium, succedente verò tempore, præsertim circa declinationem magis eadem maritentur specificis fixioribus, ut cum *dent. apr. philos. ppt. lapid. ♋. mandib. luc. pisc. ō diaph. ZZ. nat.* ana (observatâ speciali medendi methodo, maximè circa declinationem,)

℈j. *laudani opiati* g. j. vel ij. dici non potest, quàm promtè morbus auscultet medico. Expectoratio hinc melior succedit, vires confortantur, & ipse morbus felicius longè ad finem decurrit, & hoc pacto sæpissimè, etiam absque ullâ V. S. restituimus pleuriticos. Omittimus alias rationes, quæ ex præcedentibus colligi possunt, ne eadem toties repetamus. Adeoque effatum Apollineum *Gabrielis Fontani medic. antihermet. p.418.* minus tale est, narcoticorum & soporiferorum remediorum usum in pleuritidis dolore etiam urgentissimo esse nocentissimum.

& in epidemiâ. In pleuritide epidemiâ & pestilentiali ex sero scorbutico, laudanum opiatum commendat *Drawitius Tr. de scorbut. sect. 7. p.242.* etiam in vulgari seu simplici *ibid. pag.252.*

Pulveris antipleuritici autoris encomium. Hoc ipso nostro pulvere dato mirandos sæpius effectus vidimus non solùm in verâ pleuritide, verùm etiam in aliis pectoris apostematibus, adeò, ut & aliquoties præsentaneo cum levamine per alvum purulentam materiam inde evacuatam viderimus. Et hic ipse longè excellentior est, quàm alii etiam secretissimorum nomine hinc inde commendati. Notavi etiam ☉sa & ♀rata talibus casibus antipleuriticis remixta paulò gravius ægros affecisse, unde hactenus majori cum fructu eadem his exclusimus, non ignari nihilominus, quantoperè & prosint aliàs & commendentur.

Quibus phthisicis & quomodo propinandum opium. In *PHTHISI* optimum est opium, si proveniat morbus à καταῤῥοπῆ humorum acrium, salsorum ad pectus, vel à sputo sanguinis; sublatis enim hisce, ceu causis, tollitur consequens, seu producendum.

In phthisicis verò ab ulcere pulmonis, annotante *B. Rolfincio chim. l. A. F. R. l.4. s.3. c.6.* inhibet & sistit sputum. Inde periculosa ejus exhibitio. Suffocantur inde ægri non rarò, qui unum aut alterum diem supervivere potuissent.

Re-

Respiciendum est semper ad expectorationem facilem, quamdiu illa benè procedit, prorogatur vita phthisicorum. Sin supprimatur, opiatis dosi ordinariâ adhibitis, noxa præstò est. Dosi verò minori refractâ, quæ distinctio quàm maximè attendi meretur, commodè in usum vocari & cum aliis misceri potest.

In *CORDIS* affectibus quidem non primariò & solitariè prodest opium, unde inter cardiaca propriè & strictè dicta locum non obtinet, nihilominus, ubi virium exolutione spiritus deficiunt, aliquoties profuit opii grani unius tertiam partem cordialibus reficientibus admiscere, & maximam præstitit utilitatem. Hoc enim modo non solùm spiritibus materia suppeditatur, sed & eorum dissolutio prohibetur, unde maximus virium lapsus dependet, ceu optimè alicubi observat *Kyperus*, adeoque suo modo confortat quoque opium spiritus. *in affectibus cordis, à resolutione virium,*

Debetur opium grumescentiæ sanguinis, quam lipothymiæ, syncopes & palpitationis cordis causam adduximus *Ephemer. German. ann. II. observ. 197. p. 298.* crassiores partes ejusdem resolvit, tenuiores alterat & dissipat, acriores verò temperat & corrigit. *sanguinis grumescentiâ,*

Hinc in ejusmodi ægris lipothymiâ sc. syncope & cordis palpitatione laborantibus, quæ symptomata sanè in hypochondriacis sæpissimè observavimus, cessantibus etiam in prioribus omnibus operationibus animalibus & vitalibus ad sensum, nil præsentius invenimus & consultius, quàm resolventia & præcipitantia opiata per vices adhibita. Abegimus affectum & illum præcavimus his solis. *in syncope & palpitatione cordis,*

In usu nobis est eum in finem *pulvis absorbens* dictus ex ⊕lo ♂, cum ♁ diaph. vel in mulierib. bez. ♃, conchis, lap. ♋. coralliis & cinnabari compositus, ita, ut singula dosis constet grano uno solùm vel altero ⊕li ♂, & tota compositio recipiat simul opium. v. g. *pulveris absorbentis VVedeliani descriptio,*

℞ *Oli ♂* g. vj. *concb. ppt. lap. ♋ ppt.*
corallior. ♁ diaph. ZZ. nat. a. ℈ß.
laud. op. g. j. M. F. pulvis. D. in chartâ S. uff 6. mahl. Poteſt dari pro circumſtantiarum urgentiâ ſingulis horis, cum aquis cinamomi, meliſſ. aliisque ſpirituoſis, vel ſolum cum vehiculis domeſticis cereviſiâ vel vino. Addere etiam licet pro ditioribus, ſi cui id libeat, perlas, lap. bezoar, ol. cinam. & alia.

ejusque uſus in dictis & uterinis malis. Non poſſum ſatis deprædicare effectus, quos ab hoc uno pulvere vidi, quàm citò omnia conquieverint inde ſymptomata, quàm feliciter tono ſuo reſtitutus ſanguis, quàm optimè etiam ſymptomata hyſterica huic ipſi morē geſſerint, ſubſecuto ſæpius vomitu cum maximo juvamine, ceu ab ejusmodi reſolventibus novum non eſt in praxi, & alvum & vomitum quandoque cieri. Præferendus eo nomine hic meritò tot ſirupis, ſpeciebus & compoſitionibus cordialibus.

Caput IV.

In morbis infimi ventris, & quidem Ventriculi & hypochondriorum, quid opium poſſit, explanat.

In cholerâ opii uſus, CHOLERA humida, à phlogoſi ventriculi, ſedanda eſt laudano & adſtringentibus refrigerantibus, non pulveribus ſtomachicis calidis, ait *Riolan. enchir. anat. p. 123.*

cum cautelâ, Cavendum tamen eſt, ne intempeſtivâ operâ vomitum in illo morbo opiatis cohibere ſatagentes, eo cohibito, non minus periculoſam malorum catervam invehamus. Permittenda acribus humoribus corruptisque tantiſper evacuatio, donec ſufficienter depletis iis, viribus ſuccurri poſſit roborantibus & ſiſtentibus. Sin

Sin autem urgeat ſymptoma, absque omni metu cordatè iis uti licet ſtatim. Ita *Riverius cent. 3. obſ. 85.* tertianâ malignâ mediâ æſtate laboranti, cum tertiâ acceſſione tanta conjungeretur humoris birioſi malignitas & ferocia, ut concitaretur vomitus, ac alvi fluxus frequens cum ſummo ægri periculo & maximâ virium jacturâ, cum felici ſucceſſu propinavit laudani opiati gr. iv. *ſi urgeat ſymptoma.*

Nos eſſentiam theriacalem cum anodynâ conjunctam feliciter eo caſu adhibuimus ſæpiſſimè, dando eandem vel miſcendo cum ▽ cinam. c.v. aq. menthæ, aliisque, unde ſtatim ſimul & ſemel ſæpenumerò omnia conquieverunt.

CARDIALGIAM ſolantur opiata. Urgente *dolore inflammatorio*, cum lenientibus ea admiſceri poſſunt in paucâ quantitate: ſic enim neque actionem ventriculi impedient, dolori ſuccurrent, & intemperiem imminuent, verba ſunt *Ludov. Septal. l. 7. animadverſ.* § 3 *p 221.* Hinc *Albucaſis* non revelandum remedium in dolore ventriculi vocat deſtillatum opii cum capitibus allii apud *Holler. l 1 de morb intern. c. 32. p. 532* juxta alios cum decocto fl chamæmeli datum laudanum ſtatim juvat. Miſcuimus eo caſu lubenter opium 1. cum *carminativis*. Vietor cardialgiâ laborans, cum ſummâ anxietate, adſumptâ doſi eſſentiæ carminativæ cum anodynæ paucis guttis, extemplò levabatur, magno cum nominis incremento, initio quippe praxeos id contingebat noſtræ 2. cum *præcipitantibus & oleoſis*. Fœmina, coriarii conjux, 46. ann. dyſenteriâ graviſſimè decumbebat anno 1669. accedebat ſingultus, & cardialgia cum tanto ardore oris ventriculi, ut prunam ſe ibi ſentire quereretur, ſpe vitæ ferè omni abjectâ; dedimus pulverem ⚗tem ex conchis & lap ♋. c. pulv. Bezoard. ol. caryophyll. & opio parum. Dictum factum omnis conquievit ardor, omnis dolor, omneque periculum evanuit. *Solatur opium cardialgiam.*

Singultum, In *SINGULTU* quovis curando præ aliis omnibus conducere opiata, verissimè scribit *Sylvius l. 1. prax. c. 23. p. 325. §. 19.*

Usi sumus egregio cum successu opiatis in singultu tum alio, tum inprimis convulsivo, aliquoties. Commiscuimus ex castoreo parata in liquidâ vel solidâ formâ, neque unquam nos frustratus est eventus.

Vomitus, *VOMITUS* sistunt opiata, sive ab hypercatharsi eveniant, ubi vel sola essentia theriacalis cum aq. cinamomi sufficit, vel præbium opiati alius medicamenti, sive ab aliis causis irritetur ad ἀνδιαθαρσιν hanc & supinitatem ventriculi natura. Hîc illud observavimus singulare, quòd sæpe à propinatâ laudani opiati unâ vel alterâ pilulâ unicus rediit vomitus; quasi confortata natura reliquum omne ejicere molestum satagat, dehinc verò quievit prorsus. Notabile & illud est, solidam pilularem formam aliis omnibus esse in hoc affectu præferendam, nisi quid impediat. *præcipuè pilulari formâ,* Soliti sumus dosin pilularem quandoque theriacæ miscere & confectioni alkermes, sicque formâ boli felicem eundem obtinuimus effectum. Addi etiam possunt ol. menthæ vel cinamomi gtt. j. vel altera.

Rationes horum ex supra dictis de usu generali patent.

Βέλιμον, In *APPETITU NIMIO* aliquot vicibus suppetias nobis tulit opium. Vir nobilis hypochondriacus, delatis ad ventriculum humoribus acidis & acribus, eumque ἐυαίσθητον aliàs solicitantibus, laborabat fame immodicâ, quæ nullis sedari poterat cibis. Dedimus ol. ♀ri per deliquium & sub noctem paucas doses opiati pulveris absorbentis, & sublatus fuit molestus ille affectus penitus. Hinc in aucto appetitu, si malum sit contumax, ad opiata confugere licet, quod præcipuè in βελίμῳ propriè dicto locum habet.

Huc

Huc adeste *HYPOCHONDRIACI, SCORBUTICI*, qui indies novis affligimini ſymptomatibus, doloribus, vigiliis, aliisque, promtum habete remedium, opium. *hypochondriacum affectum & ſcorbutum,*

Lubet hæc illuſtrare non tàm noſtrâ frequenti experientiâ, quàm celeberrimi viri, & non ſolùm de Principum & Electorum aulis, urbibusque primariis, ſed potiſſimum de medicinâ noſtrâ longè meritiſſimi *Dn. D. Johannis Danielis Horſtii.* Ita verò laudatiſſimus vir in literis ante aliquot menſes ad me datis: Singularem caſum hiſce diebus notavi hypochondriaci cujusdam, opiatis reſtituti. Is à cachexiâ ſcorbuticâ varia paſſus ſymptomata: ſtupiditatem, vigilias, anorexiam, tremorem & tetras convulſiones epilepticas, præmiſſis præmittendis, opiatis feliciter reſtitutus eſt, præter omnium ſpem & expectationem. Tàm ſæva, multiplicia & gravia ſymptomata & mihi & adſtantibus animum ita turbarunt, ad actum putaverimus. Tandem poſt reiteratas & ſæpius exhibitas opiatas medicinas incidit in ſomnum x. horarum, ex quo expergefactus totus mutatus erat, & ab enumeratis ſymptomatibus planè liber, non ſine adſtantium ſummâ admiratione. Affinis ejus illuſtr. VVilhelmus Curtius, Regis Angliæ Conſiliarius & Eques Baronettus, nobis jam præſens, licet de mœrore, vigiliis & ſervitiis laſſus, neſcio quâ hilaritate compulſus ad carmen eſt, idque paucis horis condidit, tradiditque filio adhuc ſcilicet prætextato, qui id mihi primo mane tanquam ſuos labores porrigeret: *eorumque varia ſymptomata,*

Hippocrates quæ ſparſa dedit prognoſtica fati
in Fago erant tremulo conſpicienda ſimul:
Sex ſoles Lunæque exſomnes, trux epilepſis
& pulſus nullus, nulla ſalutis avis.
Præfica jam planctu diras placaverat umbras,
& dederant anceps murmura noſtra VALE.

Fortior at Parcis certamen ut Horstius intrat,
jam lassâ Lachesis projicit arma manu,
Cardiacis, opio nequiens obsistere Clotho,
nec purga-cerebro Cerberus bellebore.
Rem gratam liceat saltem laudare modestè:
Gratior est nobis Horstius Hippocrate.

Præcipuè si convulsiva irritatio accedat,

Rectè hinc in scorbuticorum quibusdam affectionibus, inquit *VVillisius Tr. de scorbut. c. 10. p. 323.* se malle quovis præterea medicamentorum genere, quàm opiatorum usu destitui, nec enim solummodò contrà dolores & vigilias pertinaces, verùm in paroxysmis asthmaticis in vomitu, diarrhœâ, quin etiam in vertigine & pathematis convulsivis, quoties natura suprà modum irritata inordinationes immaniores concipit, nullum præstantius remedium sæpius expertus est, quàm ut narcotico tuto adhibito somnus concilietur.

ad minimum mitigat.

Et licet in doloribus v. g. scorbuticorum non intermissio totalis, infallibiliter tamen insignis mitigatio sequitur, teste *Drawitio de scorb. f. 8. p. 330.*

CAPUT V.

Opii usus in intestinorum symptomatibus.

An in colicâ opium prosit?

IN *COLICA* quibusdam malè audiunt opiata, tùm, quod solùm errore relevationis fallant, ob præsentis temporis perditum sensum, hebetudine partium suffectâ, quæ verba sunt *Cœl. Aurel. tard. pass. l. 4. c. 7.* tum, etsi mox omnem dolorem tollant, plerumque tamen eorundem usum contractura membrorum sequatur, & hinc vitanda esse præcipit *Muffaz in prax. Mss.*

Obj.

Quin ipse *Pergamenus* antidota ex opio, mandragorâ, al-

terco

terco & styrace, cautè usurpanda ait in intestini laxioris doloribus *comm. in 6. epid. & 5. aph. comment. 13* ista enim membra circumrefrigerantia, ut iterum ab iisdem causis offendantur, paratiora efficere.

Neutrum tamen argumentum tanti est, ut usum opiatorum in colicis excludere omninò possit, modò non fœcum in intestinis adsit infarctus, cui prius medendum est. Opium binis rationibus colicis auxiliatricem præbet operam, 1. *per se*, quando efferato dolores persistunt freno, aliisque cedere renuunt medicamentis, quo passu potest dari laudanum opiatum, vel magisterium anodynum, cum oleis carminativis. Nos utiliter solemus uti essentiâ nostrâ carminativâ cum anodynâ in aq. aneth. cort. aurant. &c. Est verò hæc: *Resp. affirmando. Confert per se,*

℞ *rad. zedoar.* ℥j. *carlin. galang.* a. ℥ß.
cort. aurant. sem. anis. carv. fl. chamam. Rom. a. ʒij.
caryophyll. aromat. bacc. laur. acor. ver. a. ʒiß.
macis ʒj. M Extrahantur contusa & concisa g. m. cum 🜄 *cort. citr.* acidulato satis 🜄u ☉, qui extractione per aliquod tempus factâ addi debet. Dosis gtt. xx. xxx. Inde observavimus sæpius præsentaneo cum effectu sublatum omnem dolorem.

Præcipuè verò convenit opium in colicâ biliosâ, calidiore temperie præditis, & ob tenuem acremque dolorem dolentibus. His enim non solùm non nocent talia anodyna, sed magis opitulantur, dum tenuem, acrem & biliosum humorem crassum reddunt, ad concoctionem perducunt, ad bonamque temperiem convertunt, non refrigerando, sed acrimoniam corrigendo, & flatus discutiendo. Vid. *Trallian. l. 10. c. 1.*

2. Opiata colicis conferunt cum *purgantibus* mixta. Hæc enim purgantia ægrè sæpius retinent colici, ἀναῤῥοπία *& cum purgantibus,*

humo-

humorum ad ventriculum factâ, ideoque vel acida addenda, -ᐧ-ᐧ⊖, ⊕li &c. vel laudanum opiatum refractâ dosi miscendum. Non enim sufflaminat tunc operationẽ purgantis medicamenti, sed juvat, & simul dolores sedat. Cum enim natura hoc modo roboretur, fortius exsurgit, ut medicamentum καταπεπτικὸν in actum deducat, hosticamque exturbet materiam. Vid. *River.* passim *in obs. Thoner. l.3. obs.5.* & alios, inprimis *Erastum disp. contra Paracels. part.4. p.248.* ubi in colicâ ℥j. spec. hieræ vel aloes adjicit opii & castorei a. g. j. vel sesquigranum, interdum etiam duo, quod facere se *addit*, ne diutius quam par est intra corpus maneant, *pag. 249.*

dosi refractâ etiam cum emeticis. Quidam tunc purgantia in majori dosi danda esse volunt, si opiata misceantur. Imò etiam cum emeticis, sed quantitate parvâ jungi possunt opiata. Vid. *Sylv. prax. l.1. cap.15. §.29. p.187.*

Ileo convenit opium, In *ILEO*, ubi implacabilis dolorum sævitia torquet, anchora sacra & extremum sunt solatium opiata; laudani e. g. granum unum vel alterum per se dari potest, vel, ut in colicâ annotatum, unâ cum purgantibus, ut unâ tollatur fideliâ & dolor & materia morbifica, vel quod nos facere *ante purgantia quoque.* consvevimus, primò opiato nepenthe doloribus succurratur, hinc purgante exstimulentur alvinæ feces & vitiosi humores.

Utut verò ratio utiq; consulenda sit, ne fortè agonisanti & desperato jam iliaco propinetur, indeque sinister eventus consequens vel medicamento, quod multos juvit, vel medico imputetur. In his binis tamen, purgantibus scilicet & opiatis, unica versatur iliacorum salus.

Exemplum hujus rei dedimus & consignavimus *ann.II. Ephemer. German. obs.238. p.340.* quod ibi videri potest, neque enim huc transscribere animus fuit.

In *DIARRHOEIS* ἢ ἀπὸ τῶν φαρμάκων, ἢ ἀπὸ τῶν χυμῶν ἐλαπηρίων καὶ μοχθηρῶν sive *à purgantibus fortioribus*, sive *pravis vitiosis humoribus* inductis statim sæpe sedant fluxum opiata, magnâ cum ipsius ægri & adstantium admiratione. *Diarrhœis salutare est.*

In *DYSENTERIA* malè quibusdam audiunt narcotica. Speciosus hanc in rem extat locus apud *Trallianum l. 8. c. 6.* ubi imperitos medicos mox inter initia narcotica dare asserit, eò quod somno dolorem levare videantur, falli autem ipsos, dum ægros acceptâ potione totâ nocte dormire & ventrem retineri conspiciunt. Cum enim, *addit*, dies illuxerit, inutilis labor deprehenditur: quia humores in unum collecti sine intermissione dejiciuntur, & capite gravato, viribusque labefactatis ventrem reddunt deteriorem, & majus cibi fastidium inducunt, & ideò nunquam ea medicamenta dari debent, nisi fortè necessitas urgeat. *In dysenteriâ an conveniat, quidam negant;*

Minadous Doctor Patavinus observavit, omnes illos dysentericos, qui de consilio medicorum opiatis usi sunt, mortuos esse. Additurque ratio, quod ulcera intestinorum ab opio putridiora & sordidiora reddantur, citante *Hoffmanno de usu & abusu med. chim. p. 30.*

Ut verum fateamur, pace plerorumque Practicorum scriptorum, negativam statuentium, & opium in dysenteriâ vel damnantium, vel timidè admodum exhibentium, dicere aliter non possumus, quàm sine opio nullam veram dysenteriam curari commodè posse, oleumque & operam cum aliis adstringentibus sæpenumerò perdi. *Rectius verò affirmatur.*

Bone Deus! vidimus in dysenteriâ, statim in principio 40. 50. 60. intra 24 ℎ, (incredibile dictu) ægros fuisse maceratos, dejectosque sedibus. Dato convenienter opio, statim pacatiori rivo mali sentina effluxit. Nec fluxum tàm sistit opium, quàm moderatur, quàm corrigit, dolores *Dysentericorum cruciatus salutem ab opio expectant,*

 res

res minuendo, morbumque, quod ſæpius repetimus, in centro detinendo, ut affluxus & effluxus ſit moderatior. Sanctè teſtor, me omnibus dyſentericis, quorum ultra quadringentos curandos habui, cum feliciſſimo ſucceſſu propinaſſe opium, & pleroſque illos evaſiſſe feliciter notavi, qui non vel morbi vel malignitatis vi, vel aliarum circumſtantiarum ratione abrepti, in tempore, quod rerum omnium eſt primum, auxilium petierunt.

dato cum bezoardicis.

Dantur in dyſentericis optimè opiata cum bezoardicis, tum volatilibus in principio, ſeu mediis potius, tum fixioribus, in fine. Hâc methodo feliciſſimè permultas dyſenterias expugnavimus. Utut enim non negemus, poſſe quandoque in dyſenteriis benignis, quæ à *ναυσώσει* vaſorum potius oriuntur, quàm irritatione & eroſione, quæ item ab ingeſtis, turgentibusve vitioſis humoribus negotium faceſſunt, poſſe, inquam, initium curationis fieri à rhabarbaro ſeu toſto, ſeu ſibi relicto, junctis abſtergentibus, & dehinc adſtringentibus curationem perfici. Sed ubi mali moris eſt morbus, ſeu aëris vitio epidemio, ut plures decumbant, ſeu domeſtico pravorum humorum, acrium puta, ſalſorum, aut in graviori ſtatu arſenicalium, in corpore putredinosâ fermentatione ortus, uti quidem plerumque obſervavimus, tutiſſima & nobis hactenus frequentata eſt ſupra laudata methodus. Dedimus initio

Dyſenteriam curandi methodus.

Ŗam noſtram bezoardicam cum anodynâ remixtam, ita enim miaſmata maligna diſcutiuntur, corriguntur que, febris incrementum prohibetur, (quæ tantum non ſemper adeſt, ut ſæpiſſimè petechias ipſas conjunctas viderimus,) putredo arcetur, adeoque acrimonia humorum ſopitur. Hoc ſolo medicamento decenter dato & repetito, morbo huic ferali ſæpe in principio frenum injecimus, ut præſentaneum ægri ſenſerint auxilium.

Si

Si dolor & fluxus urgeat, majori dosi opus est, ut proportio sit inter morbum & medicamentum.

Consentit *Hœferus l.3. Herc. med. c.5.* asserens, per laudanum opiatum, præmissis præmittendis, se olim salinarii cujusdam secretarii liberos omnes, & inter hos semestrem puellam, à dysenteriâ feliciter sanâsse. *Laus opiatorum in dysenteriis,*

Eleganter idcircò *Jacob. Bontius in not. ad cap. 4. Garc. ab Horto pag. m. 41.* scribit: Certè laudes hujus succi ex papavere expressi, si vellem referre, viderer chimicis velle suum honorem præripere; hoc saltem dico, si nobis hîc de opio ac opiatis non esset prospectum, frustrà in calidissimis Indiæ orientalis regionibus medicinam faceremus dysenteriæ, choleræ, febribus ardentibus, ac reliquis biliosis affectibus orgasmo turgentibus. Idem suâ experientiâ probat & laudat *Horst. consil. dysenter. c.3. p.226. illustris Boyleus* rhabarbarum cum grano uno laudani consulit; tum enemata ex lacte bubulo. *& aliis biliosis affectibus.*

Exemplum lethiferi successus habet *Thoner. l.3. obs. 8. p. 167.* sed à medicastro dato laudano.

Illud tamen notandũ, quod in dysenteriis indolentibus cautius sit adhibendum sacrum hoc medicamentum, ibi enim bezoardicorum vis debet esse fortior, licet omnes hoc modo affectos mortuos esse, nec ullis vel generosissimis remediis servari potuisse *anno II. Ephem. German. obs. 43. p. 82.* adnotaverimus. Et hîc valet illud *Tullianum:* carere omni sensu doloris, miserius est, quàm dolere. *Cautio in dysenteriâ indolente.*

In *HÆMORRHOIDIBUS* immodicis, valdeque dolentibus, præsertim si mali vehementia nimis urget, & vis expultrix irritata est, laudantur opiata. *Prodest opium, in hæmorrhoidibus immodicis,*

Maxima tamen in horum adhibitione requiritur circumspectio, ne *Horatianum* illud incurrat medicus:

Stulti dum vitant vitia, in contraria currunt.

h.e. ne alvus constringatur, & vasis occlusis, sicque caloris διαπνοῇ *ventilatione* prohibitâ, accendatur febris, qui metus est *Sennerti l.4. prax. part. 2. s.2. c.6.*

non omissis ♂libus, Consultum verò est, cum hæmorrhoides maximam cognationem habeant cum affectu hypochondriaco, unde & cacochymiæ & imperfectæ sanitatis indicium præbere solent, præter opiata ♂lia & aperientia alia generosa adhibere. Observavimus aliquot ægros, qui fluxum hæmorrhoidalem aliquoties experti, cum per aliquod tempus uterentur Râ ♂ aperitivâ temperatiori, illas non sensere amplius.

Vidimus etiam binos immorigeros, qui dolore cœcarum hæmorrhoidum vexati ab opio & amuleto nostro, fabariâ, opem tulére, (cujus sanè effectum præter nostra experimenta continuata plurima, præter alios *D.D. Bartholini l. de transplant. morbor. pag. 18.* & *D. D. Schrœckiorum,* Haffniæ & Augustæ Vindelicorum testimonia, exceptione majora comprobant,) cum verò non curarent ea, & internis visceribus illuc ceu ad sentinam humorum confluxum amandantibus non prospicerent, redeunte malo putredinem ibi passos, & degenerasse morbum in cancrum quasi occultum, unde νεκρώσει interaneorum subsequente misserrimè periére.

& purgantibus lenioribus. Neque inconveniens est sæpenumero, interponere purgantia, eo potissimum casu, quando bilis copiosius in intestina lata fluentiū hæmorrhoidum cursum continuat. Vir primarius per aliquot menses fluentibus hæmorrhoidibus molestatus, assumpto leni purgante aliàs ipsi familiari, plurimis evacuatus est sedibus per biduum, nec post feces aliud subsecutum est, quàm liquor planè biliosus, unde illicò hæmorrhoides substitére, nec per plures septimanas pòst vel minimum de illis sensit amplius.

CA-

Caput VI.

Effectus opii in affectibus renum, & articulorum.

AN in *CALCULO* conveniant opiata, dubium occurrit. Sunt qui omnes eos, quicunque opiata nephriticis exhibent, ſiniſtrè exhibere credunt, ſiquidem illis facultas expultrix ſopiatur & ligetur quaſi, cum tamen eadem potius roboranda ſit, & ad expellendum inſtiganda. *Dextrè adhibentur opiata in calculo,*

Sed ſi v. g. dolor urgeat, calculus ſit magnus, vigiliæque inde & denique forſan lipothymiæ oriantur, propina, quæſo, expellentia, ſtimulantia, facultatem expultricem roborantia, ipſamque vitam cum gemitu expelle. Non poſſunt expelli calculi, ut lumbrici. Quin ſæpe, cum calculus jam intravit ureteres, inſignesque ciet cruciatus, neq; tamen expelli poteſt, adhibitis aliis externis, quæ eundem retrahunt, ceſſant dolores.

Contra ea, obſervatum eſt à nobis ſæpius, datis ejusmodi demulcentibus facultatem longè magis roborari. Neq; ſopitur eadem hoc modo in totum, ut nil amplius agat, ſed dolores ſopiuntur, ut facultas expultrix eò valentius inſurgere poſſit. Ita pulvis ex lapidibus ♋. cinnabari minerali, & opio, conſtans ab *Excell. Dn. Ludovici*, fautore & compatre noſtro colendo, *Diſſert. 1. Pharmac. modern. pag. 448.* commendatus, crebriori noſtrâ experientiâ longè optimus eſt, cui reſolventia alia ex ſpermate ceti, aliisque quandoque non inutiliter miſcuimus. *cum temperatioribus lithontripticis, & nervinis,*

Ita *Unzerus* laudanum opiatum, reliquis medicamentis in caſſum adhibitis, feliciſſimo cum ſucceſſu ad placandos nephriticos dolores non ſemel in uſum duxit, quando ſcil. *præcipuè ſi nondum egreſſus ſit è renibus,*

calculus nondum renibus fuerit egressus, aut saltem leviter inde emotus. Eo autem egresso, altequs ipsis ureteribus impacto, tum inefficax hoc remedium deprehendit. *l.1. de nephrit. c.7.p.986.* & quamvis exhibitum tunc nonnihil levaminis initio visum fuerit attulisse, tamen momentaneum tantùm illud fuisse observavit, recrudescente nimirum paulò post eodem dolore, sæviusq; quàm anteà affligente.

Exemplum feliciter in nephriticis cruciatibus usurpati opii, vid. apud *Horst. l. 10. obs.3.* quæ tota de viribus laudani opiati agit. *Confer Bartholin. cent.3. epist.46.p.192.* ubi in *tenesmo* & calculo proficuus opii usus deprædicatur. *Hœchstetterum decad.6. cas.1. p.675.* ubi plura ex Veteribus adducuntur loca, huc non transcribenda.

Asylum podagræ opium, In *PODAGRA*, præcipuè si dolor causæ vestem induat, & urgendo ad se curationem trahat, ad opiata confugiendum, ceu ad asylum.

& arthritidis vagæ scorbuticæ, Arthritidem vagam scorbuticam unicè ferè debellare possunt eadem. Consveta nobis hanc curandi methodus, in quamplurimis felicissimo successu probata, maximè in mulieribus, quas in Thuringiâ nostrâ frequentius viris eâ affici videas, est 1. antiscorbuticis & ♂libus. 2. universalibus, tum purgantibus, tum saluberrimâ in his affectibus venæsectione. 3. specificis opiatis in pilulari vel aliâ formâ administratis. *internè* Qui enim præmissis hisce noverit ♎ metallicum solare cum opio maritare, & prudenter adhibere, næ felicissimè hunc perdomare noverit & alios morbos.

& externè. Exterius in articulari hoc morbo quandoque etiam opium adhiberi solet, cum aliis mixtum. Nos eâ intentione adhibere solemus linimentum nostrum nervinum ex ⌒ formicarum, lumbricorum volatili & ⊖lis ✱ci vel C.C. vel utrisque, addito interdum liquore opiato, vel ipso ⌒ opii.

Notandum tamen, ne opiatis ipsis liberaliore usu hoc pacto insistentes, quàm ut doloris sævitiam aliquo modo leniant, magis noceamus, quàm proficiamus, viam parantes humori peccanti ad tophaceam duritiem. Opiata enim articulis adhibita incautè, nocent.

Obiter hoc loco illorum culpandus venit mos, qui in arthritide externis oleosis, unctuosis, & pinguibus, modò his, modò illis, prout dolor jubet, utuntur, vel solis vel cum opiatis remixtis. Vidimus hæc ut plurimum plus nocumenti quàm commodi post se reliquisse, & id ipsum inter causas tophorum & nodorum omninò referendum judicamus. *De externis antipodagricis judicium.*

Caput VII.
De usu opii hysterico, & aphrodisiaco.

IN *AFFECTIBUS HYSTERICIS*, suffocatione, hysteralgiâ, mensibus immodicis, fluore albo, aliisque, opium divinum est auxilium, sive additis castorinis aliisq; laudanum hystericum inde confiat, seu pro re natâ cum appropriatis misceatur, qualia exempla plura apud autores, inprimis *Hartmannum*, *Paracelsum*, *Platerum*, aliosque prostant. Et nos ipsi frequenti experti sumus experientiâ, quantum utilitatis ad uterum redundet ab opiatis. Ita pulverem absorbentem suprà citatum invenimus in hystericis accidentibus utilissimum; elixir uterinum cum anodynâ tincturâ mixtum facit officium; si cum ebore ppt. succino, castoreo & magist. lap. ♋. misceatur opium, in fluore albo consurgit egregium medicamentum, modò rectè quis eo utatur. Extant hujus rei vestigia apud Coum ipsum, qui *lib. 2. de morb. mulierum c. 87. p. 610.* in affectibus *Uteri medetur opium affectibus.*

hystericis τὸν μήκωνος ὀπὸν *papaveris succum* cum aliis præscribit.

Hinc rectè à *Paracelso l. de morb. ament. tr. 2. cap. 4. p. 503.* inter confortantia matricis refertur quinta essentia opii. Exemplum laudano opiato feliciter curati furoris uterini in nobili fœminâ sangvineâ refert illustris *Bartholinus centur 5. hist. 85. p. 165.* Alia exempla ad symptomata hysterica videre est apud *Decker. meth. medend. p. 118.* & alios.

An opium ♀em cieat? An aphrodisiacum sit opium, & ♀em excitet, autorum non una mens est.

Affirmantes id recensentur, *Cardanus, Scaliger,* & *Nicol. Monardes* Amphionem illum, quo ad venerem ciendam utuntur Indi & Turcæ, nil aliud esse, quàm opium testantur.

Confirmat id ipsum relatio *Joh. Jac. Saar. itiner. Ind. orient. p. 11.* qui expressis verbis scribit, parare Indos in Bantam electuarium ex opio, quod Affion vocant, coloris cineritii, saporis dulco-amari, cujus usu feroces fiant; Chinenses verò in Bataviâ eo uti ad excitandam venerem, cujus usu adeò veneris œstro incitantur, ut per totam noctem veneri litent, sæpe aufugientibus, nec ulteriorem vim sustinentibus scortis. Vid. de hoc latius *B. D.D. Sachs*, etiam post fata celebratissimus *Tom. II. Ephem. Germ. obs. 69. p. 126.* ubi & alii citantur.

& negantes alii. *Garzias* è contrario *l. c.* non solùm aphrodisiacum esse negat opium, sed & usu ipsius steriles factos se observasse memorat. Sic & *Renodæus l. 1. de mat. med. s. 10. c. 2. p. 279.* experientiâ constare scribit, opium libidinis œstrum potius coercere, atque ignavos carnis reddere motus.

Diversos opium edit effectus, Utut verò variet tum aliorum medicamentorum, tum opii nostri effectus, pro diversitate regionum, temperamentorum, individuorum, & utendi modorum, adeoque opium in aliis venerem excitet, in aliis frænare eandem queat,

queat, probabilior tamen videtur prior ſententia, non obſtante, quod immodico & quotidiano uſu ſterilitas exinde ſubſequi poſſit.

Qui verò venereum opium eſſe negant, videntur falsâ niti hypotheſi, ſtimulos nempe ♀is infringi ab opii frigiditate, & vaſorum ſpermaticorum conſtrictione. *magis tamen ♀em ciet,*

Univerſale aſſertum eſt *Macrobii*, omnia calida ♀em provocare, & ſemen excitare, & generationi favere. *l. 7. Saturn. c. 6. p. 525.* quod quidem generaliter huc non applicabimus, neque probabimus in totum, experientiâ tamen ſæpius deprehendimus, ab aſſumpto opio in calidioribus, præcipuè verò diſpoſitis, ortas fuiſſe Pollutiones nocturnas cum tentigine, cujus rei plura exempla poſſemus in medium afferre, niſi nomina ægrorum propalare religioni nobis duceremus. Hinc ſi cum ambratis maritetur, ſive in ſubſtantiâ, ſive in eſſentiâ, aphrodiſiacum conſurgit non contemnendum. *& pollutiones producit.*

Caput VIII.

Uſus opii in gangrænâ & ſphacelo.

AN in amputatione crurum σφακελοδέων narcotica ſint adhibenda? quæri ſolet. Hæc enim reciſio & extirpatio putridæ & corruptæ partis, ubi ἡ συμπεπληρωμένη νέκρωσις τῆς ὅλης ὀσίας, *conſummata mortificatio totius ſubſtantiæ adeſt*, ut loquitur *Galenus, 7. aph. com. 50.* omninò requiritur. Hoc cum ſine dolore vehementi ut plurimum peragi nequeat, quidam pro remotione hujus narcotica in uſum trahunt, ſtupefacientia ſenſus & ſpiritus animales, adeò ut multum dormiant, nec dolorum faces accendi adeò ſentiant. *An priusquàm abſciſſio ſphaceiatæ partis instituatur, dandæ opiata?*

Negantium rationes, Negat quæſitum *Fallopius Tr. de tumor. c. 26.* quoniam, cum dolor ſit adeò intenſus, oporteret ut eſſet ſomnus mortis. Si ſoporifera ſint levia, *inquit*, non juvabunt; ſi valida, ſunt valdè periculoſa.

Guilhelm. Fabritius Hildanus l. de gangræn. & ſphacel. c.19. itidem negat, quod perquam periculoſa ſint iſta narcotica, propter graviſſima, quæ inducunt, ſymptomata, imò & mortem. Citat pro negativâ etiam *Guid. de Cauliac. tr.6. doctr.1. c.8. Joh. de Vigo l.4. tr.7. cap. ult. Petr. Pigray. l.1. c.9.*

poſtponuntur affirmantium, *Gregor. Horſtius l.10. obſ.3.* meminit quorundam chirurgorum, arte ſuâ celebrium, qui in magnis operationibus v.g. quando membrum aliquod enſe reſcindendum eſt, ne pars ſincera trahatur, ægris per biduum nullum ſomnum concedant, donec ex ſummâ virium debilitate ſomno corripiantur, ne convulſiones graves per ſomnum orirentur. Ipſe verò conſultius ſuadet, mox primâ nocte laudano ſomnum provocare, quâ ratione non tantùm vires colliguntur, ſed ſimul etiam ſanguinis motus & fervor inhibetur.

Idem ibidem quoque meminit, chirurgum doctum & peritum graviter vulneratis mox exhibuiſſe doſin laudani, tam quietis conciliandæ causâ, quàm etiam eam ob cauſam, ut inflammatio partium læſarum minor expectanda ſit. Alibi ſc. *l.8. obſ.8. p.409.* addit & illam rationem, fieri id poſſe ad hæmorrhagias præcavendas, & affluxum ad læſas partes inhibendum.

obſervatis benè circumſtantiis. Semper ad circumſtantias alias accuratè στοχασμὸς medicus dirigendus. Nil obſtat, quò minus præcedente operationem nocte ægro opiatum propinetur moderatâ doſi, ita enim & animo alacriori patietur uri & ſecari membrum, & varia præcavebuntur ſymptomata.

Par ratio eſt in ſectione calculi, de quo vid. *Horſt. l.9. obſ.31. conſil.2. p.457.*

CA-

CAPUT IX.
Vehicula opiatorum.

UT medicamenta opiata in actum deducantur, opus habent vehiculo, quo mediante in corpus adſumantur. *Vehiculum opiatorum*

Dividi hoc poteſt in *GENERALE* & *SPECIALE*. *GENERALE* conſtituunt alimentoſa, domeſtica & corpori amica, vinum, cerevifia, juſcula, quibuscum ordinariè & optimè quidem propinari ſolent. Imò lubentius ægri pauxillum hoc medicamenti in ſolito ſibi quotidiano liquore adſumere conſveverunt, quàm aliis. Valet hoc præcipuè, ſi opiata per ſe adhibeantur, proprio & principali fine. *generale, ſi per ſe;*

Sin tamen *SPECIALE* vehiculum eligere ſit animus, appropriata cum opio combinari amant. Facem præbet hâc in parte *Mynſicbtus*, qui *ſect.3.armament. chim. p.72.ſeqq.* aliquot foliis varias in omnibus ferè affectibus, quibus opium confert, formulas congeſſit, exceptâ pulverum, & opiatorum liquidorum formâ. Inter tot enim egregias mixturas nil aliud occurrit, quàm mixturæ & boli, maximè tamen commendanda, unde lectorem eò amandamus. *Speciale, ſi cum aliis magis dentur,*

Cum verò conſuetudine recentiorum ſæpius quoque in pulvere vel Tincturâ dari ſoleant opiata, facilè cuivis pulveri, qui communem cum opio habet intentionem, miſceri poteſt laudanum, vel ☿ anodynus, facilè etiam cum quolibet liquore conjungi poſſunt eadem anodyna liquida, qui non diverſo extractus eſt menſtruo. *ſeu ſolidâ, ſeu liquidâ formâ.*

LIB. II. SECT. III.
CAPUT I.
Uſus opiatorum externus.

Exterius dolores lenit opium, EXterius variis dolorum generibus auxiliatur opium. Ad leniendos dolores acerbos v.g. capitis, extrinsecus moderatè appositum, omnium efficacissimum opium pronunciat *Fernel.l.5.m.m.c.17.* quod vel naribus illitum *illitum naribus,* odore solo conferat, hâc tamen cum cautelâ, ne ejusmodi externa actuali frigiditate excedant, sicque materiam repellant. Alibi, nempe *l.6.m.m.c.5.p.398.* de speratis duntaxat levioribus auxiliis admovendum in ardore summo & intolerabili cruciatu, cum exquisito sensu, concedit.

Sic & in maniâ & phrenitide externè opium in unguentis, narium foraminibus & temporibus inungendis præscribitur, ut & aliis casibus, ubi non tam dolores quàm vigiliæ urgent.

Unguentum expertissimum ad dolorem capitis commendat *Valentinus Polidamus libro de doloribus capitis p.78.*:

℞ *Opii Thebaici, camphoræ* a. ℥ß. fortiter tere & dissol- *plantis pedum,* ve cum *oleo rosarum,* quo ungantur *PLANTÆ PEDUM.*

Ingreditur eo fine, scil. pro sopiendis dolorib. capitis & vigiliis coercendis frequenter unguenta, linimenta, epithemata, balsama, aliaque externa, qualia exempla apud omnes practicos innumera occurrunt, ut iis colligendis studio supersedeamus.

Nos in vigiliis, dolorib. capitis, & dentium sæpe solùm extractum opii, vel cum extracto opii combinatũ applica- *temporibus,* vimus temporibus, instar emplastri. Sicuti vel sola theriaca eodem modo emplastrata, vel etiam simul pone aures applicata utiliter ob opium somno proliciendo juvamentum præbet.

Sic etiam opium commodè miscetur cum ol. nuc. mosch. expresso, & ol. nucl. persicor. itidem per expressionem parato, prout id in quotidiano talibus urgentibus casibus nobis est usu.

Ad

Ad podagram opium lacte muliebri dilutum commendat *Scribon. Largus compos.158.p. 87.*

Pertinet huc monitũ è textu *Galenico l.2. de comp. med. κα]. τόπ. c.2.* collectum, ne opiata applicentur suturæ coronali, neque parti posteriori propter principium spinalis medullæ, ideò admovenda fronti, ut ipse trochiscos cum opio applicabat. Vid. *Eustach. Rhud. l. 1. de hum. corp. affect. c.1. p.9.* Attamen *Langius l.1. epist.10. p.47.* arteriis carotidibus & temporibus rectius medicum peritum medicamenta soporifera, quàm fronti illinere ait. Potest utrumque locum habere, potiora tamen sunt tempora. *fronti, non suturæ coronali vel nucha,*

Quæritur, quomodo opium externè applicatum dolorem sistat? Hîc sanè si quæ externè præscripta à variis autoribus sunt, attendantur, illa utplurimum ad eorum opinionem potius, quàm secundum rationem posita esse, res ipsa evincit. Veterum enim hypothesis, opium dolores sistere stupefaciendo partem dolentem præ nimio frigore, ut sensum omnem quasi amittat, hodiè penitus expirat, quam non solùm Experimentum *Plateri* refutat, quod *tract.1. prax. l.1. c.5. p.156.* recenset, ubi nunquam se deprehendere potuisse refert, quod ab *externo narcotico cuti applicato*, ea *stupida* aut *indolens* reddi queat, licet, ut certi aliquid cognosceret, massam *opii* emollitam *parti podagrica* dolenti, sed sine fructu applicârit; sed & nos itidem nunquam stuporem partis ab impositione opiatorum observare potuimus. Agunt itaque opiata, quatenus per poros subtilior pars 🜍ea & ☿ialis cum sanguine communicatur, & hinc vires suas ordinarias, licet remissiori longè gradu & refractè exerit, cerebri & nervorum vi simul obtusâ. *modus agendi opiatorum exterius applicatorum.*

Modus applicandi quorundam notari meretur. Ita *Joh. Langius l.3. epist.p.911. scribit,* ubi somni conciliatione opus est, medicum quendam celebrem aliquando etaim *Modus applicandi pone aures,*

ſanguiſugas poſt aures accommodare, & remotis ſanguiſugis granum unum opii vulneribus imponere felici ſucceſſu ſolitum eſſe.

Notandum tamen, ſæpe ab autoribus huic vel illi cauſæ adſcribi effectus, qui tamen nihil minus ſunt. Sic eundem medicum ſcribit item *Langius*, in phthiſi arſenico commodè uſum. Quis hoc auderet hodiè?

ad angulos oculorum. Idem memorat *Joh. Mich. Savonarola de febb. cap. 8. rub. 10. p. 177.* eo ſolum diſcrimine, ut angulis oculorum applicatio fiat.

Confirmat *Geiger. microcoſm. hypochondr. c. 32. pag. 472.* prodeſſe ad vigilias corrigendas & ſomnum conciliandum granum opii admotum puncturæ hirudinis, pone aures admotæ.

Credibile eſt, utut opio ſuas vires neque hoc pacto denegemus, ſæpe hunc effectum adſcribendum potius hirudinibus, quàm opio.

Pila ſomnifera; Idem *Geigerus* ibidem pilam odoriferam componit pro eâdem intentione ex ℈ß. opii cum cort. rad. mandragoræ, ſem. hyoſc. papavere, ſtyrace, laudano & cerâ, cum carbone ſalicis.

Tales *PILÆ* ſoporiferæ etiam ab aliis commendantur pluribus, imò à quibusdam habentur pro ſecreto.

Applicatio ſuper umbilicum, Exempla videri poſſunt apud *Savonarol. l. c.* ubi & talia *ſuper umbilicum* ponere jubet. Memorabilis de hoc ipſo applicandi πȣ̃, umbilico, locus *Octavii Horatiani libro 4. p. 99.* ubi deſcribit unguentum ſomniferum mirabile, ex opio, myrrhâ, rutâ, thure & cerâ, quod jubet pro chalaſtico umbilico imponere: Tam *SOMNUM PRÆSTAT*, addit, quàm etiam *VENTREM MOVET.*

balſamum ſomniferum, & emplaſtrum. Ita & *BALSAMUM* ex eodem confieri poteſt, uti modò diximus, commiſcendo corpus pro balſamis ordinarium,

um, & ol. persic. express. vel opii ℞tum quoque. Neque emplastris jungi renuit, ceu ingreditur *emplastrum carminativum Sylvii* & alia; discutit enim & vehementer emollit tophos nodosque, unde & in scirrhis lienis commendatur.

Locum habent externa hæc maximè in tenerioribus, quibus facilè ad hunc vel illum effectum recipiendum aptum est cerebrum.

HÆMORRHAGIAM contumacem ab arteriâ vulneratâ, quæ reliqua remedia penitus eluserat, ad miraculum usque mox restinctam apposito pauxillo magisterii opii ad arteriam vulneratam observavit *Horstius Tom. II. l. 9. obs. 12. p. 446.* *Sistit hæmorrhagiam arteriæ, à vulnere,*

Narium hæmorrhagiam desperatam curatam refert *Crollius* è gr. xvj. laudani duas pilulas formando, & utramque narem pilulâ unâ occludendo, *basil. chim. p. 235.* *narium*

Curaverat sibi dentem evelli vir militaris celebris in maxillâ superiore, inde verò sanguis non poterat sisti, licet varia fuerint adhibita, dato à nobis interius opiato pulvere cum lap. hæmatite parato, & externè alio ex ♁l. usneâ, sangu. dracon. & opio, qui cum linteaminibus carptis imponebatur, omnis statim subsistebat sanguis. Idem in juris candidato observavimus, qui ferè exanimus jacebat mediâ nocte, cum ab eâdem causâ hæmorrhagia copiosior ipsum affligeret. *ab evulso dente.*

An in vulneribus sclopetorum conveniat, disquiritur. De eo sic *Felix* Würtz *part. 2. de curat. vuln. cap. 16. p. 294:* Andere werden gefunden/die das gummi opium in die Brandsalben brauchen; aber so viel als ich mich darauf verstehe/ mit schlechtem Nutz. Solches gummi ist in keinen Wunden nützlich: denn es kühlet keine Wunde äusserlich/ sondern brennt in den Wunden und Schäden als solches die Erfahrung selber bezeuget: darumb es denn keinen Brand von Büchsenpulver löschen kan. *An vulneribus conveniat,*

Binis ſententia hæc affirmantium nititur hypotheſibus falſis: *Prima* eſt, opium refrigerare. Altera, communior propemodum, ardorem à pulvere ſclopetario in vulneribus excitatum extinguendum eſſe.

deciditur negativè. Optimè ait autor citatus, non convenire ex hypotheſi primâ opium, quod non refrigeret, ſed potius uredinem inducat.

Uſus in ulceribus uteri, In ULCERIBUS uteri *Hieron. Mercurialis l.4. de morb. mul. c.7. p.281.* ubi dolor eſt conjunctus, in extremis neceſſitatibus addit aliis opium, nec id timendum eſt, *inquit*, propterea quod uteri mala ſæpe ad mortem mulierem deducunt, præſertim dolores. Opiata utero infuſa poſſunt quidem ſterilitatem facere, mortem nequaquam, ſi prudenter adhibeantur.

in cauteriis potentialibus, Non deſunt, qui in *CAUTERIIS* adhibent opium, non quidem actualibus, ſed potentialibus. Inſpiſſatâ materiâ ſalinâ acri, corrodente, ſive ex calce vivâ, ſeu aliâ, paratâ, ſi cauteriis faciendis utamur, & opii addamus modicum, opus ſuum ſine dolore perficere, annotat *D Franciſc. Hildesheim. ſpicil.1. de affect. cap. p.14.* Idem tamen paulò ante dixerat, licet dolori (à cauterio excitato) opiatum permiſcendo occurrere poſſimus, tamen non ſemper eſſe tutum uti opio; vidiſſe enim ſe, quod talia potentialia cauteria cum opio adminiſtrata tandem gangrænam induxerint.

Ita & cauterium potentiale ſeu ruptorium *Vigonis l 8. cap.13.* recipit opii ℈j *Melchioris Welandi*, opii lixivio ſoluti ʒiij, quæ videantur apud *Glandorp. gazophylac. polyplus. c.4. p.24. ſeqq.*

ad libidinem refrænandam, Ad extinguendum coitum ungere jubet membra genitalia & renes & pectinem aquâ, in quâ opium Thebaicum ſit diſſolutum, *Franciſc. Hildesheim. ſpicil.2. de maniâ p.151.*

In

In pruritu partium genitalium idem *ibid. p.152.* commendat sequens: ℞ cerussæ ʒvj. 🜍 citrin. ℥ii. opii ʒj. M. cum aq. & applica partibus genitalibus. In eundem usum cum unguento refrig. Galeni & populeo miscet opium *Hartmann. prax. chim. c.275.* *ad pruritum genitalium,*

Nos in molestissimo hoc affectu observavimus pleraque externa frustraneam navare operam. Juvenis plethoricus 24. ann. à tribus annis senserat pruritum intolerabilem ferè in scroto cum tensione, titillatione & pollutionibus nocturnis. Medici ipsi præscripserant emulsiones internè & externè, epithemata itē ex acidis, camphorâ & aliis. Pinguibus exasperatus fuerat semper affectus. Consuluimus præter universalia usitata, V. S. purgationem &c. aquam calcis vivæ, sed levi cum fructu, hinc cum omnia ferè externorum genera ab aliis jam ordinata frustrà fuissent, consului vesicatorium in femore, à quo cum levamen sentiret manifestum, applicato fonticulo in parte domesticâ tibiæ in hunc diem liberrimus ab isto malo vivit.

Opium prohibet pilos nasci, juxta *Savonarol. pract. tract.6. rubric.29.p.85.* ex hypothesi, quia stupefacit & infrigidat locum, qui tamen usus ob superius dicta vix attendi meretur. Posset hîc latius deduci externus opii usus in dysenteriâ, podagrâ aliisque affectibus, sed cum ille partim ex dictis pateat, partim passim receptus sit, eo supersedere jam lubet. In dysenteriâ commodè adhibuimus theriacam cum oleis stomachicis remixtam & stomacho impositam, quod & cum ⊕lo ♂ & terrâ sigillatâ fieri potest. *ad pilos prohibendos, ad dysenteriam,*

In *dentium dolore* pilula ex laudano opiato denti dolenti excavato intrudi commodè potest. Sic & *pilula Herlicii* in ore detenta omnem dentium dolorem mirificè sedare scribitur *à Sculteto armam. chirurg. obs.28.p.89.* quæ confi- *ad odontalgiam.*

citur ex semine apii, hyoscyami, opio, & sirupo papav. ubi quidam sedato dolore os eluere jubent decocto rosmar. salv. major. spicæ, hyssopi & similibus, ut noxam ab opiatis impressam tollant. Locum habet balsamum odontalgicum:

℞ *laudan. op.* ℈j. *ol. camphor. caryoph.* a. gtt. v.
corp. pro bals. ʒj. M. F. balsamum, cum bombace dolenti denti applicandum. Nos frequentius usi sumus seq.

℞ R *odontalg. nostr.* ʒij. *anod.* ℈ß. Teneatur in ore, & cum humor satis attractus fuerit, exspuatur. Temperat acrimoniam, odontalgiam excitantem. Cum attenuantibus his felicius quàm per se usurpatur, imò benè respicienda est causa, cum sæpe tutius sit & melius interius eadem propinare, sæpe dolorem non tollant, sed magis & violentius insuper provocent, quale exemplum videri potest apud *Hippocr. l.6. epid. sect. 6. t. 46.*

CAPUT II.

Usus opii in clysteribus & suppositoriis.

Quidam opii tutiorem usum æstimant in clysteribus,

AN citius & tutius in actum ducantur opiatorum vires clysteribus immistorum, quàm per os exhibitorum, quæri potest.

Savonarola Tr.6. c.1. rubr.9. de vigiliis, securius est multum, *ait,* opiata per exterius quàm per interius approximare, unde eadem in clysteribus & suppositoriis quoq; commendat. Sic & *Erastus* audacius per clysteres infundi jussit opium, cum sapâ in colicâ, quod non diu inhæreat. *part.4. contr. Parac. p.249.*

additis rationibus.

Alii quoque affirmativam tuentur, præcipuè cum in acu-

tis & aliis gravioribus morbis vigiliæ vel ex doloris vehementiâ, vel humorum nimio æstu adeò invalescunt, & vires frangunt, ut opiata amplius tutò ventriculo committi nequeant. Ne itaque natura omni auxilio destituatur, authores suadent immiscere opiata clysteribus. Sic *Sennertus l.1. med. pract. part. 2. p.334. cap.7.* in phrenitide, in summo virium lapsu, ubi opiata non commodè interius assumuntur, clysteribus ea admiscenda monet. Affirmat id ipsum quoque *Mercatus l.1. de recto præsidiorum art. med. usu. c.3. p 58. & 63.*

Pro negativâ verò facit 1. quia remotior locus est à nervorum origine & primo αἰσθητηρίῳ. 2. facilius à principio nervorum ad ulteriores propagines mittitur medicamentorum vis, quàm vice versâ, uti in simili exemplum est in clysteribus nutrientibus dictis, & aliis. *Rationes in contrarium.*

Utroque modo officium faciunt, melius verò & præsentius ἄνω assumpta, quàm κάτω inferiori gutturi infusa. *Ἐπίκρισις.*

Imò usus internus tutior longè est quandoque externo. Admirandum, quod opium crudum dentibus applicatum, quod nonnulli affirmant, clysteribusque infusum homines necaverit. *Internus usus tutior.*

Clysteres tales anodyni benè componuntur ex paregoricis, cùm emollientibus mixtis in lacte vaccino, vel jure vervecum coctis. Hinc colaturæ addi potest opium, si extremi urgeant dolores, sed non in magnâ dosi, v.g. philon. Rom. vel theriacæ recentioris ʒj. vel laudani opiati gr.v. vel IIX. Vid. *Regner. Graff. Tr. de clyster. p.188.* vel requies Nicolai ad ʒij. *Drawitz. de scorbut. s.8. p.330.* *Clysteres anodyni opiati*

Ut ubique, ita & h. l. cautè agendum; cùm enim gummata v. g. *sagapenum*, *ammoniacum* &c. per clysteres infusa mortem intulerint, quia adhærent, nec repelli possunt, ceu annotat *Schenckius ex Rondelet. tom. 1. l. 3. obs. 250.* *cautè adhibendi,*

pari modo opium, cum viſcedinem quandam inſtar prædictorum in ſe contineat, pariter inſinuando ſe plicis inteſtinorum moram trahere, ſuique exterminium impedire poteſt.

ut noceant, Ita Monſpeſſuli pharmacopœi cujusdam uxor, cum atrociſſimis coli doloribus laborans opii ʒj. clyſtere recepiſſet, in coma incidit, ut habet *Salmuth. cent. 2. & obſ. 97. p. 109.* quod curatum fuit clyſtere alio ex vino malvatico injecto.

Hinc ſolvendum prius eſt & benè diluendum, ſi cum clyſteribus id applicare ſit animus.

ut & ſuppoſitoria; Par ratio eſt ſuppoſitoriorum. In collyrio, quod Avicennæ interpretibus eſt ſuppoſitorium, adhibitum opium mortem acceleraſſe teſtatur *Abuali 16. 3. tract. c. 4.*

Exemplum ſimile conſignavit *Gattinaria in comm. 9. ad Almanſ. c. de ſodâ cholericâ* & lignato ſermone id ipſum refert *Bouſſuetus l. 2. de art. medend. p. 32.* Plures autores de utroque caſu ex *Galeno, Rhaſe, Marcello Donato, Alexandro Benedicto*, & aliis collegit *Sennertus l. 6. med. pract. part. 7. c. 1. p. 291.* Videatur & *Sinibald. geneanthrop. l. 3. tr. 2. cap. 10.* it. *Zacut. Luſit. M. P. H. l. 1. hiſt. 60. p. 426.* Hæc proinde exempla quemvis cautius mercari nec opium temerè per guttur inferius intrudendum doceant.

Tutius erit ſomnum per enemata procurare corrigendo hypochondriorum & viſcerum ſiccitatem, mitigando humorum æſtũ, vel ſedando dolorem. Eligi queunt mitiora, ut Philonium Romanum, Perſicum, aliaque jam dicta, Neque tam opium crudum, quàm benè præparatum eligendum, ut laudanum opiatum, confectio opiata, ut & narcotica Mynſichti. Notandum etiam, quod doſis ſemper ſit minor. Non diu præterea ejusmodi enemata retineantur, nec corrigentia negligantur, qualia ſunt oleum ca-

storei, anethi, chamomillæ, de baccis lauri. Tandem, si opus videatur, rejecto clystere opiato malvaticum infundendum.

Sin cautè adhibeatur, in exulcerationibus intestinorum & doloribus convenire suppositum potest opium. Ita *Francisc. Joel. l.4. pract. s.3. p.337.* suppositorio ex opio facto sæpissimè dysentericum fluxum cohibuit, quod experimentum bis adhuc in operibus suis commendat. *Addit:* crebrò autem glans ex opio ano inseratur, sed ultrà quadrantem horæ in intestinis non est dimittenda, sed rursus appenso filo eximenda, quod ipsum quoque monet *Guainerius.* *Suppositoria opiata in dysenteriâ.*

Neque novum illud est, sed jam à *Tralliano* dudum commendatum, quem *Vid. l.8. c.6. p.357.* ubi varia ejusmodi suppositoria describit.

Caput III.

Cautelæ circa opiatorum usum.

Cum cautelâ opium dari debet, inquit *Petr. de Crescent. l.6. commod. oper. rural.* *Dandum opium cautè,*

Divinum medicamentum est opium, *δεῖται δὲ ἀσφαλείας καὶ μετριότητος, circumspectione verò & moderatione opus habet.* *circumspectè,*

Sacra vitæ anchora est opium, benè & circumspectè agentibus: cymba attamen Charontis in manu imperiti, & ceu gladius in manu furiosi. Cavendum ergò, ne *ναρκωτικὰ* fiant *νεκρωτικά.*

Temerarius hypnoticorum usus quantum pariat damni, explicat *Ballonius lib.1. consil.65. & lib. 2. hist. 4. p.123.* *non temerariè,*

Quantumvis igitur opiata in infinitis morbis insignem & egregium præstent usum, imprudens tamen & indiscriminatus eorum usus mortem multis intulit, licet exempla

 talia

talia rarius annotentur, exitus enim felices diligenter colligimus, ἀποτυχίας autem & mortes nec animadvertimus.

cautelæ: 1. ratione virium, *VIRES* ut semper primatum obtinent in indicationibus, ita & hoc loco circa usum opii. *Primò*, ne morbo, cui contra ire animus, atterantur, *deinde*, ut pares sint huic medicamini, quod propinandum venit.

non dandum imbecillibus; Circà illud tenendum, ut maturè succurratur; circa hoc, ne agonisanti & in extremis versanti ægro, viribus penitus ecclipsantibus, præbentes medicamentum, quod multos juvit, illi notam malignitatis inuramus.

Nec solùm præsentes spectandæ & attendendæ sunt vires, sed & futuræ.

Eleganter *Trallianus l.1. c.13.* εἰ δὲ, *inquit*, καὶ ἀσθενὴς ἡ δύναμις ᾖ, παραιτοῦ τότε μάλιστα διδόναι τι τῶν ναρκωτικῶν. Ἐπὶ γὰρ τῶν ἀσθενῆ τὴν δύναμιν ἐχόντων οὐχ ἡ τυχοῦσα βλάβη τῇ πόσει τῶν τοιούτων παρακολουθεῖ, ἀλλὰ θάνατος ἔσθ' ὅτε. *Sin vires quoque imbecilles fuerint, tunc maximè vitabis, ne quid de narcoticis exhibeas. Nam in his, qui infirmas habent vires, non vulgaris noxa talium potionem comitatur, imò mors inde sequitur.*

Et l.6. c.1. εἰ δὲ ἀσθένεια δυνάμεως εἴη, φεῦγε παντελῶς τὰ ναρκωτικὴν ἔχοντα δύναμιν. *Si virium imbecillitas adsit, vitato prorsus narcotica.* Consultius est, autore *Lindano*, non expectare tamdiu in exhibitione ejusmodi medicamentorum, donec spiritus jam planè consumpti sint, sed in tempore usurpanda, si adhuc vires constant. In rebus desperatis ad opium non est fugiendum, sed antequam ad desperationem perventum sit. *& desperatis.*

Falli potest medicus in exhibitione medicamenti, ob defectum necessariæ talis conditionis, quâ rectè non adsumitur, præcipuè *RATIONE TEMPORIS*. Exemplum lucidissi- *2. ratione temporis;*

lucidissimum præbet laudanum opiatum, probatissimum medicamentum.

In tempore cum errat medicus exhibendi, & porrigit *respectu morbi,* ægro extremè debilitato, vel in summo senio, vel in agone, vel phthisicâ ulcerosâ dispositione, dum sputum supprimitur, viaticum est ad vitam æternam, dictante laudatissimo *B. Rolfincio, commentar. in 1. aph. Hipp. 1. cap. 10. p. 20.*

Medicus quidem Practicus in usu habebat, in agone versantibus, ut minori defungerentur mortis anxietate, sed facilius residuum quod esset lampadis vitalis jam extinguendæ, minori cum nixu extingueretur, propinare laudanum opiatum. De eo in certâ quâdam personâ in agone constitutâ nosmet moniti, maluimus abstinere, quàm famæ subire dispendium.

Hollerius l. 1. de morb. intern. c. 27. p. 278. Nunquam u- *opiatorum paratorum,* tendum esse scribit narcoticis recens paratis, sed semestre spatium esse expectandum, aut eo plus. Cautela hæc ab ipso etiam *Tralliano* jam proposita *l. 3. c. 4.* δῆλον δὲ, *inquit*, ὅτι τὸ ὄπιον ἐκλέγεσθαι δεῖ τὸ παλαιὸν, διὰ τὸ φεύγειν ἡμᾶς τὸ πάνυ ναρκωτικὸν αὐτοῦ. *Constat autem opium deligendum esse vetus, eò quod nos magnam ipsius in torpore inducendo facultatem vitamus.*

Tanti tamen hic metus non est; recentissimis licet opiatis uti, modò id μετὰ ἀσφαλείας *cum cautione* fiat. Quò recentiora eò efficaciora quidem sunt, neque tamen vetustum inefficax, κρᾶσιν quippe obtinuit non ita facilè dissipabilem, utrumque tutum est, & sine ullo periculo datur.

Nonnulli danda censent narcotica calido semper ægro, & cum cætera frustra sunt, quinque horis à tenui cœnâ.

Post cœnam opiata danda monet *Hercul. Saxon. prælect.* *partium diei,* *pract. part. 1. c. 10. §. 6. p. 37.* Saltem quinque horis ab accepto

cepto cibo: & cœna ſit parca, ait, ne opium, quod repleat caput, impensè concurrente vapore cibi copioſo, apoplexiam inferat. Rectius tamen id limitat *Cæſalpinus* & duabus vel tribus horis à cœnâ dari ſcribit. *l. 1. art. med. c. 13. pag. 33.*

Diſtingui & hîc poteſt. 1. inter doſin ordinariam & extraordinariam, ſi primariâ intentione dentur, tempus nocturnum optimum eſt, 3. vel 4. horis à cœnâ. Sin ſecundariâ, etiam manè & poſt meridiem. 2. inter tempus electionis & neceſſitatis, quod quidem per ſe patet.

humorum evacuationis, *Arragoſius apud Cratonem l. 4. epiſt. 6. p. 237.* Periculoſam ſcribit exhibitionem laudani opiati, ubi 1. vires ægri non ſunt firmæ, 2. Corpus non eſt evacuatum, 3. & humores craſſi ſunt. Teſtatur etiam ipſe *Crato l. 7. epiſt. 11. p. 595.* Quod impuris atque crudis corporibus nocere re ipsâ compertus ſit.

Quæritur ergò non immeritò, an prius, quàm adſumantur opiata, purgandum ſit corpus? *Galenus* & alii affirmant. Nos, inquit *Proſp. Martian. comm. in l. de morb. mul. ſ. 4. poſ. 172. p. 274.* veſtigia Hippocratis ſequentes, in curatione eorum morborum, in quibus aut dolores vigent, aut humorum importunus motus, aut eorum acris qualitas viget, ſymptomatibus ſtatim ſuccurrimus prius, quàm ad purgationem deveniamus, idque ſi urgeat dolor, per aliquod medicamentum, quod opium recipiat, v.g. theriacam, aut pilulas de cynogloſsâ, aut requiem Nicolai aut Philonium, prout res exigit, & Deum teſtor, hunc curationis modum mihi ſucceſſiſſe feliciter, nec quicquam incommodi ſemel quidem ægrotanti contigiſſe novi.

quod variat; Si licet, præmiſſis præmittendis Venæſectione, vel purgatione, ſi morbus ea indicet, poſt principia dari poſſunt opiata;

piata; ſin circumſtantiæ methodum variant, etiam citra hæc.

Caſpar. de Calderâ de Herediâ, Tractatu tribunal medicum inſcripto ait, poſt narcoticum aſſumptum, altero die venam non ſecandam, illud enim eſſe lethale. Nos, ſi valdè adſtringentia præbeantur, ſanguinis motum impediri novimus, ut venâ ſectâ nullus elabatur ſanguis, unde utique cauti eſſe debemus, ne inſcitiæ accuſetur medicus. *Venæ Sectionis,*

Hæmoptyſi laborans, ℞â ♂tis adſtringenti & opiatis diu uſus, curabat medici ſui juſſu aperire venam, ſanguis verò ſtetit inſtar glaciei, ne guttâ quidem exeunte.

Ne in paroxyſmis ipſis, v. g. hemicraniæ, febrium, epilepſiæ dentur opiata, multi quàm maximè cavendum jubent, idque non immeritò, ne naturæ hoc modo à pugnâ ſuſceptâ revocetur, & devinctæ quaſi arma exturbentur. Strategema morbos hos ligandi & abigendi, latet in tempore, debent enim dari medicamenta ante paroxyſmum, præcipuè ſi periodum juſtam obſervet morbus. Limitari tamen hoc ipſum quoque poteſt ab urgentibus circumſtantiis quandoque, & concedi tunc opiata ſuccisâ doſi. *paroxyſmorum febrilium & aliorum,*

Tam provida ſolet eſſe in paroxyſmis quoad illa medicamenta, quæ retrahere illam ullo modo queunt, ut illorum actuationem differat, pugnæ ſuæ intenta; ſic datum purgans durante paroxyſmo ſæpe interpolatur, poſt illum demum officio ſuo fungens. Quando itaque opium eâ doſi in paroxyſmis pro re natâ datur, ut naturam non interturbet, non liget ſed juvet, eatenus etiam tunc locum habere poteſt.

Par ratio eſt in motibus ſpontaneis ſeu à naturâ inſtitutis, per quemcunque locum expellat materiam natura, ut in diarrhœis, morbillis, variolis, aliisque motibus criticis, *ut & motuum naturæ,*

in quibus narcoticorum fortiorum usus plerumque funestus fuit observatus. Melius est, debilitari ægrum & insomnem ad aliquot dies persistere, quàm protinus extingui. Idque adeò in omnibus malignis locum habet, uti supra jam innuimus, ut cautissimè in usum vocentur opiata.

& partûs. Memoranda hoc loco illorum consuetudo, qui in usu habent instante partus tempore laudanum opiatum exhibere, spe certâ confisi, si justus adest terminus, naturam inde roboratam iri, sin minus, dolores immaturos sisti. Quæsiti in simili & quidem illustri casu, an consultum esset, eo uti, abnuimus, præcipuè cum observationibus nobis constaret, dato hoc modo opio, sæpe dolores, parturientibus necessarios, inhibitos fuisse, & difficiliorem nixum inde ortum.

Exemplum improvidè adhibiti opii Refert *Forestus l. 9. obs. 14.* de cacochymico, cui imperitus medicus in dolore calculi stupefaciens exhibuit opium, quo deglutito nec amplius evigilavit æger, atque ita, quem dormire voluit, excitare postea non potuit, quod *Celsus* cavendum monet *l. 3. c. 14.*

duplex. Ita & novimus viduam, cum menses restitantes per os viam quærerent, sanguineo vomitu subsequente, obstructis viis inferioribus, ab imperito chirurgo sumsisse poculum adstringens, cui admistum erat opium. Sana & salva quæ videbatur, & modò cibum ceperat, desubitò extincta est. O cœcitatem, ô temeritatem tonsoriam!

3. ratione temperamenti, In frigidis affectibus aut subjectis, minus de opiatis exhibemus, quàm in calidis; humoribus crassis pituitosis & viscidis minus eadem conveniunt. Hydropici unius grani opii exhibitione moriuntur, notante *Walæo Meth. med. p. 153.* Consummati scilicet, ubi liberè vibrari nequit diaphragma, nec flabellum ordinarium ventilationem suam præstare, inde ab opiatis primariâ intentione datis

affectuum & partium affectarum,

facilè

facilè tota ſufflaminatur actio, aliàs enim, pro re natâ etiam hydropicis quandoque ex uſu eſſe poteſt, ceu à *Scribonio Largo comp.126.p 75.* opium in hydrope inter alia commendatur. Ubi roboranda eſt natura, magis quoque convenit, & quibus ab ejus aſſumptione alvus movetur. Exemplum hujus rei egregium vid. apud *Barthol.Cent.3. epiſt.46. p. 192.* *in hydrope,*

Opium & opiata in omnibus *ventriculi affectibus*, niſi urgente *dolore inflammatorio*, fugienda eſſe monet *Septal. l.7.§3.* Cavendum eſt ab ejus uſu in iis, quibus debilis eſt appetitus, qui facilem habent alvum, & infirmum ventriculum, in iis enim ut plurimum alvum ſolvit, & appetitum proſternit. *affectibus ventriculi,*

Diagoras & *Eraſiſtratus* uſum opii damnarunt in aurium doloribus & oculorum lippitudinibus, quod & viſus aciem hebetaret, & ſoporiferum eſſet, teſte *Dioſcoride l. 4. c. 65.* quod ex eodem repetit *Plinius.* Addidit Andreas, protinus excæcatum iri, qui eo illineretur; niſi adulteraretur. *aurium, oculorum.*

Confirmat idem *Pergamenus l.2. de compoſ. medic. κατὰ τόπ. cap. 7.* ubi: Rarò cogimur pharmacis ex opio uti, cum videlicet præ doloris vehementiâ homo de vitâ periclitatur, quanquam & tunc ſolidæ partes ex ejus uſu offendantur, adeò ut poſt hæc correctione opus habeant. Sic & ex opio collyria multis detrimento fuerunt, adeò ut debilem oculum reddiderint, & viſus hebetudinem, amblyopiam Græcis vocatam induxerint, velut etiam auditus gravitatem inducunt, quæcunque ad vehementem aurium dolorem ex opio compoſita ſunt, ſeu, ut *l.8. c.4. ejusdem Tractatus* loquitur, ea ad immedicabilem frigiditatem particulas deducunt. *in collyriis. otenchytis,*

Idem pluribus, quænam collyriorum ex opio uſum damna ſequantur, exponit *l.3. m m c. 2. & l. 13. cap. ult.* ac

proinde subjungit, si quando illis uti nos cogat necessitas, non ita multò post ad illa transeundum, quæ vim opii maleficam corrigere valent.

doloribus & ulceribus oculorum, *Avicenna l. 2. Tr. 2. cap. 526.* in doloribus oculorum & ulceribus concedit usum opii, cum lacte mulieris, alibi tamen non utendum eo censet, nisi in acerbissimo dolore, ex materiâ subtili & corrodente, ubi syncope & extrema dejectio virium metuitur. Videatur hanc in rem *Christoph. à Vega art. med. l. 3. sect. 2. c. 1.*

ophthalmiâ, Hinc in *ophthalmiâ* opii usus neque frequens esse debet, nec multus, animadvertente *Septalio l. 6. § 93.* quia ob amarorem mordet & dolorem auget. In summo ergò dolore interdum opiata miscenda, sed in minimâ dosi.

otalgiâ, In *otalgiâ* quoque cautè utendum opiatis. Nihil enim magis auditum reddit difficiliorem, quàm narcotica faciunt. *odontalgiâ.* Sæpe & in *odontalgiâ* præstat ea interius assumere, quàm dolentibus partibus applicare, quod jam dictum.

4. Ratione ætatis, in infantibus, Ratione *ÆTATIS Infantibus & pueris* opiata rarius & parcius danda. Ita solet vulgò iisdem quandoque exhiberi theriaca, quod si in paucâ dosi fiat, adeò incommodum non est. Sin secus, debilitatur facilè ingenium, & memoriam obtundunt opiata, quin ipsi cerebro nociva creduntur. Vid. *Septal. l. c. l. 3. anim. 46. I. I. Scharandæus l. de rat. conserv. san. c. 12. p. 103.* An verò tenellæ ætati, atque angusto pectori juxta perniciosum sit, juxta monitum medicum *Tulpii 39.* absolutè, nemo facilè affirmaverit. Si enim & tenellâ ætate constituti malè habent infantes, ut indicetur opium, dosi ipsis proportionatâ utique tutissimè dari potest, quod felicissimè in praxi experti sumus vel millies successisse ex voto.

Senibus, quibus cum Senibus non adeò conveniunt ac aliis ætatibus. Quin præposterè sæpe his ad somnum provocandum præscribuntur,

buntur, qui spec. diambr. & diamosch. in formâ elect. & aliis calidis sæpe molestas abigunt vigilias, teste *Sim. Pauli Quadrip. Botan. p.71. & 145.* Verum est, vaporosa ejusmodi, calidum nativum roborantia, convenire senibus in molestissimo ipsis pervigilio, usus tamen opiatorum similibus moderatè admixtorum tutissimus est. Causa autem quod interdum perperam adhibeantur in senibus, interdum non tutò frequententur, est partim siccitas, & defectus humorum; partim metus, ne in apoplexiam dispositio præsens augeatur. Nos cum spirituosis & humectantibus ea feliciter eo casu adhibuimus, inprimis miscendo ꝶam anodynam cum ~⊕li cephalico volatili. *~uosis & humectantibus danda.*

Habent secum hoc vitii narcotica, quod plerumq; exsiccent corpus, unde nunquam sine humectantibus offerenda, aut si hoc non liceat cum ipsis, ante tamen vel post ista danda, præcipuè isto casu, uti diximus, cum sufficienti seri quantitate sanguinea massa destituitur, unde resolubilitas opiatorum impeditur. *5. ratione mixtionis;*

Tacemus hîc alia, quibus cum misceri possint opiata, utpote de iis jam suprà diximus.

Ratione *usus & applicationis* quædam etiam dicenda occurrunt. *6. ratione usus, & applicationis*

Jam olim Mnesidemus apud *Dioscor. l.c.* usum duntaxat olfaciendi probavit ad conciliandum somnum: alioqui ceu noxium damnavit. Rectè verò subjungit *Dioscorides* tum huic asserto, tum præcedentibus modò citatis, ἅπερ ἐστὶ ψευδῆ, ὑπὸ τῆς πείρας ἐλεγχόμενα, διὰ τὸ ἐπιμαρτυρεῖσθαι τοῖς ἔργοις τὴν ἐνέργειαν τοῦ φαρμάκου. *Quæ quidem omnia commentitia esse, experimento deprehenditur, siquidem effectus virium hujusce medicamenti fidem facit.*

Hercules Saxonia l. c. prælect. pract. p. 1. c. 10. p. 36. quem & alii sequuntur, extrinsecus prius adhibenda innuit,

nuit, ubi si nihil effecerint, intrinsecus quoque præbenda.

externæ; Imo etiam externè à quibusdam cautelæ adduntur præcipuè quoad caput. Externis cephalicis urgente rei usu non rarò adduntur opii aliquot grana. Admonet tamen *Francisc Hildesheim spicil. 1. de dol. cap. p. 16.* dum illo extra uti volumus, ne admoveamus illud commissuræ coronali, sed fronti. Cerebrum enim minimè tolerare potest opium citra noxam, commissura autem, quia est pars capitis rarior, facilè opium recipit, quod non contingit, si fronti applicetur, quo de suprà jam actum fuit.

7. *ratione præbii,* Quoad *DOSIN*, quidam à levioribus semper incipiendum suadent. Vid. *Fabrit. Hildan. libr. de gangr. & sphacel. c. 24. p. 826.* Generalis h. l repetenda est cautela, semper tutius esse subsistendum infra summam dosin, & præstare, repetitâ potius vice ut voti compos fiat medicus, quàm extrema statim tentando opprobrium sibi accersat. Peccatur hîc magis in excessu, quàm defectu. Sic narcotica si immoderatius assumantur, etiam sola apoplexiam effecisse non rarò observatum fuit, teste *Wepfer. de apopl. p. 25.* Neque valet, quod olim methodici gloriabantur, cum usu narcoticorum sublato dolore, quanquam mors sequeretur, se tamen morbum abegisse, teste *Galeno l 2. ad Glauc. c. 2.*

8. *ratione præparationis.* Ex suprà dictis etiam fluit, ut benè & fideliter ab exercitato artifice sint præparata; quod allegato loco *Hildanus* quoque monet.

in somno longiori non desperandum statim. Non verò statim desperandum, si legitimâ observatâ methodo, datis opiatis æger per longum tempus dormiat, præsertim si vigiliæ præcesserint continuatæ.

Retulit nobis venerandus *Rolfincius*, se aliquando collegæ suo medico, Dn. D. Zachariæ Brendelio, Lipsiâ reduci,

duci, ubi per plures noctes inſomnis commoratus erat,& hinc aliquo modo ſenſibus perturbatus, propinaſſe laudani opiati gr. vj. cujus uſu cum indormiiſſet, 24 horas & amplius, evigilans ſanitati redditus fuit integerrimæ.

Aliæ cautelæ omittuntur.

Plures cautelæ, eæque elegantes videri poſſunt apud ſæpe citatum *Septalium l. 3. animadverſ. 43. & ſeqq. Neſter. Conſil. antidyſenter. c. 11. p. 248. Grubium de med. ſimpl. cognoſc. p. 147. Crollium Baſil. chim. p. 235.* & alios.

CAPUT IV.

Invectivæ in opium deciduntur.

Opium heroicum medicamen accuſatur,

NIhil tam bonum eſt, quod non in contrarium vertat culpa, vulgata eſt parœmia. Valet id de opio eò magis, quò circumſpectiori uſu indiget, & facilè culpa in eo committi poteſt. Cum verò primus gradus ſit ſanitatis, ut libenter medicamentum accipias, elogio *Quintiliani declamat. 14.* Hinc cum non ſolùm olim, antequam illud divinum medicamentum à *Platero, Geſnero, Horſtio*, aliiſque quaſi ex altis tenebris protractum, & hodiè chimiatris ſuperbâ ſede locatum fuit, communi quaſi medicorum vulgarium calculo ex uſu medico deturbatum ferè fuerit, ſed & hodienum adhuc tàm doctis quàm plebeiis quamplurimis malè audiat, neceſſe eſt, has inculpationes declinare.

inveteratâ opinione,

Optandum ſanè cum *Platero*, ut medici temerè hanc introductam & malè inveteratam de pernicioſo opii uſu opinionem deponant, cum ſine eo ſæpiſſimè ſe turpiter dent, nec quicquam fermè laude dignum deſtituti tam heroico medicamento efficere poſſint.

præſertim à chimiæ ignaris,

Mirum eſt, quod opium ſit quaſi lapis offenſionis, illis, qui ſequuntur puram medicinam Galenicam, quiq; noluerunt immittere pedem in ſanctuarium chimicum, uti lo-

quitur

quitur *Febure, Traitte de la chymie p. 614.* cum tamen in quamplurimis veterum antidotis, hodienum adhuc multis in locis receptis, opium primariam obtineat basin, & reverâ nec crudum opium ex oriente adlatum, nec lege artis chimicæ præparatum quicquam in se habeat, de quo timendum sit.

quod sit venenum,

Venenum esse opium, adeoque æternæ requiei & dispensatorem & promotorem, communissima multorum est invectiva, per traditionem plerumque, vel quod hoc vel illo loco legatur infamatum, inducta.

ab authoritatibus.

Evincere illud satagunt authoritatibus. Has largè congessit *Sennertus l. 6. pract. part. 7. cap. 1. p. 286. & Zacut. Lusit. med. Princip. Histor. l. 1. Hist. 60. quæst. 29. p. 428.* aliique.

cum aliorum, tum ipsius Galeni,

Galenus ipse valdè timidus fuit in adhibendo opio, quod ex pluribus locis à *Zacuto* consignatis patet. In unâquâque affectione proprio potius pharmaco utendum exemplo suo suadet, semperque opium fugit, neque nisi urgente necessitate ad ejus usum pervenit. *l. 3. de compos. med. κ. γ. c. 10.* idque quia corpora viventium ab omnium ex opio, hyoscyamo & mandragorâ compositorum medicamentorum usu mortificationi simile quippiam patiuntur *l. 8. κ. γ. c. 4.*

Limitat hunc usum, seu noxam potius, prout vel solitarium, vel cum aliis mixtum adsumitur opium. Sic *l. de theriac. ad Pison. c. 13.* ὁ δὲ ὀπὸς, *inquit*, τῆς μήκωνος, ὅτι μὲν ἐστιν ἀναιρετικὸς μόνος ποθεὶς, οὐδεὶς ἀγνοεῖν μοι δοκεῖ. οὗτος δὲ μεθ' ἄλλων τινῶν σκευασθεὶς, τοῖς νοσοῦσι βοηθεῖ πολλάκις, ὡς σωτηριωδέστατον αὐτοῖς εἶναι φάρμακον. *Quod opium per se potum exitiale sit, neminem latere existimo; sin autem cum aliis nonnullis sit præparatum, ægrotos ita subinde juvat, ut maximè salutiferum ipsis medicamentum esse videatur.*

Ratio-

Rationes largo modio diſſeminant opii oſores. *& rationibus: 1. ab odore,*

Odor adeſt teter, *inſurgunt*, viroſus. Sed falſum eſt, venenata eſſe odore tetro; benè odorata venenis adverſari. Exempla contraria vide apud *Scalig. exerc.347.*

Venena alia necant primis, alia ſecundis, alia tertiis qualitatibus, autore laudato *Scaligero Exerc.33.* Opium necare poteſt qualitate primâ, caliditate nimiâ, licet olim à frigidâ manifeſtâ, ſed tamen violentâ & excellenti qualitate id deductum fuerit, *Fernel. l.4. M.M. c.5. p.200.* Poteſt necare qualitate ſecundâ, dum obtundit & incraſſat ſpiritus, poterit tertiâ, ſudorem movendo adeò fortem, ut ſæpe odorem opii referat, ut ſuprà ex *Dioſcoride* & *Æginetâ* adductum fuit. *2. qualitatibus noxiis,*

℞. Diſtinguendo inter venena *propriè* & *impropriè* dicta. Illa peculiari vi cordi ſunt infenſa, vitæ omni impetu, omnibus modis inſidiantur; hæc per accidens, quatenus nimiâ copiâ adſumuntur, internecioni hominem dare nonnunquam poſſunt, ut *aqua gelida*, æſtuante corpore asſumpta, *crocus*, *cantharides*, &c. *℞. diſtinguendo*

Nonnulli modeſtiores inter ea venena ſolùm referunt, quæ non genere, ſed copiâ ſeu quantitate nocent. Sed ſi legitimo detur tempore, legitimo modo, nunquam mortem induxiſſe viſum. Sudor ille, odorem opii referens, eſt lenis, blandus, roſcidus.

Opium & venenum eſſe, & malignis illis qualitatibus, quæ utplurimum à medicis ipſi affinguntur verius quàm attribuuntur, præditum eſſe, conſtanter negamus, neque adeò terrorum plena eſt opiatorum exhibitio, quod vult *Thomſon. epilogiſm. chim.130.* unde raró id uſurpandum ſuadet, imò apud ſe pene exoleſcere ſcribit. *p.76.* *& negando;*

Experimentis idem probare conantur ſpecialibus. Notabile eſt exemplum à *Tralliano l.3. c.5.* memoriæ conſigna- *ab experimentis: 1.*

tum, ἐγὼ γὰρ οἶδα, *inquit*, τινα μόνῳ τῷ ὀπίῳ χρησάμενον καὶ ἄφωνον, καὶ ἀναίσθητον ποιήσαντα τὸν κάμνοντα, ὡς μηκέτι μηδὲ ὀποβαλσάμου, μηδὲ ἄλλων τινῶν ἐμβληθέντων θερμῶν ἀναστῆσαι δυνηθῆναι τὸν ἄνθρωπον. *Ego enim novi quendam solo usum opio, & vocem & sensum ægro ademisse, ut ne opobalsamo quidem, aut aliis quibusdam calidis injectis, homo amplius restitui potuerit.*

2. Dionysius filius ante diem patrios inquirens in annos, cum pater ipsius morbo graviter conflictaretur, ipsi soporem medicos dare coegit. Hoc æger sumpto, somno sopitus, diem obiit supremum. Vid. *Corn. Nepos in Dione.* Nihil hoc aliud fuit, quàm opium.

3. Licinius Cæcinnæ pater se interfecit opio, cum valetudo impatibilis odium vitæ fecisset, observante *Plinio N. H. l. 20. c. 18.* ubi addit, calorem nativum opprimere & extinguere.

4. *Cardanus l. 18. de subtilit. p. 930.* recenset historiam Patavini cujusdam, qui cum victor in certamine equestri extitisset, galeamque, quò liberius respiraret, deposuisset, eâ copioso intus opio ab æmulis perlitâ capiti rursùs impositâ (venarum videlicet osculis calore patentibus receptoque intra penetralia pernicioso halitu) statim suffocatus est.

5. Servi Avicennæ, cum ob comminationes, quod non rectè in suis rebus se gessissent, odio ipsum prosequerentur, ut mortem ipsius procurarent, mithridaticæ confectioni, quam pro symptomatibus epilepticis adsumere vellet, clàm notabilem quantitatem opii admiscuerunt, quod legitur in vitâ ejusdem, operibus ejus præfixâ.

6. Opium pro apio exhibitum notat *Salmuth. cent. 1. obs. 90. p. 105.* idemque error perniciosus notatus est à *Rhodio in compos. 126. Scribonii Largi p. 200.*

Opium pro apio.

Plura exempla lethalitatis ex opio apud *Forestum obs. 47. l. 28.*

l. 28. p. 698. & *l. 30. obs. 10. p. 34.* ubi ex variis autoribus varia ex opii uſu producta incommoda congeſſit. *Hildan. de gangræn. & ſphacel. c. 24. p. 826.* & alios videri queunt.

Sed ut data non apto tempore vina nocent, ſic & opium. Idem valet de *croco*, & aliis. Dicendum cum *Bontio loco ſupr. cit. in not. Garc. p. 9.* Profectò inſignis eſt oſcitantia iſta, quæ in abuſum medicamenti ac minus benè præparati dicuntur, in uſum nobiliſſimi inter omnia pharmaca velle referre; ſine fundamento ſæpe, ac in ſcholis ſine experientiâ. Similia repetit *meth. med. Indic. c. 2.* ℞: *abuſum non tollere uſum.*

Venenum eſſe, communis eſt muliercularum conſenſus. Morietur, dicunt, quia opium accepit. Viaticum erit ad mortem. *Muliebris objectio*

Sed vanus timor muliebris cordatum non terret medicum, ex lege artis & methodi medendi opiata præſcribentem. *non attendenda.*

Memoriæ proditum eſt à *Plutarcho in ſympoſ. l. 3. quæſt. 1. p. m. 648.* ſolo halitu & odoris effluvio aliquando concidiſſe, & ſubverſos eſſe, qui id incautius colligerent. Verba ſunt: τὸ τῆς μήκωνος ἀπόῤῥεον πνεῦμα μὴ φυλαξαμένοις τοῖς τὸν ὀπὸν τρυγῶσι, συνέβη καταπεσεῖν, (*ſpiritus à papavere defluens non cautè obſervantibus iis, qui ſuccum colligunt, ſubvertit homines.* Si ſolum effluvium id præſtat, ſolus odor, quid fiet eo aſſumpto? *Noxa in collectione opii*

℞ Obſervarunt botanici, in collectione baccarum paridis ſtuporem ſæpe quendam tentaſſe rhizotomos, nemo tamen venenatam in illis agnoſcit vim. *tanti non eſt;*

Præterquam, quòd *excretiones urinæ & fecum ſupprimat*, licet magis animalibus quàm naturalibus actionibus officere dicantur, *malignitatis opiata* accuſantur à *quibusdam*, quâ livorem artuum, frigidos ſudores, reſpirationem parvam & difficilem, mentis alienationem inducant. Por- *nec ſiniſtri eventus à minus cautè porrecto*

recta minus cautè caput valdè replent, nervos resolvunt, sensum & motum adimunt, & sæpe χάλκεον τὸν ὕπνον inducunt.

contingentes *Sapphica illa* adsumenti contingunt: φωνῆς ἐπίσχεσις, ἐρύθημα πυρῶδες, ὄψεων ὑποδείξεις, ἱδρῶτες ὀξεῖς, ἀταξία καὶ θόρυβος ἐν τοῖς σφυγμοῖς, τέλος δὲ, τῆς ψυχῆς κατὰ κράτος ἡττωμένης ἀπορία καὶ θάμβος, καὶ ὠχρίασις. *Vocis suppressio, rubor igneus, oculorum significationes, sudores acres, incompositus & turbulentus motus in pulsibus; tandem verò, cum animus magnis viribus expugnatur, hæsitatio & stupor & expallescentia.*

peritos terrent. ℞ Imperitia hominum sæpe efficit, ut multæ herbæ immodicè sumptæ noceant, quæ tamen suum in medicinâ exhibent commodum, quod exemplo *doronici, solani, croci, cicutæ, aconiti, hyoscyami, colocynthidis, hellebori utriusque* patet.

Nil prodest, quod non lædere possit idem.

Nos, ait *Bellonius l. c.* opium experti sumus, verum nullum symptoma animadvertimus, nisi quod excalefaceret pectus, & nonnihil turbaret caput & insomnia pareret.

Neq; aquæ hypnoticæ, licet tutiores, Tutius, *alii inquiunt,* esse uti aquis hypnoticis ex refrigerantibus & humectantibus compositis, quàm aliis formulis, quas opium ingreditur. Nam licet hæ citius, ac illæ, somnum inducant, tamen non citra periculum gravioris mali eas propinari posse, ob opii & similium venenosam, malignam, & nimis soporiferam qualitatem. Modum, quo agat, dicunt esse somnum altum & lethalem. Vid. *Dorncrell. dispensat. p.6. VVillis de febb. cap. 12. p.216.*

efficaciores sunt sine accessu opii. ℞ Tutò quidem, citò & jucundè curandum est; exempla tamen dantur quamplurima, ubi aquæ istiusmodi nil proficiunt. Ad heroica hæc tunc confugiendum, tanquam ad sacram anchoram. Neque minus tutò opiata adhibentur, ceu ex infinitis practicorum accuratiorum claret observationibus, quàm aquæ istæ soporiferæ.

Adul-

Adulterium multi accusant. Opium, vel potiùs meconium, ait *Plantius comm. in l.7. MM. Fernel.* quod ad nos convehitur, adulteratum planè est, & occultâ quâdam vi nobis infensum, ideoque minimè eo utendum, quâcunque id arte corrigatur. Institores, qui compendium & lucrum quærunt, opium adulterant, aut pro eo meconium ex Apuliâ vel Hispaniâ comportant. *Adulterii accusatum opium.*

Quomodo in Natoliâ compacto dimidium à mercatoribus addatur, dictum jam suprà fuit ex *Bellonio*.

℞. Notæ Electionis observandæ. Afferatur opium ex Apuliâ vel Hispaniâ. Eodem modo confieri & ibi potest, quo in Turciâ. *Seligendum est & probandum*

Speciosum argumentum est eorum, qui palliativam solum præbere curam, nec tollere morbi causam objiciunt. Nec remedia doloris, sed impedimenta sunt. Omnia illa ad exiguum momentum prosunt. Ego autem illum malo desinere, quàm decipi, ut verbis utamur *Senecæ l. de consol. ad Helv.* *Palliativum medicamentum*

Sed Respondemus cum *Galeno l. 10. Meth. med. c. 10.* satiùs esse symptomatibus occurrendo ad causæ continentis ablationem roborare naturam, quàm cum morbo ægrum de medio tollere. Non solis oberrandum est opiatis, stultum tamen est, semper causæ ablationi ipsius morbi intentum esse, neglecto urgentiori symptomate. Quî potest natura sub hoc onere se liberare à causâ? Redit sæpe dolor, redit excretio, simul ac evanuit medicamenti vis, interim verò natura inducias hasce arripit, confortatur, & promptius dehinc contrà causam ipsam insurgit. Quin nec symptomatibus solis tollendis prosunt opiata, sæpe causam simul tollunt, per supra dicta. *non simpliciter est opium.*

Concludimus verbis *Plateri Tom. II. prax. c. 13. p. 547.* Si dextrè opiatis utamur, ea minimè lædere, sed dolores com- *nec dextrè usurpatum ullatenus nocet*

componendo, somnum inducendo, viresque sic conservando magnum ægro solatium, utilitatemque, medico verò ob id existimationem afferre. Hic ipse *Platerus*, referente id nobis *B. Rolfincio*, dixit aliquando, se posse suo opio in vitâ servare rotâ confractum, ex quo magna ejusdem patet confidentia. Interrogatus verò quomodo opium præpararet, respondit, in castaneam inclusum, procul dubio leni calore illud hoc modo maturando & corrigendo, qui ipse etiam modus superioribus addi potest.

CAPUT V.

Vis opii ἀναστομωτικὴ.

Opium aperire orificia vasorum,

INdicta abire nequit opio adscripta dica, quod sit ἀναστομωτικὸν τῶν φλεβῶν, *orificia vasorum aperiendi vi polleat*, magna sanè, & quæ vel sola satis esset, suspectum reddere opium & ex numero medicamentorum exturbare, tantò magis, quia totus orbis medicus contrarium tuetur & credit, opium esse κολλητικὸν τῶν φλεβῶν, adeoque sanguinem sistere, ut mane altero à prægresso ipsius usu visus fuerit consistere & exitum recusare sanguis.

affirmatur ab

Bini prodeant incusatores & testes, *Hoffmannus* & *Borellus* alter medicamento, alter medico infensus.

Hoffmanno, ob mictum cruentum

Hoffmannus cum disseruisset de laudani opiati Paracelsi incertitudine, illudque ferè adscripsisset non-entibus, experimentum citat, quod cepit. Adactus, *ait*, clamoribus colici cujusdam, dedi gr. ij. (extracti opiati Noribergensis) in sir. de chamæmelo, unde nihil lucri mihi præter mictionem cruentam. *l. 2. de medic. officin. c. 169. p. 420.*

à calculo potiùs, quàm ab opio

Sed tantus vir vix ausus est semel in usum vocare opium, & malum inde credens effectum ortum abstinuit, quod ipse

ipse ibidem fatetur. Quî verò ex unico hoc experimento fallaci damnandum opium? Nec una hirundo ver facit, nec unum experimentum consequentiam. Pluribus opus est. Sed nondum hoc ipso absolvi potest, sed objici ipsi debet illud sibi familiare: μὴ παρὰ τοῦτο. Non ortus est mictus cruentus ab opio, cujus tertia pars vix ingressa est dubio procul in grana duo, sicut superius de laudanis monuimus, sed quia error procul dubio fuit commissus in diagnosi, ægerque ille non tàm laboravit colicâ verâ, quàm symptomaticâ, ab abscessu vel calculo renum dependente, quo lancinante renum vascula læsa stillarunt cruorem. Vid. *Rolfincius chim. 1. A. F. R. l. 4. s. 4. c. 7. p. 250.* & *Simon Pauli quadrip. botan. Class. 3. p. 422.*

Mutantur sæpe & variant circumstantiæ, unde variare simul non nequit medicamentorum effectus. Nec, licet verum hoc fuisset à solo opio productum symptoma, à particulari ad universale valet consequentia, nec experientia ipsa est singularium, sed ex pluribus eodem modo & iisdem circumstantiis præsentibus colligitur.

Distinguendum & hîc inter effectum univocum & æquivocum, per se qui fit, & qui per accidens, cum aliàs notissimum sit, in mictione cruentâ sedandâ apprimè convenire opium. *per accidens ortum.*

Borellus centur 4. obs. 57. p. 318. annotat, *à laudani opiati nimiâ dosi venam apertam*, cum enim medicus, (cum quo invidia ipsi intercessit, qui asterismus esse potest, quid de ipsius historiæ judicio sentiendum sit,) viro cuidam somni conciliandi gratiâ laudani duplicem dedisset dosin, immemor ei venam nuperrimè sectam fuisse, hinc dum membra languentia & ferè insensibilia hoc somno reddita essent, effluxit sanguis è brachio adeò, ut ejus effluvio nocturno perierit. *Borelli experimentum pro effectu eodem citatum*

Sed

Vacillat. Sed novum non eſt, ſectam venam vel indecenti poſitu, vel motu intempeſtivo, vel deligatione minus ſolicitâ, ſæpiùs recludi, & exire ſanguinem. Si opium reddidit membra languentia & ferè inſenſibilia, quomodo invitare potuit ſolum ſanguinem ad exitum? Quomodo potuit fluxiliorem reddere, quem quàm maximè concentrat? Certum itaque eſt, culpam hanc minimè imputandam eſſe opio; Certum eſt, utrumque hunc recenſitum opii effectum opio fuiſſe accidentarium. Vitium vulgi eſt, ſi dato medicamento novum ingraveſcat ſymptoma, ortum adſcribi medicinæ, culpam redundare in medicum, hunc accuſandum eſſe. Abſolvendum omninò ab hoc crimine opium, & illud Pindaricum ingeminandum: μέμνασο ἀπιστᾶν.

LIBRI II. SECTIO IV.

CAPUT UNICUM.

An opium ſit maslach Turcarum, disquirit.

Maslaga, Turcarum DEcantatiſſimum apud Barbaros medicamentum eſt *MASLACH*, atris tamen dubitationum nebulis involutum, ſive nominis ipſius originationem ſpectes, ſive rei.

familiaris medicamenti, Quis non inaudiit Turcas ad prælia ſe armantes, quos Hungari etiam non raró imitantur, præbibere Maslach, ut forti animo præſentibusque viribus ſeſe opponant hoſtilibus armis? Periculorum & timoris hæc antidotus, audaciæ ſtimulus, fortitudinis incitamentum, quin philtrum quaſi cladium & cædium ipſis habetur. Quotusquisque verò eſt, qui quid ſit, quod aſſumant, calleat?

Utut verò latius hæc omnia explanari poſtulent, & in apri-

apricum ſiſti, breviter tamen ea ſolùm libabimus, tum quod hujus loci id non ſit, niſi quantum ad opium pertinet, tum præcipuè, quod id operis ſibi ſumpſerit feliciori auſpicio *Excellentisſimus D.D. Fogelius*, cujus opus *de Turcarum Nepenthe* propediem expectamus, in quo, uti & coram ante biennium & per literas nobiſcum humaniſſimè communicavit, primò Teſtimoniis fide dignis oſtendit, non unum eſſe medicamentum, quod Maslag dicatur, deinde ſingulorum Euphroſynorum Turcis uſitatorum hiſtoriam ſubjungit. Tum conatur in operationum cauſas inquirere, & denique vocis Maslag originem à ſe excogitatam aſſerit.

Plures equidem novimus hinc inde proferri derivationes, prout cuique id viſum fuit, ſed vix eæ ſatisfaciunt deſiderio, cum ipsâ varietate & copiâ à veritate remotius ſcopum aſſequi videantur. *Etymologia dubia,*

Hebraicam eſſe plurimis placuit, hinc juxta *Oberndorffer. in apolog. chimico med. p. 71.* derivatur à שלה *erravit, ignoravit, oblitus eſt*, quod inducat curarum & præſentium imminentiumve periculorum oblivionem, licet obliviſcendi, ignorandive ſignificatum minus habeat. Et poſſet quis hoc pacto potius juxta magis uſitatam notionem in Kal exponere; *tranquillus fuit, quievit*. *pluribus Hebraica*

Aliis à שלח quasi *Maschlach, res ad quam manus extenditur, quæ ſolet eſſe ad manum, in promptu*, & ſic ſcribitur expreſsè *Wierol. 3. de præſtig. dæm. c. 17. p. 279.*

Thurnheuſerus, cujus in orientalibus linguis peritia ex variis ejus ſcriptis nota eſt, *herbar. l. 1. cap. 29. p. 117.* derivat à מרזק, vel Chald. מריא. Cui conſentiens exquiſitus ſatis Philologus affirmat dici quaſi מרזק à זקק *fudit, liquavit*, & מר *amarus*, & ſic eſſet *amara liquatio, liquor amarus*, cum quo convenit dictum מריא ex eâdem radice, amaror. (א pro ה Chaldæorum more.)

Aliis dictum creditur quasi מצליח *prosperans, utilitatem afferens.* Verum hæc omnia allusiones quidem sunt, quæ ad opium in specie, vel maslach applicari queant, sed tamen rem non exhauriunt, quod partim literarum disconvenientia, partim alia evincunt, unde nec *Magnifico Polyhistori LUDOLFO*, nec *Excellentissimo Frischmuthio* nostris, nec aliis *Rabbinis* hæc arrident, qui omnes unanimiter statuunt, satius esse nullam adducere derivationem, quàm minus convenientem.

Vix Turcica vel Arabica, Ut ut autem Maslac vox Turcis notissima sit, vix tamen Turcicam esse, neque Arabicam, neque Indicam à *Pl. Reverendo & Excellentissimo Dn. Andreâ Mullero*, Philologo celeberrimo didicimus, cujus hâc in parte autoritatem maximè veneramur.

Probabilius Hungarica habetur. Ungaricam esse persvadere posset, quod, cum necesse sit inde nomina derivare & accersere, unde res ipsæ ducunt originem, illis priores, Turcica lingua licet non habeat id ex se, non pauca tamen habet Ungarica, unde vir celebris, quem prælaudatum *Dn. D. Fogelium* esse credimus, cujus pace etiam hæc recensere liceat, ad eundem *Dn. Mullerum*, Maslag derivat à *Masolom* seu *Masalom*, altero, immuto, q. d. *alterativum*, scilicet medicamentum, quia totum hominem immutat; ceu illa analogia in aliis etiam Hungaricis pateat, ut ab orvoslom, *medeor*, fit orvossag, medicamentum, tannulom *disco*, tannussag *doctrina* &c. Sed licet ex hâc analogiâ Massag dicendum esse videatur, non obstat tamen, quin, donec meliora luci exponantur, hanc præ aliis eligere queamus radicem, præcipuè cum diversimodè *Mazlach*, *Maslac*, *Matslag* &c. scriptum extet, &, nisi id typothetæ vitio factum fuit, apud *Höchsteterum*, forsan & alios, *decad. 3. obs. 1. p. 197.* Massac orientalium dicatur. Et testati nobis sunt Ungari, illam derivationem linguæ ipsorum non esse alienam.

Turcis ſcribitur مصلق.

Quoad rem ipſam, tres autorum claſſes ſtatui queunt, una, quæ ſtatuit maslach ipſummet eſſe opium; altera, alia & quidem varia pro eodem venditans. Tertia verò, quæ priorem ſententiam conciliat.

Diverſæ de ipsâ opiniones:

Licet enim *Nonnulli* dubii de exiſtentiâ Mazlach, cauſam tàm furioſi animi in bello Turcarum eſſe velint capitalem pœnam, quâ ad pugnandum incitantur, vel prædeſtinationem impiam, quâ occœcati nullum timent periculum, certi ſcilicet de evaſione, ſi Diis placet, ſin minus, prædeſtinati ad interitum, vid. *Höfer. Herc. med. p.m. 48.* præcipuè cum feratur, *Bucretio* apud *Sennert. l.1. Prax. part. 2. c. 6. p. 326.* referente, graviſſimè prohibitum eſſe apud eosdem, ne quis prælium acceſſurus quicquam earum rerum vel deguſtet, quæ mentem quocunque modo turbare queunt, illud ipſum tamen Maslach apud ipſos & in bello & extra id uſitatum eſſe vix licet contra experientiam negare.

Alii furorem Turcicum aliunde derivant;

Scaliger exerc. 154. de Turcarum Aſſeral hoc ſibi compertum ſcribit: prælium inituros ex eo vorare aliquantum, quò alacres & periculorum evadant contemptores. Paulò poſt: Turcarum quatuor ſunt religiones. Quarum una dicitur, Derviſi. In conventibus annuis poſt cerimonias & epulum eſitant Aſſeral: quò in lætitiam, atque exultationem conjiciuntur. Apud alios autores invenio, non Aſſeral, ſed Matslach. Inclinat eſſe opium. Vid. etiam *exerc. 175. ſ. 1.*

Opium eſſe ſtatuunt Scaliger,

Idem atteſtatur *Verulamius Hiſtor. vit. & mort. pag. 223.* Turcæ, *inquit*, opium experiuntur, etiam in bonâ quantitate, innoxium, & confortativum: adeò, ut etiam ante prælia, ad fortitudinem illud ſumant; & *p. 236.* Sic & pulvis pyrius perhibetur epotus conducere ad fortitudinem,

Verulamius,

 &uſur-

& uſurpari à nautis ſæpenumerò, & militibus ante prælia, quemadmodum à Turcis opium.

Sennertus, Unde & *Sennertus l.c.* concludit, etſi vox Maslach non omnibus nota, nec ubique obvia ſit; tamen medicamentum, quod eo nomine circumfertur, ex opio eſſe.

Febure, *Febure* his pollicem premens Maslac ſcribit opium eſſe optimum & per inciſionem paratum. Non poteſt haberi, *ait*, niſi rarò admodum & magnis ſumptibus verum Maslac Turcarum, quod odoris eſt gravis & ingrati, coloris flaveſcentis, inſtar flavo-ruffeſcentium pilorum leoninorum, valde amarum, acre, os & linguam incendens, ut uri videantur. *Traitté de la chimie l.2.ſ.8.p.624.*

ob familiariorem uſum in & extra bellum, Facit huc, quod conſtat, experientiâ illorum, qui apud Turcas vixerunt, rationemq; vitæ & mores eorum perviderunt, ipſis in quotidiano uſu opium, & vix aliquid hoc ipſo eſſe familiarius, ut nemo adeò egenus feratur, ſi vel unicum ſolum aſperum habeat reliquum, qui illum non libenter in illud impendat, præſertim verò cum militatum proficiſcuntur. Vid. *Bellon. l.3. c.15. p.179. Eraſtus Diſp. de ſapor. p.65.* & alii. Quin feruntur uſui huic ita aſſveti, ut abſtinentes aliquando periculum vitæ incurrant, quo de elegantem hiſtoriam extare apud *Chriſtoph. à Coſtâ* ſuprà jam *pag.51.* adduximus. Hinc in proverbium ferè abiit, vulgatumque apud ipſos eſt objicere: *opium ediſti,* quod idem eſt, ac ſi aliquis apud nos dicat: temulentus es. Et bellum geſturus Turcarum Imperator, dum militum delectum facit, tota provincia opio quaſi ſpoliatur, ut teſtantur ſcriptores rerum Turcicarum varii.

& experientiam, Accedit & experientia, quam *Febure & Sennertus citati* allegant, quod illi qui Maslach in Turciâ emant, nihil aliud quàm opium monſtrent.

An

An verò in opio consistant seu resideant vires animum confortandi seu robur addendi, non immeritò hâc occasione hîc memorandum est. Si calidum nostrum innatum de 🜍e participat, & ab opio huic aliqua energia accedere potest, sanè, vix negari id poterit. Liceat nobis statuere, nullum dari calidum innatum, nullum humidum primigenium, quàm 🜍 & ☿ sanguinis, quorum activitas calorem & vitam conservat; dissolutio, frigus obitumque infert.

ratione fundatam,

Serenissima persona sæpissime, cum seria aliqua & magni momenti negotia obeunda ipsi essent, præsumebat maximo cum usu & fructu opium, & sic omnes sensus dehinc alacres & melius dispositos, viresque oneri ferendo magis pares inveniebat. Adeoque reverà dum spirituum diffluentiam seu dissipationem impedit & concentrat, suoque 🜍e resolubili eosdem mactat, opium ad augendum animi robur multum conferre vero est similimum.

opium animum reddere, & aliorum,

De offio seu opio idem hoc affirmant rerum indicarum scriptores, quod ad mortem destinati soleant hoc sumere priùs, quàm adeant supplicium, idque eâ præditum esse virtute, ut homines quasi ebrios reddat, & tantam concilìet audaciam, ut unus non dubitet viginti aliis se opponere. Vid. *Georg. Andreæ Itinerar. Ind. l. 1. c. 9 p. 12.*

& Indorum experimento.

Alii verò secluso opio aliter sentiunt, vel saltim, præter id aliis quoque Turcas uti. Sic *Oberndorffer. l. c.* longè aliud id esse necessum ait, quàm opium, quod Turcas ad pugnam faciat alacriores, ut tanquam ebrii vel amentes ad pericula quævis minus formidulosè subeunda, sese præcipitent, inque medio hostium agmine, ut viros strenuos decet, sese animosè præstent. Et *Camerarius Oper. subcis. l. 1. c. 93. p. 437.* scribit Turcos *præter opium* alio pulvere uti, qui sit Maslach &c. &c. Sic & *Thomas Erastus disput. de*

Alii vel negant hoc, vel præter opium alia nominant.

narcot, nominat *pulverem*, quem vorent Turcæ prælium inituri, & fieri, quod nonnullis visum sit, ex *strychno manico*, cujus & *Scaliger. l. c.* ex sententiâ aliorum meminit. Hoc ipsum verò solanum statuitur fœtidum pomo spinoso, semine nigro Bauhini, unde & *C. Hoffmannus M. O. l. 2. c. 169. §. 22.* statuit esse semen strammoniæ vulgaris, quæ Tatula vel Datura Turcarum sit, allegans ibidem & aliorum sententias.

Daturam,

Thurnbeuserus l. c. p. 120. singularem sibi & secretam de præparatione Matzlach vendicat scientiam, statuens ex *cervariâ*, certis temporibus, certo astrorum influxu, illud parari in monte Traconithide à sacrificulis, semel tantùm quibuslibet duodecim annis. Asserit singulariter commendari ad *paralysin*, excitare iram & furorem in homine, ut mortis timore omni abjecto, crudelis neque hominum neque brutorum capiatur commiseratione.

cervariam,

Quidam, quo nomine *Hoffmannus l. c.* citat, sed falsò, Bellonium, inclinant in *rutam sylvestrem* seu *Harmalam* dictam, cujus semine Turcæ palàm vescantur.

rutam sylvestrem,

Philipp. Harsdörfferus Theatr. rerum amœnar. cent. 2. p. 38. tria genera Maslach facit: 1. quod fortes, 2. quod audaces, 3. quod furiosos reddat. Compositum item esse affirmat, & in collectione herbarum & radicum furiosas gesticulationes adhiberi. Refert etiam statui præcipuum ingrediens *radicem filicis* 🜄 *extractam*, mistam cum *succo mandragoræ*.

extractum filicis & succum mandragoræ,

Nolumus conquirere huc plura testimonia, brevibus jam, quid statuendum sit probabilius, delibaturi, cum, quot capita, tot reperias sententias, ut quò plures consulueris autores, eò evadas incertior, nisi medium quoddam inveniatur, quò conciliari inter se possint.

aliaque.

Certior enim est istorum opinio, qui Turcas opio familia-

miliariter uti, &, ut Maslach quoque dicatur, nil vetare ſtatuunt, ſed illud ſolum, excluſis reliquis omnibus, non pro eodem habendum, adeoque.

1. Indi Beng (quod aliàs etiam Meng Arabibus dicitur) Bengi & Bangue بنكي vocant, quod Turcæ Maslac. *Bangue Indorum,*

2. Maslach non notat unam certam rem, plantam vel medicamentum. *Maslach latior vox*

3. Non certam formulam remedii, externam ſcilicet, ut pulverem v. g. præciſè, aut electuarium, vel vice verſâ ſignificet. *notat plura,*

4. Notat verò unum finem habentia & herbas lymphaticas, ſeu ea omnia potiùs ex iis parata, quæ affinitatem inter ſe aliquam habent ratione virtutis ſeu effectus, idque ſaltim & ad minimum à noſtratibus, ut ſicut juleb ſeu julapium in genere, recepto apud medicos more, notat medicamentum confortativum, ſic etiam Maslach, omne id quod alacritatem, hilaritatem conciliat, curas expungit &c. An verò Turcæ, ut verbis utamur *laudatiſſ. Dn. Mülleri*, cœterique orientales, Botanici maximè & pharmaciæ peritiores idem faciant, non æquè certum eſt. *inter ſe convenientia tamen, εὐφορία;*

5. Beng tamen magis ad plantarum ſeminumque catalogum referendum eſt; Maslac verò ad eorum, quæ è Beng parantur ſive pulverum, ſive electuariorum. *maximè præparata.*

Præcipuè tamen præter opium in uſu eſt pulvis uſualis, ſub Maslach, ſeu Maslagæ nomine veniens, quæ nihil aliud eſt, quàm pulvis herbæ cujusdam, *Asrar* Turcis dictæ, hoc eſt *cannabis*, ut curſor Turcicus *Nobiliſſimo DD. Jungio noſtro* retulit, ceu pleroſque etiam rogatos, quidnam ſit Heiram-luc (quod nomen huic medicamento in ſpecie, ceu Maſchlach opio tribuit) *Wierus* idem reſpondiſſe refert *l.c.* *ſtrictius notat medicamentum,*

Dubium jam emergit, utrum quæ ad id recipitur cannabis

ex Bangue cannabi simili, *non cannabe vulgari,*

nabis sit vulgaris notitiæ, sive sativa, seu erratica, an alia species, seu cannabi similis exotica, *Bangue Gartiæ, & Acostæ*, cujus & folia cum cannabe conveniunt, & cortex in fila etiam deduci potest.

Vulgaris quidem, præsertim largius sumpta, caput ferit & gravat, quod ipsius *Galeni* est testimonium *l. 1. de alim. facult. c. 41.* & ob halituosa ♀ea effluvia somnia turbulenta efficit, sed venereos stimulos reprimit, ac, *Dioscoridis* elogio, extinguit, & quoad semen biliosi sanguinis & seri acrimoniam coërcet, quâ de causâ in emulsionibus ad gonorrhœam in usum venit, qualis est *cannabina emulsio Mynsichthi*, aliaque id generis, vel in jusculis assumitur idem, ceu id apud plebejos alicubi usitatum est. Illa verò Turcarum instar vini ebrietatem inducit, ac venerem stimulat.

paratum, quæ Asrar audit Turcis,

Hinc alteri jure merito deferenda est palma, quam sub titulo: *Bangue cannabi simile* describit *Bauhinus l. 30. histor. plantar. universal. c. 71. p. 449.* Quod etiam confirmat *Acosta*, dum plantam hanc Turcis *Asrar*, cum quo *Afferal Scaligeri* & *Asarath Clusii* coincidit, plurimarum verò aliarum regionum incolis *Bange* vocari scribit: Imò *Clusius not. ad Acostam cap. 54. pag. 290.* Bangue hoc plurimam affinitatem habere cum Turcarum Constantinopoli degentium Maslac tradit. Sunt tamen, qui medicamentum dictum volunt أَسْرَار q. d. Arcana, eò quod magnifiat tam ab Ascetis Turcicis, quàm Jeniczariis.

Præparandi modus.

Ejusdem verò præparandi ac sumendi modum ex Turcis Viennæ commorantibus per interpretem Cæsareum didicit, & nobiscum per literas humanissimè communicavit prælaudatus Excellentissimus Collega noster *D. D. Jungius* talem; Accipiunt, verba ejus sunt, herbam illam As-

rar,

rar, (eliguntautem maximique æſtimant eam, quæ unicum tantùm habet ſtolonem, nec in alas aut ramuſculos laterales dividitur) hanc ollæ figulinæ, in quâ butyrum aſſervabatur, immittunt, ollamque repletam poſt panis extractionem furno imponunt, exſiccatamque hâc ratione herbam in pulverem redigunt: Dum verò hilares eſſe volunt, pulvere hoc vini loco utuntur. *in pulverem,*

Porrigunt autem incipienti primâ vice quantum cultri cuſpide capere poſſunt, aſcendendo dein ad quatuor, ſex, octo cuſpides, etiam ultrà, quem pulverem ita ſiccum deglutiunt, ſerbet aut alia dulcia deſuper bibendo, vel eundem pulverem cum melle in electuarii formam redactam devorant, quod بنكيلق Bengilik (quod compoſitioni nomen eſt) vocant: Unde & *Olearius Itineris Perſici l. 5. cap. 8. p. 594.* ait, apud Perſas ſemen & folia cannabis ad venerem exhiberi ſub nomine Bengi, hinc & illos, qui illud devorant, Kidibengi vocari, ubi & parandi modum, paulò aliter deſcribit. *doſi majori vel minori ſumendum, vel electuarium, Bengilick, cujus*

Effectus illius ſicuti vini pro temperamenti & ſanguinis diverſitate varii ſunt: Alios enim reddit hilares, cantantes, ſalientes, ridentes, petulantes ac venereos: alios iracundos, litigantes, audaces, pugnaces, furioſos ac inſanos: alios taciturnos, triſtes, melancholicos, imaginarios, lacrymantes, languidos & ſomnolentos &c. *effectus variant.*

Solent etiam, concludit, frequenter uti opio, ſed hoc eſſe quaſi inſtar veneni, hominesque inde maximè lædi ac enervari, ipſi Turcæ fatentur, adeoque prius tutiùs adhiberi. Miſit *idem* Maslach, ſeu modò dictum pulverem ad nos, qui ut ovum ovo ſimilis eſt ipſi illi, quem Hamburgi in Bibliothecâ publicâ, benevolentiâ ſæpe laudati *D.D. Fogelii*, Conſtantinopoli ad *D. Schlegelium* miſſum vidimus.

Dubium de hyoſcyamo diluitur. Unicum adhuc illud dubium reſtat, quod Beng, ſeu Bengi & Bangue, (eædem enim ſunt literæ, quibus utrumque in oriente ſcribitur) per Arabum, Coptitarum & Avicennæ lexica ſit hyoſcyamus, niſi dicamus hanc ipſam vocem hyoſcyamum quidem notare, ſimul verò & huic plantæ competere, vel ab aliis ad hyoſcyami ſpecies, ob effectum congenerem, illam ipſam plantam relatam, ut à ſimilitudine extrinſecâ cannabi, ab effectu verò & virtute hyoſcyamo magis conveniat.

Maslag minoris & majoris apparatus. *Maslaga* hæc, ſive opium ſive Bangue pro baſi agnoſcat, duplicis generis eſt, vel *minoris* vel *majoris apparatus.*

Prioris exemplum eſt opium crudum, pulvis Aſerath crudus, vel electuarium ſimplex. Poſterioris varia extant, quæ cum philonio officinarum, Perſico, & Romano conveniunt, quæ quidem vulgo nota ſunt, de quatuor tamen Maslagi è Bengo generibus videri poteſt *Paludanus ad Linſchotanum Ind. or. l. 4, c. 35.* Ita addunt arecam, opium, camphoram, caryophyllos, nucem moſchatam & macim; Imò ſi hilares eſſe volunt & faceti, & præſertim in venerem procliviores, ambram quoque & moſchum, Vid. *Bauhin. l. c. p. 450.*

Sed tùm de compoſitione ipsâ, tum de uſu & abuſu pluribus diſſeret *DD. Fogelius*, quò Lectoris cupidi deſiderium differemus, non aliter ac Socrates apud *Xenophontem l. de admin. domeſt. p. 651.* Si quis, *ait*, ignis vel aquæ petendæ ad me veniat causâ, atque illis quidem carerem, aliò tamen ducerem, unde petere poſſet.

Ncisi fundunt capitella papaveris ex se
somniferas lachrymas, Opii sub nomine
claras:
Illud restituit lapsas in pristina vires
exhibitum cautè, & cluet anchora sacra Me-
dentûm:
Sin minus, est gladius, quem gestat dextra furentis.
Hic μήκωνος ὀπὸς doctissima pectora torsit
hactenus: an caleat, vel frigeat, ardua lis est:
Afflictis tutò num sumi possit ab ægris?
An calidum exstinguat vitale? vel irritatum
sopiat Archæum, rabidum mulcendo furorem?
More venenorum num lædat corpora? vel quâ
parte suæ massæ narcotica munia præstet?
An agat occultis virtutibus, an manifestis?
His insudatum est tot secula perpete nisu:
Nemo tamen certâ potuit ratione docere,
mansurum & concors circa meconia verum.
Eruit è latebris æternô nomine dignus
omnia VVEDELIUS: præclaris ejus Apollo
ausibus adplaudit: Medicorum splendidus Ordo
debet ei multum, & victricem porrigit herbam.
Te DEUS incolumem servet, precor, inclute Fautor,
Ut commune bonum, multi curentur & ægri.

Nobilissimo & Excellentissimo

DN. D. G. W. WEDELIO, in illustri Salanâ Professori P. famigeratissimo, S. Rom. Imp. Acad. Naturæ Curiosorum Collegæ gravissimo, Fautori suo plurimum honorando, Opiologiam cum adplausu edenti, paucis hisce raptim gratulabatur Erfordiæ d. 27. Septembr. An. 1674.

Georgius Christophorus Petri, D. Med. Electoral. Mog. & Erfurtens. Ordin. Fac. Med. p. t. Decanus.

Ad Excellentissimum

DN. D. VVEDELIUM,

Amicum & Collegam pl. honorandum,

QVid sit, quâ fiat methodo, qvem præbeat usum
Sal, qvod vocant *volatile*,
Plantarum, tenus hac scito meletemate monstras
Pro more, Fautor Optime.
Qvæ natura *Opii*, qvæ concinnatio, & usus
Qvi sit, labor nunc hic probat.
Ingenium redolet, cum *Opio Sal* jungere nosse
Ut artis est, *volatile*.
Judicium sapit, in praxi usurpare remista,
Ægris & hinc mederier.
Utroque excellis. Sic laudem fama parabit,
Ægrotus & sostrum dabit.

Festinab. scrib. Gorlicij Lusat.

Ehrenfridus Hagendornius,
Med. D. Acad. Curios.

F I N I S.

